

EURÓPAI UNIÓ

Európai Szomszédági és Partnerségi Eszköz

**Magyarország-Szlovákia-Románia-
Ukrajna
Határon Átnyúló Együttműködési
Program
2007-2013**

Közös Operatív Program

Végleges javított változat, 2008. július 23.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	5
1. Leírás, célok és prioritások.....	6
1.1. A program összefoglalása	6
1.1.1. A programozási folyamat	6
1.1.2. A program tartalmának összefoglalása.....	7
1.2. A program által érintett földrajzi területek leírása és elemzése	9
1.2.1. Általános információ	9
1.2.2. Népeesség.....	11
1.2.3. Környezet és természet.....	12
1.2.4. Gazdasági struktúra	13
1.2.5. Infrastruktúra	16
1.2.6. Oktatás és K+F.....	19
1.3. Más programokkal stratégiákkal való koherencia	20
1.3.1. EU politikákkal és programokkal való koherencia	20
1.3.2. Az el z programok tapasztalata	25
1.3.3. A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna KOP stratégiára és végrehajtásra vonatkozó koherencia-elemzés eredményei	26
1.3.4. A program horizontális témái.....	27
1.3.5. A program teljesítményének mérése	28
1.4. A program célkit zesei, prioritásai és intézkedései	32
1.4.1. Átfogó célkit zés.....	32
1.4.2. A prioritások céljainak meghatározása.....	33
1.4.3. Az ENPI releváns célkit zéseinek meghatározása.....	35
1.4.4. A program prioritásai	38
1.4.5. A források indikatív elosztása	48
1.5. Környezeti értékelés	51
1.6. Indikatív finanszírozási terv.....	53
6. Táblázat: A program kötelezettségvállalásainak és kifizetéseinek el irányzott* éves allokációjáról szóló pénzügyi táblázat (Euróban, jelenértéken).....	53
2. A programirányítás felépítése	57
2.1. Résztvev országok	57
2.2. Hivatkozás korábbi programokra	57
2.2.1. Phare CBC programok	57
2.2.2. A 2004-2006-os Szomszédsági Programok	57
2.2.3. Eltérések és folytatólagosság	58
2.3. Az irányítás és végrehajtás felépítése	59
2.3.1. Közös Monitoring Bizottság (KMB).....	60
2.3.2. Közös Irányító Hatóság (KIH).....	62
2.3.3. Közös Szakmai Tikárság (KSzT).....	65
2.3.4. Nemzeti Hatóságok	66
2.3.5. Menedzsment kapacitás.....	66
3. Projektfejlesztés és projekt kiválasztás	68
3.1. Projektfejlesztés.....	68
3.2. Projekt kiválasztás	68
3.3. Jogosult pályázók	68

4.	Információ és nyilvánosság	70
4.1.	Célkit zések	70
4.2.	Célcsoportok	70
4.3.	Információs és nyilvánossági intézkedések, csatornák és eszközök	71
4.3.1.	Rendezvények és konzultációk	71
4.3.2.	Internet	71
4.3.3.	Segélyvonal	72
4.3.4.	A programban használandó promóciós és információs anyagok, médiaeszközök:	72
4.3.5.	Imázs és márkaépítés	72
4.4.	Kötelezettségek	72
4.5.	Végrehajtó szervek	72
4.5.1.	A Közös Irányító Hatóság	72
4.5.2.	A Közös Szakmai Titkárság feladatai	72
4.5.3.	Kirendeltségek.....	73
4.5.4.	Közös Monitoring Bizottság	73
4.5.5.	Kedvezményezettek	73
4.6.	Indikatív költségvetés	73
4.7.	A kommunikációs terv nyomon követése és értékelése	73
5.	Projekt szint végrehajtás és program szint pénzügyi irányítás	74
5.1.	Projekt-szint végrehajtás	74
5.1.1.	A Kedvezményezett	74
5.1.2.	Szerződési eljárások	74
5.1.4.	Projektjelentések	76
5.1.5.	Projektszint pénzügyi irányítás és ellenőrzés	76
5.2.	Nemzeti társfinanszírozás	78
5.3.	Programszint pénzügyi irányítás (ENPI)	79
6.	Monitoring és értékelés	81
6.1.	Monitoring	81
6.1.1.	Programszint monitoring.....	81
6.1.2.	A környezetre gyakorolt hatás figyelése	81
6.1.3.	A program monitoring és információs rendszere	82
6.2.	Értékelés	82
7.	A program TS költségvetésének végrehajtási szabályai	83
8.	Nyelvhasználat	84
	Mellékletek.....	85
1.	Melléklet– Alapvető adatok	85
2.	Melléklet– Természetes népességi fluktuáció, a népesség kor szerinti megoszlása (2005)	86
3.	Melléklet– Településszerkezet, lélekszám szerint (2005).....	87
4.	Melléklet– Gazdasági mutatók (2004)	88
5.	Melléklet – Foglalkoztatottság (2005)	89
6.	Melléklet– KKV-k (2005)	90
7.	Melléklet– Turizmus (2005).....	91
8.	Melléklet– Környezeti struktúra (2005).....	92
9.	Melléklet– Információs és kommunikációs technológiák (2005)	94
10.	Melléklet–Az érintett földrajzi területeken SWOT elemzése	95
11.	Melléklet – Előzetes indikatív munkaterv (összhangban az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 4. cikk i pontjával).....	99

RÖVIDÍTÉSEK

K	Kedvezményezett
CBC	Határmenti Együttm ködés (Cross-border cooperation)
EB	Európai Bizottság
ENPI	Európai Szomszédtsági és Partnerségi Eszköz (European Neighbourhood and Partnership Instrument)
EU	Európai Unió
PKI	az MSZI keretein belül m köd Pénzügyi Kifizetési Iroda
HU	Magyarország
IFAC	Könyvvizsgálók Nemzetközi Szövetsége
KIH	Közös Irányító Hatóság
KMB	Közös Monitoring Bizottság
KOP	Közös Operatív Program
KSzT	Közös Szakmai Titkárság
MSZI	a VÁTI-n belül m köd Menedzsment Szolgáltatások Igazgatóság
NH	Nemzeti Hatóság
PP-k	Projekt Partnerek
PRAG	Gyakorlati Útmutató szerz éses eljárásokhoz
RO	Románia
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
SK	Szlovákia
KKV-k	Kis- és középvállalkozások
TS	Technikai Segítségnyújtás
UA	Ukrajna
VÁTI	VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság

Bevezetés

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz (ENPI) Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 az Európai Unió 2007-2013-as programozási periódusában kerül végrehajtásra. A négy résztvevő ország közösen dolgozta ki a Közös Operatív Programot (KOP), melynek célja az együttműködés kereteinek megteremtése egy intenzívebb és mélyebb társadalmi és gazdasági együttműködés létrehozása érdekében Ukrajna és a tagállamok közös határmenti régiói között.

A Közös Operatív Programot az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz létrehozására vonatkozó általános rendelkezések meghatározásáról szóló 2006. október 24-i 1638/2006 számú (EK) Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet (ENPI-rendelet) alapján készítették, mely rendelet többek között meghatározza, hogy a tagországok és a partnerországok mely területi egységei vesznek részt a határon átnyúló együttműködési programokban. A rendelet megállapítja továbbá, hogy bizonyos feltételek mellett, indokolt esetben - például már létező együttműködések folytatása érdekében - a jogosult területekkel szomszédos régiók részvétele is megengedett – ide sorolhatók például a 2004-2006-os Szomszédsági Programban résztvevő különböző régiók. Más fontos rendelkezéseket is figyelembe vettek a tervezési folyamat során és beépítettek a jelen Közös Operatív Programba (KOP) – például az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz Határmenti Együttműködés 2007-2013-ról szóló stratégiai elemzést; a résztvevő országok között kötött Finanszírozási Megállapodást, összhangban a Tanács 1605/2002/EK, Euratom (2002. június 25.) rendeletével, az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendelettről; a Bizottság 951/2007/EK rendelete (2007. augusztus 9.) az Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz létrehozására vonatkozó általános rendelkezések meghatározásáról szóló 1638/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet keretében finanszírozott, határokon átnyúló együttműködési programok végrehajtási szabályainak megállapításáról (továbbiakban ENPI CBC Végrehajtási Rendelet); az Európai Bizottság külső akcióira vonatkozó szerződéses eljárásokról szóló Gyakorlati Útmutató (PRAG rendelkezések).

A 2007-es ENPI CBC 2007-2013 stratégiai elemzés felsorolja a határmenti együttműködésekre vonatkozó EU általános vezérelveket és célokat. Ezek:

- Fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés előmozdítása a határmenti területeken;
- Egyes problémák közös kezelése, például a környezetvédelem, az egészségügy és a szervezett bűnözés elleni harc területén;
- Hatékony és biztonságos határok biztosítása;
- Emberek közötti (people to people) kapcsolatépítésre irányuló tevékenységek támogatása.

A jelenlegi KOP célkitűzéseit, amint a partnerek javasolták, a fent felsorolt célokkal teljes összhangban alkották meg a programterületre szükségleteinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

A KOP kidolgozását a Közös Munkacsoport irányította és ellenőrizte. A Közös Munkacsoport a résztvevő országok központi kormányzati szervezeteiből és NUTS III szintű egységeiből állt. A programkészítés folyamatát a Közös Irányító Hatóság és a Közös Szakmai Titkárság hangolta össze.

1. Leírás, célok és prioritások

1.1. A program összefoglalása

1.1.1. A programozási folyamat

A programozási folyamat 2006. júliusában kezdődött el és a 2007. szeptember 5-i presovi Munkacsoport találkozón fejeződött be, ahol végleges formába öntötték és elfogadták a KOP-t. A program tervezési folyamatával párhuzamosan készült a Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV). Az SKV-t a tagállamokban a vonatkozó EU szabályozás szerint végezték el, emellett a konzultációk során az illetékes ukrán hatóságokat is bevonták a folyamatba.

A programvázlatot a résztvevő országok nemzeti hatóságai támogatták. A végleges változatot a Közös Munkacsoport 2008. március 31-i találkozóján fogadták el és írták alá.

A folyamat során az együttműködő felek – a nemzeti és a regionális hatóságok, valamint egyes társadalmi csoportok képviselői – érdekeit a Munkacsoport keretei között hangolták össze. A Munkacsoporton belül a felek rendszeresen megvitatták a program stratégiáját. Annak érdekében, hogy beépítsék az ukrán partner mélyebb partnerségi kapcsolatok kialakítására vonatkozó álláspontját és elképzeléseit, sor került egy Regionális Munkacsoport találkozóra is. Ennek eredményeit a Munkacsoporton keresztül vitték be a folyamatba. A programterületen jogosult régióinak helyi és regionális képviselői számára a Munkacsoportok biztosították a legfontosabb fórumot a programstratégia kialakítására.

A folyamat legfontosabb eseményei:

Dátum/Helyszín	Főbb események
2006. május 19. Kijev, Ukrajna	A magyar-szlovák-ukrán munkacsoport előzetes találkozója, a programkészítési folyamat előzetes ütemtervének meghatározása.
2006. június 20. Bukarest, Románia	Kétoldalú szakmai találkozó Románia és Ukrajna között, melyen a román partner bemutatta a programozási tevékenységeket
2006. július 13. Ungvár, Ukrajna	1. Közös Munkacsoport találkozó (szervezési kérdések)
2006. szeptember 21. Nyíregyháza, Magyarország	2. Közös Munkacsoport találkozó
2006. október 5. Budapest, Magyarország	Nemzetközi szakértői-csoport találkozó
2006. november 14. Ungvár, Ukrajna	Regionális konzultációs munkacsoport
2006. november 14. Kassa, Szlovákia	Munkacsoport technikai találkozó a lebonyolításról
2006. november 15. Kassa, Szlovákia	3. Közös Munkacsoport találkozó
2007. január 17. Szatmár, Románia	4. Közös Munkacsoport találkozó
2007. március 27. Ungvár, Ukrajna	5. Közös Munkacsoport találkozó
2007. június 18. Magyarország, Szlovákia, Románia és Ukrajna	Nyilvános tájékoztató az SKV-ról
2007. július 19.	6. Közös Munkacsoport találkozó

Miskolc, Magyarország	
2007. július 31. Ungvár, Ukrajna	Konzultáció az SKV-r l
2007. szeptember 5. Eperjes, Szlovákia	7. Közös Munkacsoport találkozó

A Munkacsoport találkozóin rendszeresen megvitatták a programstratégiát és a végrehajtási rendelkezések különböző változatait, amelyek eredményeit beépítették a jelenlegi KOP-ba.

A KOP elfogadása után az Európai Bizottság felállítja a program Közös Monitoring Bizottságát (KMB). A KMB alapját a Közös Munkacsoport képezi, kibővítve további partneri kapcsolatokkal, elsősorban a különböző társadalmi csoportok bevonásával. Az ENPI CBC Végrehajtási Szabályok 11. cikkével összhangban, a Közös Irányító Hatóság (KIH) elzetes konzultációkat folytat a KMB megalakítása előtt annak érdekében, hogy biztosítsák a társadalmi csoportok megfelelő részvételét. A projektek kiválasztásában és a támogatások megítélésében a legfontosabb feladata a KMB-nek, a program legfelsőbb szintű döntéshozó testületének lesz. A végrehajtási folyamat során a döntéseket konszenzussal hozzák, a programkészítési folyamat gyakorlatához hasonlóan. A pályázati felhívásokhoz olyan közös rendszert hoznak létre, mely mind a négy résztvevő országban hasonló feltételeket biztosít.

1.1.2. A program tartalmának összefoglalása

A Közös Operatív Program (KOP) főbb elemei:

- a programterület leírása;
- a stratégia bemutatása, beleértve a program céljait és prioritásait, valamint a tervezett támogatásra jogosult tevékenységek leírása, a finanszírozás és a mutatók (indikátorok) meghatározása;
- A Stratégiai Környezeti Vizsgálat ajánlásai;
- A program irányítása, végrehajtása és ellenőrző rendszere.

Az első rész az egész programterület leírása a résztvevő országokban elérhető társadalmi, gazdasági és földrajzi adatok felhasználásával. Az elemzés a következő területekre helyezte a hangsúlyt: népesség és társadalom, gazdaság (GDP, KKV-k, infrastruktúra, turizmus), környezet és természet, oktatás és kutatás. A dokumentum elkészítése során felmérték a problémákat és lehetőségeket, figyelembe véve a helyi szükségleteket, elvégezték és bemutatták a SWOT elemzést, mely során mérlegelték a program-specifikus tényezőket, azaz az ENPI céljait. Figyelembe vették továbbá a korábbi programok tapasztalatait és a hagyományos együttműködési formákat.

Ezek alapján a program általános célkitűzését a következőképp fogalmazták meg:

” az együttműködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici megyéi és a tagállamok támogatott illetve 'szomszédos' határmenti régiói között, környezeti, szociális a gazdasági szempontból fenntartható módon.”

Meghatározták a stratégia átfogó céljának eléréséhez szükséges intézkedéseket. Az intézkedések prioritásokba vannak csoportosítva. Az egyes prioritások céljai a következők:

1. Prioritás – Gazdasági és társadalmi fejlődés

Ismeretátadás és tapasztalatcsere a vállalkozások közös fejlesztése és a terület turisztikai vonzerejének növelése érdekében.

Ebbe a csoportba a következő tervezett intézkedések tartoznak:

- o Összehangolt turizmusfejlesztés
- o A KKV-k közötti és az üzleti együttműködés fejlődésének támogatása

2. Prioritás – A környezeti minőség javítása

A levegő, víz, talaj és erdő károsodásainak megelőzése és a természeti környezetért károsodások kockázatának mérséklése.

Ebbe a csoportba a következő tervezett intézkedések tartoznak:

- Környezetvédelem, a természeti erőforrások fenntartható használata és menedzselése
- Felkészülés a vészhelyzetek közös kezelésére

3. Prioritás – A határok átjárhatóságának növelése

A határmenedzselés hatékonyságának javítása az Ukrajnával közös határszakaszokon

Ebbe a csoportba a következő tervezett intézkedések tartoznak:

- Határátjáró helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése

4. Prioritás – Emberek közötti (people-to-people) együttműködés

A közszolgáltatások hatékonyságának javítása és a társadalom különböző csoportjai közötti kölcsönös megértés elősegítése.

Ebbe a csoportba a következő tervezett intézkedések tartoznak:

- Intézményi együttműködés
- Emberek közötti (people-to-people) együttműködés - kisléptékű projektek

Az átfogó célkitűzés megvalósítása olyan intézkedések végrehajtásával történik majd, amelyek várható eredménye hozzájárul a célkitűzés eléréséhez.

A program egyes prioritásainak pénzügyi allokációi viszonylag kiegyensúlyozott megközelítésben történnek, figyelembe véve egyrészt az ENPI prioritásait, másrészt az érintett partnerek által kijelölt különböző problémák viszonylagos fontosságát. Ugyan általánosságban kijelenthetjük, hogy a rendelkezésre álló források elosztása kiegyensúlyozott lesz, ugyanakkor tekintettel arra, hogy a határmenedzselésnek – elsősorban a határ átjárhatóságának – problémáit a későbbi fejlesztések és együttműködések legfontosabb előfeltételének tekinthetjük, az ehhez kapcsolódó prioritás kapja a rendelkezésre álló források túlnyomó részét.

A Közös Operatív Program második része a program irányításának struktúráját és a végrehajtási rendszerét tartalmazza.

Az ENPI már új megközelítést tartalmaz az EU külső határai mentén eddig alkalmazott CBC támogatási rendszerhez képest. A korábbi időszakban az Európai Bizottság látta el a programvégrehajtási feladatokat, továbbá a pénzügyi végrehajtás projektszinten gyakorlatilag szétvált. Az ENPI CBC programokban már összevontan kezelik az EU-n belüli és kívüli finanszírozást, a Közös Irányító Hatóság (KIH) viseli a felelősséget a program irányításáért és végrehajtásáért az Európai Bizottság felé, a Vezető Partner elvét a gyakorlatban használni kell, valamint a KIH biztosítja a finanszírozást az EU határ mindkét oldalán.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI CBC Program 2007-2013-ben résztvevő országok a magyar Nemzeti Fejlesztési Ügynökséget jelölték meg a program KIH-nak.

A tevékenységek mindennapi irányításában KIH munkáját a Közös Szakmai Titkárság (KSzT) segíti. A KSzT KIH által ráruházott feladatokat a VÁTI Kht látja el.

A program legfőbb közös döntéshozó testülete a Közös Monitoring Bizottság (KMB), amely ellenőrzési és felülvizsgálja a program végrehajtását, valamint felelős a projektek kiválasztásáért.

A program végrehajtási rendszerét az ENPI szabályozás rendszerével összhangban alakították ki a korábbi Szomszédsági Programok végrehajtási tapasztalatainak felhasználásával és a PRAG szabályok figyelembevételével.

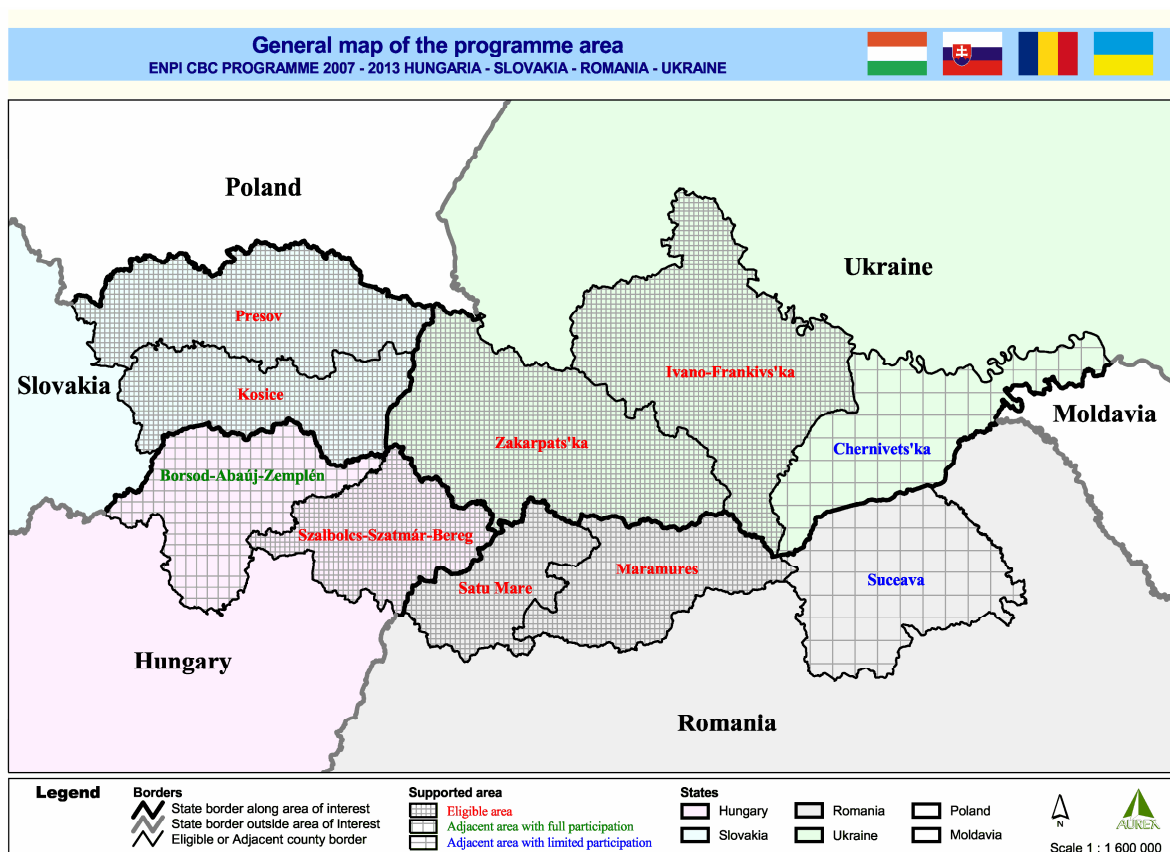

1.2. A program által érintett földrajzi területek leírása és elemzése

1.2.1. Általános információ

A programterület Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna határán található és a következő területi egységekből áll: Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megye (Magyarország), Kassa és Eperjes megye (Szlovákia), Máramaros, Szatmár és Szucsava megye (Románia), Kárpátalja, Ivano-Frankivszkij és Csernovici megye (Ukrajna). Szucsava és Cserovici megyét kivételes szabályok alapján vették bele a programterületbe. A programterület Szlovákia 32%-át, Magyarország 14%-át, Románia 8%-át és Ukrajna 6%-át fedi le.

A programterületen körülbelül 589,9 km Ukrajnával közös határ található, ami magában foglalja a teljes szlovák-ukrán (97,9 km) és magyar-ukrán (134,6 km) határvonalat, valamint a román-ukrán (366,4 km) határvonal egy részét.

1. Térkép: A programozási terület

A kapcsolódó európai szabályozás – amelyek felsorolása ezen program Bevezető részében található, különös tekintettel az ENPI Határmenti Együttműködésről szóló Stratégiai Elemzésére – kijelöli a programterületet. A szabályozás figyelembe veszi a korábbi tapasztalatokat és programokat, valamint azt a stratégiai szándékot, hogy erősebb földrajzi jelleget adjanak a programnak, amivel hatékonyabb helyi együttműködés segíthet el. A programterület sajátossága az erős történelmi és kulturális kapcsolatok megléte. Számos közös földrajzi és ökológiai jellemző is megfigyelhető: a folyók jelentősége, valamint a

közigazgatási határokon átnyúló ökológiai folyosók léte. Ezt, és számos egyéb együttműködési programot azzal a szándékkal hozták létre, hogy megszüntessék a szomszédos országok gazdasági és társadalmi különbségeit, és közelebb hozzák egymáshoz a térség lakosságát. A különböző régiók népességét összeköti közös kulturális és vallási örökségük.

Mindazonáltal a közös tradíciók, problémák és kihívások léte nem igazolhatóak megkérdőjelezhetetlenül hozzáférhető statisztikai adatokkal, mely a résztvevő országok és területek statisztikai struktúrájának és hozzáférhető ségének eltéréseire vezethet vissza. Ennek ellenére, a résztvevő országok képviselői minden elérhető és összehasonlítható adatot rendelkezésre bocsátottak a tervezési folyamatban annak érdekében, hogy az elemzést hatékonyan támogassák.

Az elemzést támogató statisztikai adatok, valamint a SWOT elemzés összefoglalása – mindkettő alátámasztja a KOP választott stratégiáját – a Mellékletben található meg.

Figyelembe véve a mély történelmi kapcsolatokat és azt az elvet, hogy az EU határok nem jelenthetnek akadályokat, az ENPI célkitűzései - együttműködés és fejlesztés támogatása az EU külső határai mentén - kiváló lehetőséget kínálnak a terület gazdasági és társadalmi együttműködésének elmélyítésére.

1. Táblázat: Résztvevő területek és a jogosultság típusa

Ország	Területi egység	Hivatkozás	Jogosultság típusa
Magyarország	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Jogosult terület
	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Szomszédos terület teljes részvétellel
Szlovákia	Kassa megye	Kassa régió	Jogosult terület
	Eperjes megye	Eperjes régió	Jogosult terület
Románia	Máramaros megye	Máramaros megye	Jogosult terület
	Szatmár megye	Szatmár megye	Jogosult terület
	Szucsava megye	Szucsava megye	Szomszédos terület korlátozott részvétellel
Ukrajna	Kárpátalja megye	Kárpátalja régió	Jogosult terület
	Ivano-Frankivszki megye	Ivano-Frankivszki régió	Jogosult terület
	Csernovic megye	Csernovic régió	Szomszédos terület korlátozott részvétellel

A jogosultság típusát az ENPI kapcsolódó szabályozása alapján a Közös Munkacsoport döntötte el az alábbiak szerint:

- *“Szomszédos terület teljes részvétellel”* azt jelenti, hogy bármely programterületen lévő szervezet korlátozás nélkül vehet részt a programban,
- A Közös Munkacsoport a következő feltételeket állapította meg a *“Szomszédos terület korlátozott részvétellel”* jogosult területek számára:
  - Szomszédos területen található szervezetek kedvezményezettként nem vehetnek részt projekteken (csak, mint Partnerek).

- Magyarországról és/vagy Szlovákiából kötelez partnereknek részt venniük a projektben (annak érdekében, hogy elkerüljenek átfedéseket a Románia-Ukrajna-Moldávia programmal)
- A szomszédos területen található partnerek részvételével létrejövő projektek maximális támogatása 100 000 euró.
- Szomszédos területen megtalálható partnerek csak soft projektekben vehetnek részt.

1.2.2. Néesség

A programterületen 8 012 259 ember él. A lakosság több mint 44%-a ukrán, 16%-a magyar, 19%-a szlovák és csaknem 20%-a román állampolgár. Az átlagos népsűrűség 82 f / km² (Máramaros) és 114 f / km² (Kassa régió) között váltakozik. Ez 94 f / km²-es átlagot jelent, ami nem különbözik jelentősen az európai átlagtól.

Az átlagos adatok azt mutatják, hogy az egész területen csak kevéssel vannak többen a vidéki lakosok (51,4%). Közelebb vizsgálva a statisztikai adatokat megállapítható, hogy a terület népeségi struktúrája kiegyensúlyozott. Vidéki lakosság a legnagyobb arányban az ukrán régiókban (átlagban közel 60%) és Szucsavában (56,7%) található, míg városokban Máramaros megyében (58,8%) és a Kassai régióban, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (mindkettő 56,2%) élnek a legtöbben.

A néesség kor szerinti megoszlása

A néesség kor szerinti megoszlását illetően megállapítható, hogy a programterület legnagyobb részén a 14 év alatti lakosság aránya magasabb a 65 év felettiéknél (lásd 2. melléklet). Csernovic és Ivano-Frankivszki kivételt képeznek, ahol több post-produktív korú lakos él, mint pre-produktív korú. Mindazonáltal a programterületen a néesség öregedési indexe viszonylag magas (átlagban 81,2% – 59,4% és 114,2% között változik), ami azt mutatja, hogy a pre-produktív korú lakosság aránya alig magasabb a post-produktív korú lakosságénál. A post-produktív korú lakosság legkisebb arányban Kassa, Eperjes, Máramaros és Szatmár régiókban találhatóak (11-12%).

A pre-produktív korú lakosság legnagyobb arányban Kárpátalja, legkisebb arányban Eperjes régióban figyelhető meg, összességében a programterület teljes lakosságának 18,17%-a pre-produktív életkorban van. Viszonylag kis eltérés van a keresésképes lakosság arányában a programterületen 59% (Ivano-Frankivszki) és majdnem 71% (Kassa, Máramaros és Szatmár) között ingadozva.

A programterület legnagyobb részére néességfogyás jellemző (lásd 2. melléklet), melynek oka a természetes fogyás és a nagyon magas arányú migrációs veszteség (a teljes fogyás 69,7%-a). Különösen magas szintű migrációs veszteség figyelhető meg Máramaros megyében (a teljes fogyás 83%-a) és Kárpátalján (a teljes fogyás 77%-a). Kivételt képeznek a szlovák régiók és Szucsava megye, ahol a természetes szaporodás magas pozitív szintet ér el, de még ezekben a régiókban is megfigyelhető a migrációs veszteség. Az elvándorlás magas szintje komoly veszélyt jelent, mivel jellemzően a keresésképes korúak hagyják el a határmenti területeket, ez pedig munkaerőhiányhoz és a néesség elöregedéséhez vezethet.

Nemzetiség

Magyarországon a nemzetiségi hovatartozást vizsgálva megállapítható, hogy a lakosság több mint 90%-a magyar. A legnagyobb kisebbségi csoport a roma lakosság (a magyarországi programterületen a teljes lakosság 5,36%-a tekinti magát romának).

A szlovák oldalon a lakosság 86%-a szlovák. A legnagyobb kisebbségek a magyar (6,37%), a roma (5,02%), a rutén (1,71%) és az ukrán (0,65%).

A programterület román oldalán átlagban a lakosság 83%-a román (Szucsavában 96%). A legfontosabb kisebbségi csoport a magyar 11,2%-kal (Szatmár megyében 35,2%), további jelentős csoportok az ukrán (2,8%) és a roma (2%).

A programterület ukrán részét leginkább ukránok lakják; a lakosság 86%-a ukrán. Fontosabb kisebbségek a magyar (4,26%), a román (4,14%) és az orosz (2,62%). A kisebbségek szempontjából az ukrán régiók jelentősen különböznek. A programban résztvevő három régió közül kettőben magas arányban találhatók kisebbségi csoportok: Kárpátalja (magyar 12,1 %, román 2,6%) és Csernovic (román 12,5%).

A nyelvi korlátok befolyásolhatják a határmenti kapcsolatokat és együttműködéseket a programterület jogosult területein. Néhol egy más idegen nyelvet (leggyakrabban angolt) használnak a kapcsolattartásra.

Településszerkezet

A határmenti régió főbb központjai Kassa, Eperjes, Miskolc, Nyíregyháza, Szatmár, Szucsava és Nagybánya, Ungvár, Csernovic és Ivano-Frankivszki. Ezek a nagyvárosok fontos szerepet játszanak nemzeti szinten, továbbá határon átnyúló hatással vannak a fogyasztásra, a kultúrára, a közlekedésre és a foglalkoztatásra.

Több regionális központ található a programterületen, melyek többrét szerepet töltenek be a kistérségekben. Ugyanakkor a szolgáltatások szintje alacsonyabb, a gazdasági- és intézményi környezet szegényesebb, mint a nagyobb nyugat-európai városokban.

Az elmúlt évtizedben a megyékben található kisvárosok nem fejlődtek a fontosabb városokhoz hasonló mértékben. A 90-es években legtöbbjük elvesztette gazdasági bázisát; manapság a munkaerőpiacuk állapota a nagyobb városok gazdasági állapotától vagy a helyi KKV-k jövőjétől függ. Több kisvárosban lehetőség lenne a turizmus fejlesztésére: a hegységek és a termálfvíz-források kiváló turisztikai lehetőségeket rejtnek.

A határmenti régióra a kisebb falvak, községek (500-2.000 lakos) nagy száma jellemző: a települések több mint 77%-ának kevesebb, mint kétezer lakosa van (lásd 3. melléklet). Ezek többnyire periférikus területeken, a hegyekben vagy a határ mentén találhatók. E települések fokozatosan veszítik el népességüket; megfigyelhető a szegény lakosság szegregációja. A települések súlyos gazdasági, társadalmi és foglalkoztatottsági problémákkal küzdenek.

Összefoglalásul megállapítható, hogy az előregedő népesség és a vidéki lakosság nagy aránya a fejlődés komoly gátja lehet. A helyzetet nehezíti, hogy a résztvevő területek periférikus szerepet töltenek be országuk életében. Ugyanakkor a közös kulturális örökség és a különböző nemzetiségek békés együttműködése egyedülálló lehetőségeket is nyújthatnak.

1.2.3. Környezet és természet

Földrajzi szempontból a programterület egyes részei (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Ivano-Frankivszki és Kárpátalja régiókban) síkságok, a középső területen és a keleti részeken dombságok és hegységek találhatók.

Az említett területen a víztározók a Duna és a Tisza vízgyűjtő területéhez tartoznak. A folyók éves átlagos vízhozama az év különböző szakaszaiban nagy eltéréseket mutat, és a régió lakossága számára komoly veszélyt jelent az árvizek gyakorisága, amelyeket nem sikerült megelőzni az elmúlt néhány év során. Többek között ez vezetett ahhoz, hogy az árterületen folyó (nagyreszt) erdőgazdálkodást nem lehetett fenntartható módon kihasználni. Az árvízkezelés marad az egyik legnagyobb probléma a Tisza vízgyűjtő területének keleti részén (magyar-ukrán határterület), Romániában az árvizek mellett a földcsuszamlások okozzák a legtöbb veszélyhelyzetet. A magas árvízi vízszint erodálja a folyópartokat, mely több esetben veszélyeztetett lakott területeket.

Bányászati tevékenységek – mind jelenleg is működő, mind elhagyott bányák – szintén komoly veszélyt jelentenek, elsősorban a vízminőségre. A károk nem csak helyi szinten jelentkezhetnek, hanem hatással lehetnek az egész régió vízellátására.

A programterület gazdag biológiai sokszínűsége mellett viszonylag jól megőrzött ökoszisztémával rendelkezik. A védett területek jelentős természeti és kulturális értékekkel rendelkeznek. Több nemzeti park található a programterületen. A Kárpátok – amely a terület nagy részét lefedi – egy különleges természeti ökoszisztéma, amely rendkívül fontos európai érték is egyben. A gyönyörű táj megőrzésére és védelmére számos parkrendszert alakítottak ki. Az Aggteleki Nemzeti Park Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található. A parkot elsősorban geomorfológiai formák (felszíni karszt formációk és barlangok) megőrzése céljából hozták létre. Az aggteleki karsztbarlang a szlovák résszel együtt a világörökség része. A Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék – Borsod-Abaúj-Zemplén megyében – 2002-től az UNESCO világörökség része. A Kárpátokban találhatóak a legnagyobb európai egyedülálló alpesi növény- és állatvilággal. A Kárpáti Bioszféra Rezervátum természetvédelmi terület (Kárpátalja) ökoszisztémáját a Föld egyik legértékesebb ökoszisztémájaként tartják számon és része az UNESCO természetvédelmi terület-hálózatának. A régióra jellemzőek továbbá, veszélyes földtani folyamatok is, mint például földmozgások, rengések, oldalirányú folyami- és síkbeli erózió, karsztok, stb.

A programterületet lefedi a Duna Védelmi Egyezmény, ami tágabb kereteket nyújt a környezet- és természetvédelmi együttműködésekre.

Három biogeográfiai régió található a programterületen: a Pannon, a Kontinentális és az Alpesi.¹

A részletes tagállamokban a Madár- és Él helyvédelmi Irányelv a NATURA 2000 területeken megfelelő jogi alapot biztosít a ritka és veszélyeztetett fajok és természeti környezet védelmére. A programterületen számos Különlegesen Védett Terület (SPA) mellett fontos madárvédelmi területek és Közösségi Jelentőségű területek találhatóak, amelyeket azért jelöltek ki, hogy természetes élőhelyükön védjék az állatokat és növényeket.

A közvetlen határmenti területek viszonylagos elszigeteltsége kedvez nek bizonyult számos ritka és veszélyeztetett faj életterének zavartalan megőrzésére. A határmenti régiókban a személy- és teherforgalom korlátozott volt, ezért mára több veszélyeztetett növény- és állatfaj számára csak ezek a területek maradtak meg természetes környezetként (határzóna-effektus).

A föld gazdasági használata nagy jelentőséggel bír a területen. A várható és már létező tervek a mezőgazdasági szektor fejlesztésére így komoly hatást gyakorolnak a természetes környezet minőségére, ezzel általában a terület vonzerejére.

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy a régió egyedülálló természeti erőforrásokkal rendelkezik, amelyek kihasználása jelentősen hozzájárulhat a terület gazdasági fejlődéséhez, elsősorban a turizmus fejlesztése révén. Ugyanakkor a rendszerek sebezhetősége óvatos megközelítést és a fenntarthatósági elvek szigorú betartását igényli.

1.2.4. Gazdasági struktúra

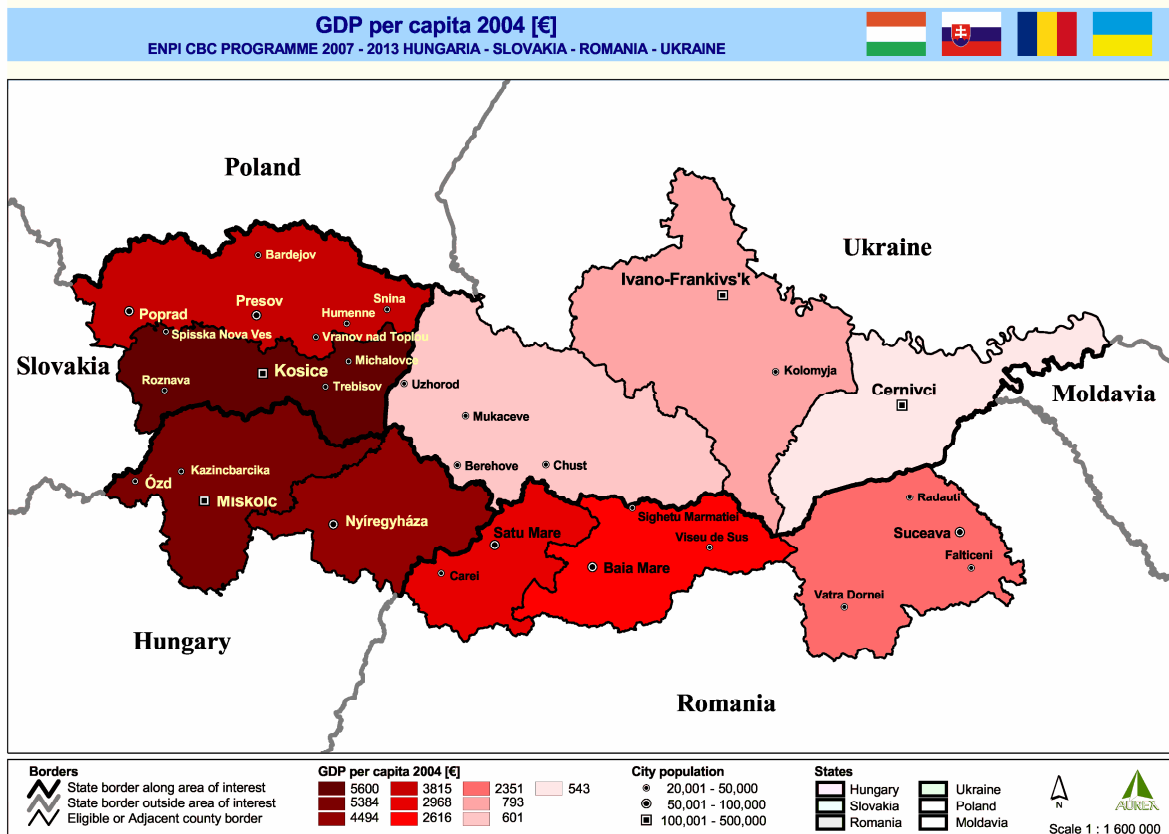
GDP

Általánosságban megállapítható, hogy a programterület gazdaságilag elmaradott térség. Statisztikai adatok mutatják, hogy a GDP mindegyik régióban elmarad a nemzeti átlagtól, és az egy főre eső GDP az EU27 átlagának 30%-a alatt van (lásd 4. melléklet). Az egy főre eső GDP legmagasabb szintje Kassa régióban van, ami az EU átlag 26%-a. Rendkívül alacsony az ukrán régiókban, ahol az egy főre eső GDP mindössze 3,7%-a az EU átlagnak (Ivano-Frankivska). Kassa és Eperjes megyék együttesen 21,9%-át

¹ (A páneurópai biogeográfiai régiók indikatív térképe a következő hivatkozáson található:
<http://www.natura.org/biogeographicregions.html>)

adják Szlovákia nemzeti össztermékének. A többi résztvevő régió hozzájárulása a nemzeti GDP-hez viszonylag elhanyagolható (8,1% Magyarországon, 4,7% Ukrajnában és 5,5% Romániában).

A gazdasági struktúrák régióként eltérést mutatnak. Megvizsgálva az egyes szektorok bruttó hozzáadott értékét a GDP-hez azt láthatjuk, hogy a szolgáltatási szektor járul hozzá a legnagyobb mértékben a GDP-hez a programterületen 41,8% (Szucsava) és 55,2% (Kárpátalja) között mozogva. Az ipari szektor bruttó hozzáadott értéke körülbelül 30%-a a GDP-nek mindegyik régióban, kivéve Kárpátalján, ahol ez a mutató 18,5%. A mezőgazdasági szektor bruttó hozzáadott értéke a GDP százalékában 2,7% (Ivno-Frankivszki) és 21,4% (Szucsava) között változik.

2. térkép: az egy főre eső GDP a programterületen, 2004

Munkaerőpiac

A foglalkoztatottság a programterületen jellemzően kiegyensúlyozatlan: a foglalkoztatottsági szint magasabb a régió nagyvárosaiban. A foglalkoztatottság szerkezete a magyarországi megyékben, a szlovák régiókban és Szucsava megyében megfelel a modern gazdasági struktúráknak, a foglalkoztatottak több mint 50%-a a tercier szektorban található (lásd 5. melléklet). Ugyanakkor több régióban az ipari szektor által foglalkoztatott emberek aránya még mindig viszonylag magas: a Eperjes régió 37,5%-tól egészen Szatmár megye 48,4%-áig. A terület legnagyobb részén a mezőgazdasági foglalkoztatottság átlagos aránya közel van az EU15 és az EU25 átlagához: Romániában 3%, Szlovákiában 5,2%, Magyarországon 3,6%, Ivano-Frankivszki régióban Ukrajnában 5,1%. Kivételt képeznek Kárpátalja és Csernovic régiók, ahol ez az arány 28,6% illetve 29,2%.

A programozási területen a politikai változások átmeneti időszakban a foglalkoztatottsági helyzet nagyot változott. A hagyományos ipari termelés összeomlott, így gyorsan növekedett a munkanélküliség. Az átlagos munkanélküliségi arány a programterületen 10-11%-ra tehető. A munkanélküliségi arány

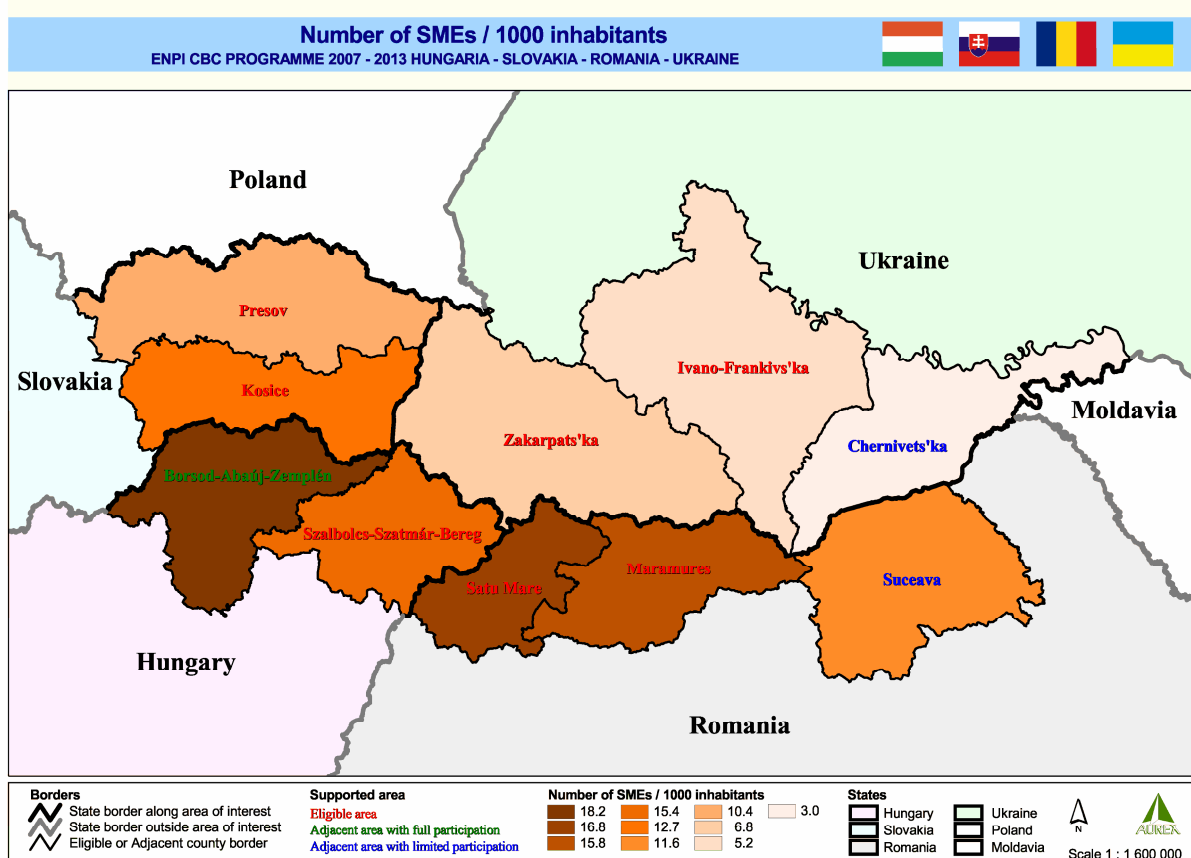
tekintetében hatalmas különbségek vannak a résztvevő régiók között. A magas munkanélküliségi arány jelenti még mindig az egyik legnagyobb problémát a határ magyar (11,6%) és szlovák (23,6%) oldalán, valamint Ukrajna egyes régióiban (10,2% Ivano-Frankivszki régióban és 9,8% Csernovici régió). Ezekben a régiókban a munkanélküliség jelenti a térség legkomolyabb problémáját. Ebből a szempontból a helyzet Romániában és Ukrajnában meglehetősen más képet mutat. A három román megyében és Kárpátalja régióban a munkanélküliségi arány egy alacsonyabb szinten van (7,8% Szucsava megyében, 7% Kárpátalján, mindössze 4,6% Máramaros megyében és csak 2% Szatmár megyében).

Főbb iparágak, termékek és vállalati struktúra

A programterület magánkézben lévő vállalkozásai adják a nemzeti jövedelem jelentős részét. Az ezer főre jutó vállalkozások számát megvizsgálva komoly különbségek figyelhetők meg az egyes régiók között. Magyarországi régiókban található a legtöbb KKV, míg a legkevesebb Ukrajnában van. A szlovák régiókban az ezer főre jutó KKV-k száma 13 Kassa és 11 Eperjes régiókban. A román területen az ezer főre jutó KKV-k száma 17 (Szatmár megye) és 12 (Szucsava megye) között váltakozik (lásd 6. melléklet).

A KKV-k száma és aktivitása fontos szerepet játszik a helyi foglalkoztatásban és közvetve az érintett régiók gazdasági fejlődésében is. Ugyanakkor számos akadály is felmerül: az alacsony fejlettségi szintű üzleti infrastruktúra, a gazdaság szereplői között hiányzó partnerkapcsolatok és a beruházások alacsony szintje.

A magyar oldalon a vállalkozások leggyakoribb tevékenységi köre a mezőgazdaság, a turizmus és az ipar. A szlovák határmenti területen a kis- és középvállalkozások dinamikus növekedése az egyik legalapvetőbb eleme a gazdasági növekedésnek. Romániában a vállalkozások tevékenysége leginkább a turizmus, a szállóipar és az ipar felé irányul. A fizikai munkások nagy száma is bizonyítja a kis- és középvállalkozások növekvő szerepét a helyi foglalkoztatásban.

3. térkép: KKV-k száma / 1 000 lakos

Turizmus

A határmenti terület legnagyobb vonzereje a természeti környezet. A Tisza mentén népszerű a víziturizmus. A programterület mindkét oldalán található turisztikai desztinációk a hegyekben (a Kárpátok és az Avas hegység). Gyönyörű természetvédelmi területek vannak a programterület romániai részén, a Rodna-hegység Természetvédelmi Park (46.399 ha) és a Máramaros-hegység Természetvédelmi Park (148,850 ha) vonzó turisztikai desztinációt kínál.

Ezek mellett a térség fontos kulturális örökségekkel bír. Romániában a máramarosi fatemplomokat 1999-ben az UNESCO felvette a világörökségi listára. Szucsavában található a legnagyobb egybefüggő erdő Romániában. A programterületen termál- és ásványvízforrásokban gazdag. Számos gyógyhely található Magyarországon és Szlovákiában is. Szlovákiában és Ukrajnában ásványvíz-kincsek találhatóak (például a Solotvyno bányák). A Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék Magyarországon a borturizmus egyik legkedveltebb célpontja.

A programterületen található természeti környezet, a hegységek, a folyók, az erdők, a karsztbarlangok; a gazdag biológiai sokféleség, a kulturális örökség, a számos gyógyhely mind jó alapot kínál a turizmus különböző formáinak (pl. ökoturizmus, termál-turizmus, falusi turizmus) fejlesztésére. Az aggteleki cseppkőbarlang a szlovák résszel együtt a Világörökség része, mindkettő népszerű turistalátványosság. A szállodai kapacitást vizsgálva azt látjuk, hogy a tíz résztvevő régióból háromban (Borsod-Abaúj-Zemplén, Eperjes és Ivano-Frankivszki) található a szállodai kapacitások több mint 60%-a. A fennmaradó területekre a szállodai kapacitás alacsony száma jellemző.

A szállodai éjszakák számát vizsgálva a szállodai kapacitás arányában megállapítható, hogy a kapacitás kihasználatlan: a legalacsonyabb szint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében van (8,4%), a legmagasabb a Csernovici régióban (67,8%). Az egy főre eső átlagos vendégéjszakák száma (2,3) is jóval a lehetőségek alatt van. A legmagasabb átlagos szám Ivano-Frankivszkiben (5,6 vendégéjszaka / fő), míg a legalacsonyabb Szatmár megyében (1,6 vendégéjszaka / fő) volt. A kihasználatlan lehetőségek oka részben a határmenti terület nem megfelelő marketingje, részben pedig a gyenge turisztikai információs rendszer (lásd 7. melléklet).

A turizmusfejlesztés megoldást nyújthat a térség migrációs problémájára a munkahely-teremtési és jövedelemnövelési képessége miatt. Következésképp fontos feladat, hogy a vendégek elvárásainak kielégítésével több látogatót vonzzanak a határmenti területekre.

Összefoglalásul megállapítható, hogy a régió gazdasági struktúrája kiegyensúlyozatlan. Ebből a szempontból a legnagyobb különbségek elsősorban az egy főre eső GDP-ben mutatkoznak. Az innováció hiánya, egyes térségekben a magas munkanélküliség, valamint a mezőgazdaság magas aránya komoly akadályokat jelentenek a fejlődés szempontjából. Ugyanakkor a kiváló turisztikai lehetőségek, néhány lendületesen fejlődő város és a rendelkezésre álló munkaerő forrás stabil alapot nyújthatnak a régió általános gazdasági teljesítményének fokozatos javulásához.

1.2.5. Infrastruktúra

Közlekedés

Földrajzi elhelyezkedése miatt a határmenti terület elérhetősége az utak számától és minőségétől függ. Az úthálózat viszonylag jól fejlett, de a főbb és mellékutak minősége nagy eltéréseket mutat. Nincs kiépített magas szintű szállítási kapcsolat (autópálya vagy autópálya) a szlovák és a román oldal között kelet-nyugati irányban. Magyarországon jobb az elérhetőség: az M3-as autópálya Budapest és Debrecen között biztosítja a régió keleti részének kelet-nyugati megközelíthetőségét. Ez az autópálya része az európai V.

számú folyosónak (Velence-Trieszt/Koper- Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lvov). Az egész területen az utak minősége nem felel meg az európai színvonalnak. A határ ukrán oldalán az utak minősége – elsősorban a hegyekben és télen – nem kielégítő.

A nagyobb városok vasúti elérhetősége megfelelő, de Szlovákiában és Magyarországon számos kisebb településnek nincs vasúti kapcsolata. A vasúti szállítási kapcsolat az ukrán-szlovák, a magyar-ukrán és a román-ukrán határokon jellemzően két vasúti rendszert jelent eltérő távolsággal (mely egészen a szlovákiai Kassáig ér el).

A román oldalon Szatmár közúti összeköttetése Magyarországgal és Ukrajnával az európai E81 főút, Szucsava és Ukrajna között az európai E85 főút: Máramaros és Magyarország, illetve Ukrajna között az másodrendű utak biztosítják a kapcsolódást az E81-es és az E85-ös főutakhoz. Szucsava és Ukrajna között vasúti fővonal létezik, míg Szatmár és Máramaros másodrendű vasúti vonalakon közelíthető meg Ukrajnából és Magyarországból.

A régió légi közlekedésének alapja a Kassai nemzetközi repülőtér, emellett fontos regionális repülőterek vannak Ungváron, Ivano-Frankivszkiben, Csernovicban, Miskolcon, Nyíregyházán, Szatmárnémetiben és Nagybányán. A Szatmárnémeti nemzetközi repülőtér egy "nagy sebességű" repülőtér területen található, ami azt jelenti, hogy több repülőtér van 150 km-en belül, valamint 60 km-re van a Nagybányai repülőtér, melyet jelenleg alakítanak át nemzetközi repülőtérre. A szucsavai repülőtér létesítményeit is fejlesztették, hogy képes legyen nemzetközi járatokat fogadni. A járatok és az utasok száma a regionális forgalomtól függ.

Határátkel helyek

A határátkel helyek átlagos sebessége az ukrán határon és a tagországok között is viszonylag jónak mondható (átlagban 28 km-enként van egy határátkel hely). Azonban az egyes határokat külön-külön megvizsgálva jelentős különbségek tapasztalhatók a határátkel hely-sebességben. A magyar-ukrán határon minden 22,4 km-en van egy határátkel hely (vasúti, közúti vagy gyalogos), de a magyar-szlovák határon ugyanez a mutató már csak 49,6 km. Ukrajna és Románia között átlagosan 31 kilométerenként van határátlépési lehetőség, de míg Szucsava megyében minden 15,4 km-en van határátkel hely, addig Máramaros megyében csak minden 54,4 km-en. A 97,6 km hosszú szlovák-ukrán határon összesen öt határátkel hely áll rendelkezésre (átlagosan 19,6 km-enként). 2007. decembere óta Magyarország és Szlovákia között a belső határellenzérség megszűnt. Ugyanakkor ezek az elhagyott határátkel helyek még mindig nagy forgalmat bonyolítanak le, ami a határmenti régió nem megfelelő útellátottságát bizonyítja. A közúti és gyalogos határátkel helyek száma és kapacitása még mindig sok kívánnivalót hagy maga után (1 minden 48 km-en). Munkaszaki feltételeik és a vámkezelés kapacitása nem kielégítő a forgalom kezelésére. Órákig tartó várakozás a határon jelentősen befolyásolja a turizmus fejlesztését és a programterület népességének együttműködését. Bár 2008. január 1-től könnyebben lehet vízumhoz jutni, a vízumszerezéssel járó adminisztratív terhek még mindig nehézséget jelentenek a programban résztvevő ukrán partnereknek. Az Európai Unió állampolgárok számára Ukrajna vízummentességet biztosít.

2007. szeptember 18-án Magyarország kétoldalú kishatárforgalmi megállapodást kötött Ukrajnával. Lengyelország, Szlovákia és Románia szintén kifejezte hajlandóságát hasonló kétoldalú megállapodások megkötésére, bár az Európai Bizottság jelezte fenntartását azzal kapcsolatban, hogy ezek a megállapodások nem felelnek meg teljes mértékben a kishatárforgalmi rendelettel.

Környezeti infrastruktúra

A környezet állapotát befolyásoló legfontosabb tényezők a programterületen a következők:

- nem megfelelő vízgazdálkodás (elégtelen szennyvízelvezető-rendszer kapacitás és szennyvíztisztító telep,
- nem megfelelő hulladékgazdálkodás,
- közúti szállítás,
- ipari emisszió (széntüzelés erőművek).

A magyarországi határterületen a települések ivóvízhálózathoz való kapcsolódása majdnem teljes. Mindazonáltal a szennyvízelvezető rendszer rendkívül elmaradott. Még súlyosabb a helyzet a vidéki területeken, különösen a falvakban. A feltételek leginkább a határmenti kistelepüléseken riasztóak. Még ha épültek is a településeken szennyvízelvezető csövek, az ehhez csatlakozó háztartások száma nagyon alacsony.

A program romániai részein nagyon hasonló a helyzet. Míg a városi lakosság csaknem 80 %-ához eljut az ivóvíz- és szennyvízhálózat, a vidéki területeken a helyzet kritikus. A közműrendszerek állapota rossz mind az ivóvízellátás (a hozzáférhető rész mindössze 20%), mind a szennyvízcsatorna-rendszer tekintetében (a közművekhez csatlakozott vidéki lakosság aránya Szatmár megyében mindössze 2.4%, Szucsava megyében 3.1% és Máramaros megyében 5.6%). Beruházásokra van szükség az ökoszisztéma védelmére, mivel a háztartási és ipari hulladékok, az erdőpusztítás és a környezetszennyezés súlyos hatással vannak a környezetre.

A szlovák határmenti területeken a közüzemi szennyvízelvezető-rendszer fejlesztése jelentősen elmarad az ivóvízhálózattól. Számos nagyvárosban csak részlegesen kiépített szennyvízelvezető-rendszer van, vagy olyan szennyvízelvezető-rendszer, amelyikhez nem kapcsolódik szennyvíztisztító telep, így a lakosság alig több, mint fele kapcsolódik szennyvízelvezető-hálózathoz.

A Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici régiókban ivóvízhálózat és szennyvíztisztító-telep a nagyvárosok mellett csak néhány közösségben található. Vidéki településeken a legnagyobb problémát az ivóvízhálózat és a szennyvíztisztító-telepek hiánya jelenti. Az ivóvízellátás tekintetében a legalapvetőbb feladat a vízforrások védelme és az ivóvízellátó rendszer infrastruktúrájának kiépítése. Emellett Csernovic és Ivano-Frankivszki régióban súlyos probléma az ipari vízszennyezés. Kárpátalja régióban csökkenő tendenciát mutat ugyan az ipari környezetszennyezés mértéke, de a nagyvárosokban a lakossági szennyvízkezelés hiánya miatt a környezetszennyezés jelentős. A természetes vizek nagyon szennyezettek, mely veszélyezteti a turizmusban rejlő lehetőségeket.

A programterület hulladékgazdálkodása még mindig megoldásra váró feladat. Ebből a szempontból a határmenti kistelepülések vannak a legrosszabb helyzetben. Ugyan elindult egy pozitív folyamat a lakossági hulladék újrahasznosítása irányába, a helyzet azonban még mindig megoldatlan, mivel a hulladékfeldolgozással továbbra is problémák adódnak.

A levegőminőség nagy eltéréseket mutat a határmenti területen. Míg a hegységek érintetlen erdőszélei jó minőségű levegőt biztosítanak - ami a régió természeti vonzerjének fontos tényezője, - addig a városi területeken a légszennyezettség komoly problémának számít. Emellett az elavult szén- és kőszéntüzelés erősen magas szennyezésvagy-kibocsátása is rontja a helyzetet.

Telekommunikációs hálózatok

Az elmúlt évtizedben a telekommunikáció helyzete nagyon gyors ütemben fejlődött a programterületen, nagymértékben növekedett a mobiltelefonok használata és az internethez való hozzáférés lehetősége.

A magyarországi régióban 1000 lakosból átlagosan 250-nek van telefonvonala. Eperjes és Kassa hasonló statisztikával rendelkezik (180 és 220 vonal / 1000 lakos), de a romániai megyékben ez a mutató csak 140. Bár Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, valamint Romániában az internetellátás sokat javult (4, 13.8 és 15 Internet-előfizetés / 100 lakos), az internethez való hozzáférés aránya még mindig jelentősen elmarad az EU színvonalától. A többi területen az internethez való hozzáférés rendkívül alacsony (1,41 előfizetés / 100 lakos Szlovákiában, és kevesebb, mint 1 előfizetés / 100 lakos Ukrajnában).

Összefoglalásul megállapítható, hogy

- ugyan jelentős, félévesként kelet-nyugat irányú forgalom halad át a területen, amely motorja lehetne a növekedésnek, az együttműködés legnagyobb gátja a túlterhelt és elmaradott szállítási infrastruktúra. Félképp az ukrán határ tekinthető szűk keresztmetszetnek.
  - az európai színvonalhoz képest a környezeti infrastruktúra-ellátás elmaradott
- Mindkét tényező kiemelkedően fontos a régió turisztikai céljainak értékelése során.

1.2.6. Oktatás és K+F

Az oktatás területén a legmagasabb iskolai végzettségi mutatókat vizsgálva megállapítható, hogy a programterület nagy részének középiskolai végzettsége van. A lakosok körülbelül 7%-a rendelkezik felső fokú végzettséggel.

A területen ukrán oldalon a legfontosabb egyetemek Csernovici és Ivano-Frankivszki régiókban találhatók. Emellett Munkácson és Ungvárbán található 2-2 felső oktatási intézmény az.

A román oldalon a felső oktatást a Vasile Goldis "Nyugati Egyetem" biztosítja Szatmár megyében, 3 felső oktatási központ van Máramaros megyében (a Spiru Haret Egyetem, az Északi Egyetem, és a Vasile Goldis Egyetem), míg Szucsava megyében a Stefan cel Mare Egyetem található.

Kelet-Szlovákia fontos felső oktatási és kutatási központjai a Kassai Pavol Jozef Šafárik Egyetem, a Kassai Műszaki Egyetem, a Kassai Állatorvosi Egyetem, valamint az Eperjesi Egyetem.

A programterületen a legfontosabb magyarországi felső oktatási központ a Miskolci Egyetem. A hagyományos szakok (műszaki, mérnöki) mellett új szakokat (közgazdasági, jogi) indítottak, megfelelően a modern kor követelményeinek. Miskolc mellett a régió másik hagyományos oktatási központja Nyíregyháza, ahol Tanítóképző Főiskola található. Mindkét intézmény kínál szakokat környezetgazdálkodási tudományokban is.

Több K+F központ található Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben (24, illetve 21). A K+F ráfordítás Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Kassa régióban a programterület átlaga felett van: 2005-ben mindkét régióban több mint 16 millió eurót költöttek K+F tevékenységekre.

K+F területen Kassában alkalmazzák a legtöbb dolgozót (2990 fő). A Ivano-Frankivszki, Csernovic és Szucsava megyében található kilenc K+F központban is nagy számban alkalmaznak kutatókat és mérnököket. Ezek a fejlesztési központok magas költségvetéssel működnek. Számos, folyamatban levő K+F beruházás van a román programterületen: 333 Szucsava, 103 Szatmár és 71 Máramaros megyében. Csernovicban van a legtöbb K+F beruházás (726). Mint azt a fenti adatok is mutatják, hogy kiaknázatlan lehetőségek vannak a határon átnyúló együttműködésre a K+F területén.

Összefoglalásul megállapítható, hogy a régióban a sikeres egyetemek és beruházások léte alapot adhat a terület fokozatos fejlesztésének, még ha a jelenlegi innovációs adottságok gyengék is. Ehhez hozzájárul az is, hogy az oktatási rendszer kínálata és a gazdaság szükséglete között az összhang távolról sem megfelelő. Következésképp, a gazdaság és az oktatási rendszer közötti kapcsolatok javítása közvetlen haszonnal járhat a régióban.

1.3. Más programokkal stratégiákkal való koherencia

A "Magyarország – Szlovákia – Románia -Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttm ködési Program 2007-2013" szorosan kapcsolódik a programozási területen jelenleg m köd több stratégiához, mind EU-s, mind nemzeti, regionális és helyi szinten. A KOP, a stratégiája meghatározása során figyelembe vette a releváns politikai elveket, valamint a más programok és kezdeményezések által támogatott tevékenységeket, annak érdekében, hogy biztosítsa a prioritások tágabb regionális együttm ködési kontextusba való illeszkedését.

A KOP megvalósítása során a KIH és a KSZT feladatának tekinti, hogy kiaknázza a más kezdeményezésekkel való komplementaritásokat és szinergiahatásokat, valamint hogy a rendelkezésre álló forrásokkal a lehet legnagyobb hozzáadott értéket valósítsa meg.

1.3.1. EU politikákkal és programokkal való koherencia

a) A programozási területen m köd egyéb határon átnyúló, illetve regionális együttm ködések

A Magyarország – Szlovákia – Románia -Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttm ködési Program jogosult területén az Európai Unió más határon átnyúló, illetve tágabb értelemben vett regionális programokat (Keleti Regionális Program, Interreg IVC, Délkelet-Európai Térség) is támogat. Valamint továbbra támogat a Szomszédsági Programok által megvalósított projekteket is. Ezeket a programokat hangsúlyozottan meg kell vizsgálni a KOP megvalósítása során, annak érdekében, hogy a lehetséges szinergiákat ki lehessen aknázni, és el lehessen kerülni az átfedéseket.

▪ *Magyarország-Szlovákia-Ukrajna Szomszédsági program 2004-2006*

Jelenleg a Magyarország-Szlovákia-Ukrajna Szomszédsági Program 2004-2006 végrehajtása zajlik, melyhez Magyarországon és Szlovákiában 32 millió eurós EBRD forrás áll rendelkezésre, míg Ukrajna TACIS forrásokból kap támogatást. Jelen KOP a határmenti terület határon átnyúló együttm ködésére allokált EU forrásainak hatékony felhasználását célozza.

A Program stratégiai átfogó célkit zése a határmenti terület gazdasági és társadalmi integrációjának el mozdítása.

A Magyarország-Szlovákia-Ukrajna Szomszédsági Program 2004-2006 célja a trilaterális határmenti térség fejl désének el segítése, a következ célok elérése érdekében: a határmenti terület közös, jöv -orientált gazdasági fejl désének és életterének megteremtése, a térség európai versenyképességének növelése, a programozási terület lakosságának fenntartható életkörülményeinek fejl dése, valamint az országhatárokból adódó fejl dési gátak leküzdése. Ezért a Szomszédsági Program által finanszírozott projekteknél határon átnyúló partnerekkel való szoros együttm ködésen, és kimutatható határon átnyúló hatással kell rendelkezniük.

Bár a program megírása óta néhány kisebb változtatásra sor került, f célkit zési ma is változatlanok. Következésképp, a 2007-2013-es id szakra javasolt stratégia lényegében a Magyarország-Szlovákia-Ukrajna Szomszédsági Program 2004-2006 stratégia továbbfejlesztésének tekinthet .

▪ *PHARE/TACIS Szomszédsági Program Románia-Ukrajna 2004-2006*

A Románia-Ukrajna Szomszédsági Program olyan projekteket támogat, amelyek célja a társadalmi és gazdasági növekedés ösztönzése, a határmenti terület integrált infrastrukturális fejlesztése, valamint az emberek közötti (people to people) együttm ködések megteremtése.

E két bilaterális, illetve trilaterális határon átnyúló együttm ködési program a jelen dokumentumban foglalt KOP el futárai, és nagy jelent séggel bírnak, hiszen azok végrehajtása 2010-ig tart. Következésképp, a KIH és a

KMB fontos feladata, hogy elkerülje a projektek duplikációjának, az átfedéseknek és a kettős finanszírozásának veszélyét. Különösen igaz ez a pályázati felhívások ütemezésének és prioritásainak meghatározása során.

A KOP a Szomszédsgai Programok tapasztalataira is támaszkodik. A 2006 augusztusában készített értékelés hangsúlyozta a helyi szinten, helyi kezdeményezések eredményeképp, a nemzeti és regionális fejlesztési programokkal együttm ködésben megvalósított projektek fontosságát. A KOP végrehajtása során figyelembe kell venni a elkövetkez értékelésekb l levonható tanulságokat is.

- ***ENPI Keleti Regionális Program 2007-2013***

Az ENPI Keleti Regionális Program hét kelet-európai és dél-kaukázusi országot tömörít, többek között Ukrainát. Olyan kulcsfontosságú regionális területek együttm ködését támogatja, melyek a Stratégiai Dokumentum 2007-2013 és a Nemzeti Indikatív Program 2007-2010 dokumentumokban kerültek megfogalmazásra. A TACIS Regionális Programokra (2004-2006) épül, melyek különböz témakörökre, például a természeti források fenntartható használatára, a kereskedelem és a beruházások ösztönzésére (különös tekintettel - a TRACECA programon keresztül – a közlekedésre valamint - a INOGATE programon keresztül az energiára) továbbá a belügy és az igazságügy területére összpontosít.

Az ENPI Keleti Regionális Program és a KOP által nyújtott támogatások kiegészítik egymást a Regionális Program legtöbb prioritása esetében: Az 1. prioritás, a közlekedési hálózatokra, energiára és a KKV-k regionális együttm ködését célozza; a 2. prioritás a környezet védelmére; a 3. prioritás a határookra, a migrációval és a vámokkal kapcsolatos területekre; míg a 4. prioritás az emberek közötti (people to people) tevékenységekre összpontosít.

- ***Interreg IV/C Interregionális Program 2007-2013***

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Program programozási területe egyben az Interreg IV/C Interregionális Együttm ködési Program részét is képezi, mely EU program ugyanabban a programozási id szakban támogatja a területi együttm ködést. Az Interreg programnak és a KOP-nak rendkívül magas a lehetséges szinergia-hatása, hiszen a két program prioritásai és a jogosult projektek típusai hasonlóak. Bár igaz, hogy az Interreg alapvet en az EU partnerek támogatását t zte ki célul.

Az Interreg IV/C Interregionális Program helyi és regionális közintézmények támogatását célozza. A projekteknek legalább három ország partnereit kell egyesítenie, melyb l legalább kett nek EU tagországnak kell lennie. A Program két tematikus prioritás köré épül: innovációs és tudás alapú gazdaság, valamint környezet és kockázat-megel zés. Következésképp, egyes intézkedések (pl. a KKV fejlesztés, K+F és innováció, humáner forrás-fejlesztés, környezetvédelem, vízgazdálkodás, hulladékgazdálkodás) kiegészít jelleggel támogathatók a jogosult területen, azaz mind az Interreg IV/C, mind a KOP programon belül.

- ***Dél-kelet Európai Transznacionális Együttm ködési program 2007-2013***

A KOP programozási területe egyben a Dél-kelet Európai Transznacionális Együttm ködési program 2007-2013 (SEE) jogosult területe is, mely 16 országból foglal magában régiókat. Egyes intézkedések (pl. az innováció ösztönzése, környezetvédelem, és az elérhet ség fejlesztése) mind az SEES, mind a KOP programból is kaphatnak támogatást. Következésképp a tevékenységek között szinergiahatás érhet el, ugyanakkor figyelni kell a kettős finanszírozás elkerülésére.

b) Koherencia nemzeti stratégiákkal és programokkal

A KOP helyi és regionális szerepl kre és határon átnyúló témákra fókuszál, s mint ilyen, összhangban van a Magyar, Szlovák és Román stratégiák és programok EU támogatásaival, azokat kiegészíti.

A három EU tagország kidolgozta a Nemzeti Stratégiai Referencia Kereteit, mely a Strukturális Alapokból jöv támogatás alapjául szolgál, míg Ukrajna az Európai Szomszédsgai Politika és a közösen meghatározott Akcióterv keretein belül kap támogatást.

- ***Magyarország Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2007-2013***

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv - mely a Magyar Nemzeti Stratégiai Referencia Keretnek felel meg - fő célkitűzése a „a foglalkoztatottság növelése és a hosszú távú növekedés feltételeinek megteremtése”. E cél elérése érdekében az elkövetkezendő hét évre az alábbi hat prioritási tengely került meghatározásra:

- Gazdaságfejlesztés
- Közlekedés-fejlesztés
- Társadalmi megújulás
- Környezet és energia
- Regionális fejlesztés
- Közigazdasági reform

Magyarország Nemzeti Stratégiai Referencia Keretének célja a regionális és társadalmi kohézió erősítése, az egyenlőtlen helyzetek megszüntetése, mely a társadalmi megújulás alapkövének tekinthető. Ez többszintű kohézió révén érhető el. A régiók közötti fejlettségbeli különbségeket csökkenteni kell; a magyar NSRF feladata, hogy hozzájáruljon a teljes európai régió kohéziójának erősítéséhez, azáltal, hogy elmélyíti az együttműködést Magyarország és más európai régiók között, el segíti azok együttműködését, valamint összehangolt intézkedéseket hoz a szomszédos régiókkal.

▪ **Románia Nemzeti Stratégiai Referencia Kerete 2007-2013**

A Román Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (NSRF) fő célkitűzése a gazdasági és társadalmi kohézió erősítése, az egyenlőtlen helyzetek csökkentése, valamint az Európai Bizottsági politikákhoz, nevezetesen a Lisszaboni Stratégiához való alkalmazkodás, mely a gazdasági növekedést és a munkahelyteremtést támogatja. A NSRF alapjául a Nemzeti Fejlesztési Terv szolgál (NDP), mely utat mutat a Romániában rendelkezésre álló nemzeti, uniós, és egyéb forrásokból származó támogatások felhasználásához.

A NSRF célkitűzése a “Románia és más EU tagállamok között fennálló gazdasági és társadalmi fejlettségbeli egyenlőtlen helyzetek kiküszöbölése a GDP 15-20% -os növekedése révén”.

Az alábbi négy tematikus prioritás került meghatározásra:

- Az ország infrastruktúrájának fejlesztése az európai normák irányába;
- Románia hosszú távú gazdasági versenyképességének növelése;
- Románia humán erőforrásának fejlesztése és hatékonyabb kiaknázása;
- Az ország igazgatási kapacitásának kiépítése.

Ezen prioritások integrált tervezése és összehangolt megvalósítása a szektorális és regionális operatív programok révén történik, azzal a céllal, hogy maximalizálják a Strukturális és a Kohéziós Alapok forrásai hatását, és el segítsék az egyes területek kiegyensúlyozott fejlődését.

Szemeltették tartották a szomszédos országok határmenti régióival kialakított szoros együttműködést, különös tekintettel a kihívások közös kezelését. NUTS III szintű hatóságok működtek együtt annak érdekében, hogy biztosítsák jelen program célkitűzéseit és más programok (pl. az Európai Területi Együttműködési Programok a Konvergencia célkitűzés, valamint a Vidékfejlesztési és Halászati OP) célkitűzéseit közötti koherenciát és azoktól való egyértelmű elhatárolását.

A Román Nemzeti Hivatal ellenőrizte a Közös Operatív Program stratégiáját és más, a jogosult területet érintő CBC OP stratégiái közötti összefüggéseket. A koherencia érdekében a stratégia a nemzeti és helyi szintű szereplők bevonásával került kidolgozásra, folyamatosan konzultáltak a Koherencia Célkitűzések és az Európai Területi Együttműködési Programok Irányító Hatóságaival, valamint az illetékes minisztériumokkal, továbbá társadalmi vitára bocsátották a programdokumentumot.

▪ **Szlovákia Nemzeti Stratégiai Referencia Kerete 2007-2013**

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Stratégiai Referencia Kerete a Lisszaboni és a Göteburgi stratégiák célkitűzéseit tükröző fejlesztési operatív programok kidolgozásához nyújt keretet.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete a 2007-2013-as programozási periódusra az alábbi két EU célkitzést fedi le: Konvergencia, valamint a Regionális versenyképesség és foglalkoztatás.

Szlovákia stratégiai célkitzései a 2007-2013-as programozási periódusra:

„A versenyképesség, valamint a régiók és a teljes Szlovák gazdaság hatékonyságának jelentős növelése, valamint a foglalkoztatottság fenntartható növekedése 2013-ig.”

A feltárt diszparitások és a fejlődési tényezők tekintetében a NSRK a következő tematikus stratégiai prioritásokra fókuszál:

- Infrastruktúra és regionális megközelíthetőség
- Tudás alapú gazdaság
- Humán erőforrás

▪ ***Ukrajna Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2004-2015***

A KOP összhangban áll az ukrán nemzeti politikákkal. Az ukrán kormány jogszabályi rendelkezésekkel segítette el a határon átnyúló együttműködést hátráltató intézményi, jogi és pénzügyi akadályok kiküszöbölését. Kidolgozta továbbá Ukrajna Regionális Fejlesztési Nemzeti Stratégiáját a 2004-2015-ös periódusra.

Ukrajna földrajzi elhelyezkedése kedvez a szomszédos országokkal folytatott politikai, kereskedelmi, gazdasági, kulturális kapcsolatok kialakítására. A határon átnyúló programokért felelős regionális hatóságok dolgozták ki a regionális és társadalmi-gazdasági fejlesztésre vonatkozó stratégiák határon átnyúló elemeit.

Ukrajna Regionális Fejlesztési Nemzeti Stratégiájának célja olyan feltételek megteremtése, melyek elősegítik a régiók versenyképességét, az új technológiákon alapuló folyamatos fejlődést, az ipari termelékenység növelését, valamint a foglalkoztatottság növelését.

A stratégiai célkitzések az alábbiakban foglalhatók össze: az EU csatlakozás előfeltételeinek megteremtése, a fenntartható gazdasági növekedés biztosítása, egy innovatív fejlesztési modell kidolgozása, valamint a gazdaságpolitikának a társadalmi kihívásokhoz való illesztése.

A stratégiai fejlesztés prioritási irányvonalai a következők:

1. Ukrajna egyes régióinak és az egész ország migrációs ke-vonzerejének előmozdítása az infrastrukturális fejlesztések révén;
2. Egyes régiók gazdasági erőforrásainak átstrukturálása és azok új technológiákon alapuló diverzifikációjának előmozdítása;
3. Az emberi-erőforrás fejlesztése;
4. A regionális együttműködés fejlesztése.

▪ ***Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) keretein belül Magyarországnak, Szlovákiának és Romániának nyújtott támogatás***

Az EU Tagországok kidolgozták a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiai Terveiket (NSP), melyet a Nemzeti Vidékfejlesztési Fejlesztési Programmal hajtanak végre (NRDP). Ezen programok célja az élelmiszer-gazdaság és az erdőgazdálkodás versenyképességének fejlesztése hatékonyságnövelés és a termékek minőségének javítása által. Tiszteletben kell tartani azonban a fenntartható fejlődés, valamint a vidéki területek ökológiai követelményeit.

Következésképp a stratégia a következő tengelyeket és az azokhoz rendelhető prioritásokat célozza:

Tengely 1: A mezőgazdaság és erdőgazdálkodás versenyképességének növelése – a célkitzések és a mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és az erdőgazdálkodás versenyképességének javítása.

Tengely 2: A környezet és a vidék állapotának (minőségének) javítása – az átfogó célkitzések és a multifunkcionális mezőgazdasági és erdőgazdálkodási rendszerek megteremtése, melyek pozitív hatást gyakorolnak a környezetre, a természetre és a tájképre.

Tengely 3: A vidéki területek életminőségének javítása és a vidéki gazdaság diverzifikációja – ezen tengelyhez tartozó prioritások hozzájárulnak a vidéki területek foglalkoztatottságának növeléséhez, és a helyi önkormányzatok támogatásához.

Tengely 4: Leader – A helyi kapacitás kiépítése a foglalkoztatottság és a diverzifikáció érdekében.

▪ **Európai Szomszédsági Politika és Ukrajna**

Az Európai Szomszédsági Politika kontextusában, 2007-től Ukrajna elsősorban az Európai Szomszédsági És Partnerségi Eszközön (ENPI) keresztül kap támogatást, mely a TACIS program, és néhány tematikus támogatás helyébe lép. Az ENPI keretében biztosított segítségnyújtást a 2005-ben elfogadott EU-Ukrajna cselekvési tervben meghatározott politikai célkitűzések és a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Országos Stratégiai Dokumentumban, valamint a 2007-2010 közötti időszakra szóló Nemzeti Indikatív Programban (NIP) megjelölt prioritási területek szerint határozzák meg.

A KOP összhangban áll a Cselekvési Terv politikai célkitűzéseivel, mint például a gazdasági és társadalmi reformok, az energia- és közlekedési hálózatok javítása, a környezetvédelmi kérdésekben való együttműködés előmozdítása és a People to people (emberek közötti) kapcsolatépítés elősegítése. Ami a határon átnyúló együttműködést illeti, kiegészíti a határon átnyúló és regionális együttműködésre vonatkozó hatékony jogszabályok kialakítását és végrehajtását, valamint ez előnyös is lesz számára.

A KOP teljesíti a határon átnyúló együttműködést célzó, 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Országos Stratégiai Dokumentumban foglalt célkitűzéseket, ami biztosítja, hogy az ENPI CBC programok Ukrajna tekintetében sokféle projektet támogatni fognak, a helyi önkormányzatok és civil szervezetek kisléptékű helyi kezdeményezéseitől kezdve a nagyszámú partnereket magában foglaló nagyléptékű projektekig, valamint határmenti vonatkozásban beruházásokat is lehet végezni.

c) Egyéb vonatkozó EU-politikák és programok

A KOP a prioritásainak megállapításakor figyelembe vesz olyan más EU-politikákat és programokat is, amelyek célja a jobb működő határok és a fejlettebb infrastruktúra.

▪ **Az infrastruktúra támogatása (Európai Beruházási Bank)**

Az Európai Beruházási Bank (EIB) kedvező feltételek mellett nyújtott hosszú távú kölcsönök révén támogatja az EU-tagállamok integrációját, kiegyensúlyozott fejlődését, valamint gazdasági és társadalmi kohézióját.

Az Ukrajnának kölcsönügyleteket engedélyez az EIB mandátumot az Európai Tanács 2004 decemberében hagyta jóvá a környezetvédelmi, közlekedési, távközlési és energiaipari infrastruktúrával foglalkozó szektorok vonatkozásában, amelyben a Transzeurópai Hálózatok (TEN) EU-val határos tengelyei prioritást élveznek.

Az új külső mandátuma keretében az Európai Beruházási Bank (EIB) 3,7 milliárd eurót tud biztosítani a "keleti szomszédságnak" és Oroszországnak.

Ukrajna esetében a gyakorlati érték kölcsönállomány létrehozásán dolgoznak, és az első kölcsönügyletek 2006 első felében kezdődtek el.

d) Összefüggés más nemzetközi programokkal és kezdeményezéssel

Stratégiaiájának és prioritásainak meghatározásakor a KOP figyelembe veszi a más pénzügyi támogatók és nemzetközi pénzügyintézetek által támogatott tevékenységeket, különös tekintettel az alábbiakra:

▪ **Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD)**

Romániában az EBRD az infrastrukturális beruházásokat, a működő ke-beruházások vonzását és a pénzügyi szektornak adott segítséget támogatja. Javította a közigazgatás és a helyi hatóságok kapacitásait is az EU-támogatások hatékony felhasználásának elősegítése érdekében.

Ukrajnában az EBRD az üzleti környezet és a magánszektor versenyképességének javítását, a pénzügyi szektor intézményi kapacitásának és a KKV-k számára elérhető pénzügyi szint növelését, a közúti, vasúti, kikötői és repülőtéri infrastruktúra, valamint az energia-, olaj- és gázszektorok korszerűsítését támogatja.

- **Világbank**

A Világbank is aktívan jelen van Ukrajnában: az állami szektor reformjával, a pénzügyi reformmal, a magánszektor fejlesztésével és a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységeket támogatja. A jelentősebb projektek magukban foglalják a KKV-kat ösztönző projekteket és az ukrajnai e-fejlesztés projektet. A környezetvédelem tekintetében a Világbank támogatja a közelmúltban elindított ukrán „biztonságos ivóvíz” programot. A Világbank támogatását továbbá a lég- és mezőgazdasági szennyezés csökkentésére is felhasználják.

e) Egyéb kétoldalú támogatók

- **USAID**

Ukrajnában az USAID támogatások három fő területet céloznak: a gazdasági növekedést, a demokráciát és kormányzást, valamint az egészségügyi és társadalmi átalakulást.

- **SIDA**

Ukrajnában a SIDA a szegénység elleni küzdelemmel és az EU-harmonizációval kapcsolatos projekteket támogatja.

f) Egyéb programok

A jelenlegi OP programozási tárgyalásai során világossá vált (ld. „A programozási folyamat” című részt), hogy nincs olyan program – sem más állam vagy szervezet „támogatási programja”, sem EU által finanszírozott programok –, ami a jelenlegi ENPI programban meghatározott specifikus szükségletekkel és lehetőségekkel foglalkozik, sem Ukrajna, sem pedig bármelyik résztvevő tagállam számára.

1.3.2. Az előző programok tapasztalata

A CBC programok sikeresen lefektették az alapokat és javították a hosszú távú együttműködés alapvető feltételeit, különösen az intézményesített együttműködés terén, valamint hangsúlyozták a helyi szereplőknek a határon átnyúló együttműködés lehetséges elemeit.

Az előző programok végrehajtása során nyert tapasztalat azt mutatja, hogy a „Közös Kisprojekt Alap” sikeres volt Magyarországon és Romániában. A kiválasztott projektek főleg „puha”, people to people (emberek közötti) kapcsolatépítést célzó intézkedéseket foglaltak magukba (találkozók, rendezvények, képzések, stb. szervezése). Bár ezek a projektek nagyon népszerűek voltak a pályázók körében, csak kevés olyan projekt volt, amely valóban újító jellegű volt, és a projekteket létrehozó partnerek közötti együttműködést nehéz volt fenntartani (mivel egy rendezvényt vagy rendezvénysorozatot céloztak).

Az üzleti támogatás infrastruktúrájának korlátozott kapacitása miatt, ami képes a vállalkozások és üzleti együttműködés hálózatát elősegíteni, az együttműködésen alapuló projekteket csak korlátozott számban lehetett végrehajtani. Következésképpen érdemes lenne a vállalkozásokat támogató intézményeket segíteni.

A programirányítás szintjén a magyar Irányító Hatóságnak azzal a problémával kellett szembenéznie, hogy az alacsony költségkeret és a nagyszámú „puha” projektek következtében az ilyen típusú projekteket nehéz irányítani, mivel a végrehajtás irányítása nagy mennyiségű emberi erőforrást igényel.

Romániában az EU támogatások kezelése decentralizációjának következtében CBC Regionális Irodát hoztak létre a határmenti területen, amely a támogatási alapok végrehajtásáért felel. Ezzel szorosabb kapcsolatot és információszolgáltatást biztosítottak a potenciális kedvezményezettek számára. A képzésnek és a Technikai Segítségnyújtási támogatásnak köszönhetően a munkamennyiség a végrehajtó ügynökség és a CBC regionális

irodája között oszlott meg, de további támogatás és képzett személyzet szükséges a megnövekedett mennyiségű munka elvégzéséhez.

Az EU-támogatásokhoz való hozzáférés fő akadályának még mindig a kulcsszereplők erősen elkötelezettségének hiányát tekintik, akik azonosítanák a szükségleteket és belekezdene a projektek tervezésébe a közös haszon érdekében. Erősen elkötelezett, helyi szintű CBC partnerek létrehozása révén el lehetne érni olyan valódi CBC partnereket, amelyeket az érintett nemzeti hatóságok kezdeményeznek és segítenek elvégezni.

1.3.3. A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna KOP stratégiára és végrehajtásra vonatkozó koherencia-elemzés eredményei

A KOP keretén belül támogatásra jogosult térségekben meglévő együttműködési kódex és programok leírásával és elemzésével kapcsolatban néhány következtetés levonható az ENPI CBC KOP hozzáadott értékét tekintve a meglévő kezdeményezésekhez képest, valamint a szinergiák elérésének szükségessége terén az átfedések elkerülése és az eredményekre való alapozás érdekében.

a) Az ENPI CBC Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Program hozzáadott értéke

Az ENPI CBC KOP olyan sajátos hatókörrel és fókusszal rendelkezik, amely növeli a meglévő együttműködési keretek és kezdeményezések értékét és a Szomszédügyi Programok tapasztalataira épít:

- A projektek hatása határon átnyúló;
- A program prioritásai a jogosult területek közös szükségleteire koncentrálnak, amelyeket a KOP-ban közösen határoztak meg;
- A projektpartnerek helyi és regionális szereplők, akik a program prioritásai alapján határozzák meg a projektet;
- A projekteket partnerségi szellemben készítik el és hajtják végre hasonló szervezetekkel vagy intézményekkel, amelyek megosztják tapasztalataikat a határon túli partnerekkel, együtt dolgoznak azon, hogy közös feladatokkal foglalkozzanak vagy közös lehetőségeket aknázzanak ki.

b) Más programokkal és kezdeményezésekkel való szinergiák elérése, az ugródeszka- és a multiplikátor-hatás

A jogosult területek és az érdekeltek számára a legjobb eredmények és az erőforrások legjobb kihasználásának biztosítása érdekében a kiegészítő támogatás és multiplikátor-hatás elérése elengedhetetlen. A KOP más programokkal és kezdeményezésekkel való szinergia elérésére törekszik, amelyek hasonló prioritásokkal foglalkozó projekteket támogatnak a jogosultsági terület részén vagy egészén.

A program biztosítja, hogy támogatása hosszú távon kapcsolódjon más regionális kezdeményezésekhez és projektekhez, és el segíti a szinergiát a Közös Monitoring Bizottság tagjain keresztül. A KMB tagok egyik feladata, hogy szem előtt tartás a regionális és nemzeti politikájukat és az országukban más kezdeményezések és együttműködési keretek révén támogatott projekteket, annak érdekében, hogy az ENPI CBC KOP keretén belül támogatott projektek összefüggésben legyenek és szinergiát alkossanak velük. E cél elérése érdekében szoros kapcsolatban maradnak az érintett nemzeti intézményekkel és szervezetekkel.

Más EU politikák keretében támogatott projektekként és programokkal való lehetséges szinergiákból és összefüggésből származó határon átnyúló tevékenységek nagy hatásának elérése, valamint a duplikáció elkerülése érdekében a pályázati felhívások közzétételét megelőzően a feligazgatóságok szükség szerint információkat cserélhetnek a tevékenységek közelmúltbeli támogatásáról. Ebből a célból az EuropeAid mindegyik feligazgatóságot felkéri, hogy jelöljön ki egy vagy több kapcsolattartási pontot, ahol konzultálni lehet a pályázati felhívás keretén belül benyújtott pályázatokkal kapcsolatban.

c) A kettős finanszírozás és a projektek közti átfedés elkerülése

A pályázókat kötelezik arra, hogy pályázataikban világosan határozzák meg, hogy a javasolt tevékenységek mindegyikéhez vagy valamelyikéhez pályáznak-e más támogatásra. E kérés célja nem az, hogy az értékelési szakaszban különbséget tegyenek a javaslatok között, hanem a válaszokat a projektek végleges kiválasztásánál veszik figyelembe. A Közös Monitoring Bizottság és a KIH így a támogatási szerződés aláírása előtt biztosítani tudják, hogy ne kerüljön sor a tevékenységek közötti támogatására, ha a projektet támogatnák.

d) Tapasztalatok megosztása és az eredményekre való építkezés

A program végrehajtási időszak alatt a KIH/KSzT és a programpartnerek a KOP stratégiájával kapcsolatos információk összehangolására és cseréjére irányuló kezdeményezéseket fognak elvégezni a területeken aktívan együttműködve a helyi szervezetekkel. Ennek célja lehetvé tenni, hogy a program felhasználhassa a tapasztalatokat és megszerezze a jogosultsági területeken hasonló prioritások mentén dolgozó más programok eredményeit, és építhesse azokra.

Az információk és a disszemináció aktív politikája révén a KIH/KSzT biztosítani fogja, hogy a projektek eredményei és tanulságai széles körben elérhető legyenek más programok és kezdeményezések számára.

1.3.4. A program horizontális témái

A program fő tevékenységét jelentő prioritásokon túl a három horizontális kritériumoknak való megfelelés is elengedhetetlen minden projekttevékenység során. A pályázóknak ezen kritériumokat szem előtt kell tartaniuk a projektek kidolgozása során.

a) Esélyegyenlőség

Az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések 14. cikke kimondja: „A tagállamok és a Bizottság biztosítja a nők és férfiak közötti egyenlőséget és a nemek társadalmi megközelítésének integrálását az alapok különböző végrehajtási szakaszai alatt.”

Az esélyegyenlőségre a program teljes életciklusa során hangsúly kerül. Az elvet a program-előkészítési partnerségi folyamata során teljes mértékben tiszteletben tartották. Az esélyegyenlőség elve az egyes intézkedésekkel kapcsolatban meghatározott jogosultsági kritériumokban és a projekt-kiválasztási kritériumokban is tükröződik, melyeket a programkiegészítő dokumentum tartalmaz.

Az esélyegyenlőség elve áthatja az egész programot, fontos, hogy minden társadalmi csoport egyenlő eséllyel jusson hozzá a program lehetőségeihez és eredményeihez – annak érdekében, hogy a program céljait elérhesse. Az esélyegyenlőség elve kiterjed a nőkre, gyermekekre/fiatalokra, fogyatékkal élőkre, a különböző etnikai csoportokra, és egyéb hátrányos helyzetű csoportokra.

A program egyes részei speciálisan az esélyegyenlőséget célozzák. Különös tekintettel a 4. számú prioritásra, az emberek közötti (people to people) együttműködések támogatására, ahol 4.2 „Emberek közötti (people-to-people) együttműködés - kisléptékű projektek” intézkedés esetében várhatóan hátrányos helyzetű csoportokat célzó projektek kapnak majd támogatást (szakképzés, információcsere a képzési rendszerekről és képesítésekről), de a 4.2 intézkedés bizonyos mértékig támogatni fogja a nőket, a fogyatékkal élők és a kisebbségi csoportok képességfejlesztését, a munkavállaláshoz és képzéshez való könnyebb hozzájutását is.

b) Fenntartható fejlődés

A határtársadalmi-gazdasági fejlődését és integrációját fenntartható módon kell megvalósítani. A SWOT-elemzésen alapuló vonatkozó stratégiai keret megköveteli, hogy minden intézkedés felismerje és megfelelően kihasználja a határmenti területek környezeti erősségét anélkül, hogy a terület környezetében kárt okozna. A

program keretében az intézkedések a környezeti feltételekkel kapcsolatban azonosított gyenge pontokra és veszélyekre való reagálást célozzák.

A határon átnyúló együttműködés elengedhetelen ahhoz, hogy összehangolt lépéseket tegyenek a globális klímaváltozás helyi hatásának mérséklése, valamint annak érdekében, hogy megfelelő intézkedéseket dolgozzanak ki a helyi hatásokhoz való alkalmazkodás elérésére. E célból különös figyelmet fognak szentelni az alábbiak biztosítására:

- i.) Támogatást élveznek majd olyan - az OP több prioritását is lefedő - közvetlen tevékenységek, melyek célja a helyi lakosok és regionális intézmények ismeretének, megértésének és elkötelezettségének növelése a globális klímaváltozás által okozott kockázatok mérséklése érdekében.
- ii.) a projektek kiválasztási kritériumait úgy alakítják ki, hogy azokat a projekteket részesítik előnyben, amelyeknél kevesebb az esély az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekedésére. Nem fogják támogatni azokat a projekteket, amelyek a közúti forgalom, az ipari tevékenységek, az állattenyésztés és hasonló növekedésével járnak. Nem nyújtanak támogatást azoknak a projekteknek, amelyek várható hatását a környezet fenntarthatóságának szempontjából negatívnak ítélik meg.

A program minden más intézkedését is úgy alakítják ki – a célkitűzések, jogosultság és kiválasztási rendszerek révén –, hogy a területeken elkerüljék a környezet állapotának bármiféle károsodását és hozzájáruljanak a gazdasági és társadalmi előnyökhöz.

Az elemzés rámutatott, hogy a programterületen a melléktermékek keletkezése egyre nagyobb probléma az elmúlt években. A program legfőbb célja a programterület jogosult és szomszédos területei közötti együttműködés erősítése és elmélyítése környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szempontból fenntartható módon az EU Götebörgi Stratégiájának előírásainak megfelelően.

Nyilvánvaló, hogy a 2. Prioritás a programterület környezeti jellegének határozott javulását eredményezi. Fontos továbbá, hogy a másik három prioritás keretében támogatott projekteknél pozitív gazdasági és társadalmi hatásai lesznek, összhangban a fenntartható fejlődés elveivel.

c) Területi összefüggés

A területi együttműködés elve sok EU-programban kulcsfontosságú. A program egyik célja a gazdasági és társadalmi fejlődés elősegítése a programterületen, valamint a regionális egyenlőtlenségeket csökkentése az ebben a programban részt vevő jogosult területek és Magyarország, Szlovákia, Románia és Ukrajna más területei között. Ezt a programterületen belüli regionális egyenlőtlenségek növelése nélkül kell megtenni. Ezért a program egyik mögöttes célja a programterület és a szomszédos területek kiegyensúlyozott területi fejlődésének ösztönzése.

1.3.5. A program teljesítményének mérése

a) Programszint indikátorok

A program méretére és jellegére való tekintettel a makroszintű indikátorokra gyakorolt hatása, mint például a GDP, munkanélküliség, iskolai végzettség, népességnövekedés stb. gyakorlatilag nem mérhető, ilyen indikátorokat nem találtak. Ehelyett a programszintű indikátorok annak mérésére fókuszálnak, hogy a program hogyan járul hozzá a kulcsfontosságú horizontális témákhoz. Az adatok elérhetővé tétele komoly korlátnak bizonyult ahhoz, hogy kifinomultabb indikátorokat határozzanak meg a programhoz (pl. az „üvegházhatású gázok” indikátora a klímaváltozással kapcsolatos tevékenységek nyomon követésére).

Az értékeket a „projektek számában” fejezik ki, amelyek egyszerre és könnyen gyűjthető adatok. *Téma: Fenntartható fejlődés*

Indikátor: „A környezetre jelentős közvetlen pozitív hatást gyakorló projektek száma”

(a projekteknek a fenntarthatósági kritériumokkal szemben javasolt szigorú értékelése következményeként nem támogatnak olyan projektet, amely átfogóan negatív hatással van a környezetre, de néhány projekt esetében a várható környezeti hatás semleges vagy jelentéktelen lesz)

Téma: Esélyegyenlőség

Indikátorok: „Hátrányos helyzetű csoportokat célzó projektek száma”, „A nemek közti egyenlőséget közvetlenül elsegítő projektek száma”

Téma: Területi összefüggés

Indikátor: „A programterület és a szomszédos területek kiegyensúlyozottabb területi fejlődéséhez közvetlenül hozzájáruló projektek száma”

A fent felsorolt indikátorokra vonatkozó konkrét kritériumokat a végrehajtási szakaszban dolgozzák ki. A indikátorok az értékelés célját szolgálják.

b) Prioritásszint indikátorok

Prioritásszinten az eredmény- és a teljesítményindikátorokat dolgozták ki. Ezeket az indikátorokat minden egyes prioritás célkitűzéséhez és leírásához kapcsolják.

A teljesítménymutatókat a projektek számában vagy a prioritások közvetlen hatásaiban fejezik ki. A teljesítménymutatók jelentik a kulcsfontosságú általános eredmények számát (kulcsfontosságú teljesítmények), amelyeket a célcsoport javára a kedvezményezettek elvárhatnak. A mennyiségileg kifejezett célokat a megállapított kulcsfontosságú teljesítményekhez kapcsolják. Intézkedési szinten nem állapítottak meg indikátorokat, azonban a teljesítménymutatók a tervezett intézkedések jellemző teljesítményeit fejezik ki. Az indikátorok elsősorban a monitoring célját szolgálják. A mennyiségileg kifejezett célok megvalósulását kiértékelik, és ha szükséges, a KIH helyesbítő tevékenységeket kezdeményez.

2. Táblázat: Más programokkal és meglévő stratégiákkal való koherencia

		HU-SK-RO-UA ENPI CBC			
Más programokkal és meglévő stratégiákkal való koherencia		1. Prioritás Gazdasági és társadalmi fejlődés	2. Prioritás A környezet improvement javítása	3. Prioritás A határok átjárhatóságának növelése	4. Prioritás Emberek közötti (people-to- people) együttműködés
NEMZETI POLITIKÁKKAL VALÓ KOHERENCIA					
Magyarország Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2007-2013	i. Gazdasági fejlődés	✓			✓
	ii. Közlekedésfejlesztés			✓	
	iii. Társadalmi megújulás	✓			✓
	iv. Környezetvédelem és energia	✓			✓
	v. Regionális fejlesztés	✓	✓	✓	✓
	vi. Közigazdasági reform	✓			
Románia Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2007-2013	i. Az ország infrastruktúrájának fejlesztése az európai normák irányába			✓	
	ii. Románia hosszú távú gazdasági versenyképességének növelése	✓			✓
	iii. Románia humán erőforrásának fejlesztése és hatékonyabb kiaknázása	✓			✓

		HU-SK-RO-UA ENPI CBC			
Más programokkal és meglévő stratégiákkal való koherencia		1. Prioritás Gazdasági és társadalmi fejlődés	2. Prioritás A környezet i minőség javítása	3. Prioritás A határok átjárható ágának növelése	4. Prioritás Emberek közötti (people-to-people) együttműködés
	iv. Az ország igazgatási kapacitásának kiépítése	✓			✓
	v. Kiegyensúlyozott területfejlesztés elmozdítása	✓	✓	✓	
Szlovákia Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2007-2013	vi. Infrastruktúra és regionális megközelíthetőség	✓		✓	
	vii. Tudás alapú gazdaság	✓			✓
	viii. Humán erőforrás	✓			✓
Ukrajna Nemzeti Stratégiai Referencia Keretete 2004 – 2015	i. Ukrajna egyes régióinak és az egész országban köztudottan vonzerejének elmozdítása az infrastrukturális fejlesztések révén	✓			✓
	ii. Egyes régiók gazdasági erőforrásainak átstrukturálása és azok új technológiákon alapuló diverzifikációjának elmozdítása	✓			
	iii. Az emberi erőforrás fejlesztése	✓			✓
	iv. A regionális együttműködés fejlesztése	✓	✓	✓	✓
Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (Magyarország, Szlovákia, Románia)	i. A mezőgazdaság és erdőgazdálkodás versenyképességének növelése				
	ii. A környezet és a vidék állapotának (minőségének) javítása		✓		
	iii. A vidéki területek életminőségének javítása és a vidéki gazdaság diverzifikációja	✓			✓
	iv. Leader	✓			✓
HATÁRON ÁTNYÚLÓ ÉS REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉSI PROGRAMOK					
Magyarország-Szlovákia-Ukrajna Szomszédsági Program 2004-2006	i. Határon átnyúló gazdasági és társadalmi együttműködés	✓			✓
	ii. Határon átnyúló környezet és közlekedés		✓	✓	
Románia-Ukrajna Szomszédsági Program 2004-2006	i. Egy új integrált fenntartható fejlődés elmozdítása a közös eszközök erőfeszítése révén		✓		
	ii. Kulcsfontosságú infrastruktúra fenntartható fejlesztése				

		HU-SK-RO-UA ENPI CBC			
Más programokkal és meglévő stratégiákkal való koherencia		1. Prioritás Gazdasági és társadalmi fejlődés	2. Prioritás A környezet minőség javítása	3. Prioritás A határok átjárható ágának növelése	4. Prioritás Emberek közötti (people-to-people) együttműködés
	iii. Határon átnyúló együttműködés előmozdítása a helyi történelemhez és környezethez kapcsolódó közös társadalmi, kulturális örökség megőrzése érdekében.	✓	✓		
	iv. Határon átnyúló együttműködés előmozdítása operatív szinten	✓		✓	✓
ENPI Keleti Regionális Program 2007-2013	i. Hálózatok, különös tekintettel a közlekedési és energiahálózatra				
	ii. Környezet és erdőgazdálkodás		✓		
	iii. Migráció- és határmenedzsment, nemzetközi mobilitás, vámeljárás			✓	
	iv. People-to-people tevékenységek, információ és támogatás	✓			✓
	v. Gyalogsági utak, háborús robbanóanyag-maradványok, kézi fegyverek és a könnyű fegyverek				
Dél-kelet Európa Transznacionális Együttműködési program 2007-2013	vi. Vállalkozásfejlesztés, innováció	✓			✓
	vii. Környezetvédelem		✓		
	viii. Elérhető egészség			✓	✓
	ix. Fenntartható növekedési területek transznacionális szinergiáinak növelése	✓			✓
EU-VAL PARTNERI EGYÜTTMŰKÖDÉS					
Ukrajna ENP és Akcióterv	i. Jogrend megteremtése				
	ii. Az üzleti és befektetési klíma fejlesztése	✓			✓
	iii. Gazdasági növekedés előmozdítása és szegénység elleni harc	✓			✓
	iv. Együttműködés az igazságszolgáltatás, szabadság és biztonság				
	v. Közigazgatási kapacitások megteremtése	✓			✓
	vi. Regionális együttműködés megteremtése	✓	✓	✓	✓
	vii. Konfliktusok békés rendezése	✓			
	viii. Közlekedés és energia				
	ix. Környezetvédelem és a természeti erőforrások racionális használata		✓		

1.4. A program célkit zései, prioritásai és intézkedései

1.4.1. Átfogó célkit zés

A program átfogó célja az együttm ködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovici régiói és a tagállamok támogatott illetve 'szomszédos' határmenti régiói között, környezeti, szociális a gazdasági szempontból fenntartható módon.

Az átfogó célkit zés indoklása

Az európai szomszédáspolitiká mögött meghúzódó stratégia alapvet eleme „*a tagállamok és a partnerországok közötti együttm ködés lehet leger sebben ösztönzése*”.

Az Európai Szomszédáspolitiká és Partnerségi Eszköz (ENPI) általában véve a fenntartható fejl désre és az uniós politikákhoz és joganyaghoz való közelítésre irányul, és célja, hogy radikálisan b vítse az EU-nak az Unió küls határai mentén történ határon átnyúló együttm ködés támogatására szolgáló kapacitását. Így megvalósítja azt az általános célt is, hogy ne szüljön új ellentéteket.

Amint azt a SWOT-elemzés is mutatja, a programterületen általában véve alacsony az együttm ködés szintje, azonban tevékenységek széles körében találhatók példák az együttm ködésre. Ennek alapján a stratégia egyszerre két cél elérésére törekszik: egyrészt több szerepl bevonásával további együttm ködésekét kíván kialakítani, másrészt az érintett tevékenységek és ágazatok típusainak és hatókörének b vítésével jelent sen fokozni kívánja az együttm ködések hatékonyságát.

A programstratégia egyértelm en megfelel az ENPI célkit zéseinek. Továbbá, a tényleges hatás elérése érdekében a stratégia megkülönböztetett figyelmet fordít a programterület különleges földrajzi, társadalmi és gazdasági igényeire.

A stratégia tehát olyan kérdésekre összpontosít:

- o amelyek a régióknak (a SWOT-elemzésben összefoglalt) értékelésével összhangban a helyi igényeken és lehet ségeken alapulnak.
- o amelyek esetében a stratégia beavatkozásainak várható hatása valóban hozzájárulhat a meghatározott problémák hosszú távú megoldásához vagy a lehet ségek kiaknázásához. Így a program az országos szint döntéseket vagy szakpolitikai változtatásokat igényl kérdések helyett olyan problémákkal foglalkozik, amelyek helyi vagy regionális szint megoldást kívánnak.

A fenti kritériumoknak megfelelő bb stratégiai kérdések tehát az alábbiak:

- o A gazdasági szerepl k, önkormányzatok, helyi és regionális szint intézmények és civil szervezetek együttm ködése az ismeretek átadása és a közös fejlesztések érdekében
- o A természeti környezetnek, mint a programterület egyik legfontosabb adottságának, védelme és fejlesztése
- o A határok biztonságának fenntartása mellett a határátlépési eljárások felgyorsítása és egyszerű sítése
- o A határ menti területek elérhet ségének javítása
- o A helyi önkormányzati hatóságok és civil szervezetek közötti együttm ködés fokozása

Az ENPI célkit zéseinek (az ENPI... „*célja, hogy radikálisan b vítse az EU-nak az Unió küls határai mentén történ határon átnyúló együttm ködés támogatására szolgáló kapacitását*”) hatékony megvalósításához az szükséges, hogy a helyi partnerek együttm ködési képessége tartósan javuljon. Ennek érdekében a program keretében finanszírozott m veletek értékelésekor a fenntarthatóság elvét szélesebb értelemben véve alkalmazzuk, a környezetvédelmi értelmén túl beleértve a társadalmi és gazdasági szempontokat is.

Az átfogó célkit zés megvalósítása

Az átfogó célkitzés megvalósítása olyan intézkedések végrehajtásával történik majd, amelyek várható eredménye hozzájárul a célkitzés eléréséhez. Az intézkedések prioritásokba vannak csoportosítva. Minden prioritásnak külön célja van. Az átfogó célkitzés elérése a prioritások egyedi céljainak megvalósítása útján történik.

A stratégia megvalósítása során egy vagy több tagállam kedvezményezettjei és ukrán partnereik a közös projektjeik végrehajtása érdekében támogatásban részesülnek. A közös projektek az alábbi típusokba tartozhatnak:

- Integrált projektek (egyértelmű határon átnyúló hatással), amelyek keretében a partnerek a közös projekt rájuk eső tevékenységeit a határ feljükként oldalon végzik el.
- Egyszerű projektek határon átnyúló hatással, amelyek túlnyomó részben vagy akár kizárólag a határ egyik oldalán valósulnak meg, azonban egyértelműen elnyösek valamennyi partner számára. Az ilyen fajtájú projektek finanszírozása kivételt képez, és esetükben meggyőzően alá kell támasztani, hogy a projektek valóban hatást gyakorolnak a fenntartható együttműködésre és hozzájárulnak a program célkitzéseihez és az adott intézkedéshez.

A támogatandó projekteknek minden esetben szilárd elkötelezettséget kell mutatniuk az alábbiakhoz hasonló horizontális elvek alkalmazása mellett:

- férfiak és nők esélyegyenlőségének biztosítása;
- hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők vagy etnikai kisebbségekhez tartozók különleges igényeinek figyelembe vétele;
- a fejlesztések környezeti és társadalmi fenntarthatóságának biztosítása különös figyelemmel a természeti környezet és a kulturális értékek védelmére és a globális éghajlatváltozás elleni küzdelemre.

1.4.2. A prioritások céljainak meghatározása

A program átfogó célkitzésének megvalósítása érdekében a következő célokat kell elérni.

- *Ismeretek átadása és tapasztalatok cseréje a vállalkozások közös fejlesztése és a terület turisztikai vonzerejének növelése érdekében*

A cél indoklása:

Az európai szomszédsági és partnerségi eszköz „Gazdasági és társadalmi fejlesztések” célkitzését annak az igénynek a felismerése hívta életre, hogy erősíteni kell a tagállamok határainak két oldalán lévő emberek és szervezetek közötti kölcsönös megértést egyrészt a legjobb európai gyakorlatok átadása, másrészt az együttműködés gazdasági lehetőségeinek kiaknázása céljából. A gazdasági és társadalmi kapcsolatok javítása várhatóan tartósan erősíti a programterület stabilitását.

A résztvevő országok közötti stabil politikai kapcsolatok, a közös történelem és kultúra egyes elemei, valamint a gazdasági és társadalmi együttműködés korábbi tapasztalatai megfelelő alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy a célkitzést meg lehessen valósítani. Bár a programterületen akadnak elzáró tényezők az együttműködésnek, az intézmények és vállalkozások közötti kapcsolatok gyengék, és az együttműködés intenzitása alacsony szinten áll. A tagállamok és Ukrajna gazdasági fejlettsége közötti különbség komoly akadályt képez az együttműködés intenzitásának és hatékonyságának fokozása útjában, és így hátráltatja a meglévő üzleti lehetőségek kiaknázását is.

A helyzetet tovább nehezíti, hogy a határ menti térségek országos szinten minden államban erősen a perifériára szorult területek, az együttműködés elzáró tényezők tehát segíthetnek a nemzeti szintű fejlettségbeli különbségek ledolgozásában is.

A cél elérése várhatóan a vállalkozások szervezetei, a helyi és regionális közigazgatás különböző szintjei és a civil szféra együttműködési tevékenységeinek támogatása útján történik majd.

A cél megvalósításáról az 1. Prioritás– „Gazdasági és társadalmi fejlődés” – alá rendelt intézkedéscsomag gondoskodik.

- „*A levegő, víz, talaj és erdő károsodásainak megelőzése és a természeti környezetet ért károsodások kockázatának mérséklése*”

A cél indoklása:

Az ENPI Közös kihívások kezelése célkitűzése a partnerországoknak kíván segítséget nyújtani olyan problémák kezelésében, amelyek akadályozzák vagy veszélyeztetik a tartós és hatékony határon átnyúló együttműködést, és amelyek megoldásához a partnerek közös, összehangolt tevékenysége szükséges. A programterületen a környezet védelme és a természeti, valamint kisebb mértékig az ipari veszélyhelyzetekre való felkészülés fokozása a legfontosabb kérdés. A megnevezéshez, csempészethez és illegális bevándorláshoz kapcsolódó lehetséges tevékenységek nem tartoznak a legsürgesebb problémák közé a programterületen, ezért – bár az ENPI-rendelet megengedi – a jelen program nem foglalkozik ezekkel a kérdésekkel. Ezen tevékenységek támogatása is megvalósulhat azonban a közintézmények együttműködésének keretében információcsere útján, és a megnevezés elsősorban az 1. prioritáshoz járulnak hozzá.

Bár a területen a nehézipari termelés visszaszorulásával csekély mértékben csökkent a környezet terhelése, a térség újjáélesztése még nem teljes, és a talaj- és a felszíni vizek minősége néhány esetben a vonatkozó normák alatt marad. A gazdag biodiverzitás és a vonzó környezeti vonások az ökoturizmus és az aktív pihenés jövőbeli fejlesztési lehetőségeinek szempontjából fontos értéket jelentenek. A terület vízforrásokban is megnevezedik, ez azonban komoly kihívást jelent a hatékony árvízvédelem szempontjából. Más vidékeken a hegyvidéki domborzat és a kiterjedt erdészeti erőforrások igazolják a közös fellépés szükségességét, többek között a természetvédelmi és bizonyos mértékig a földcsuszamlások és lavinák kockázatának kezelésével kapcsolatos a rendszerek és struktúrák közös fejlesztése és tapasztalatcsere terén. Az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó hatások, mint például a szárazsághoz, viharokhoz és kiugró mennyiségű csapadékhoz hasonló szélsőséges időjárási körülmények megnövekedett kockázata szintén alátámasztja, hogy mind emberi szakértelem, mind a megnevezés rendszerek terén fokozni kell a készültséget.

A jelenlegi program az energiaügyeknél is alkalmazza a környezetvédelmi megközelítést, ezért támogatja a megújuló energiaforrások használata érdekében való együttműködést, hogy hozzájáruljon a jobb és „zöldebb” határterület kialakításához.

A cél eléréséhez várhatóan a hulladékgazdálkodás javítása is hozzájárul, beleértve az újrahasznosítási tevékenységeket és a hatékony hulladékgyűjtési és -feldolgozási rendszereket is.

A partnerországok véleménye szerint a terület elnyitva követhet a jól megtervezett és változatos környezetben, ezért elkötelezettek amellett, hogy hosszú távú lépéseket tegyenek a környezet minőségének javításáért. Mivel a jelenlegi program forrásainak korlátozott volta nem teszi lehetővé komoly beruházásokat ezen a téren sem, a cél inkább a jövőbeli befektetésekre vonatkozó közös együttműködési tervek és stratégiák kidolgozása és összeállítására, és nem maguknak a fizikai beruházásoknak a finanszírozására.

A korlátozott hatáskör következtében a jelenlegi határon átnyúló program nem vállalkozik sem arra, hogy segítse Ukrajna nemzeti törvényhozását a környezetvédelmi beruházási rendszerek hatékonyságának közvetlen javításában, sem arra, hogy közvetlenül közreműködjön a *környezettel kapcsolatos jogszabályok végrehajtásának* javításában.

A cél megvalósításáról a 2. Prioritás– „A környezet minőségének javítása” – alá rendelt intézkedéscsomag gondoskodik.

- „*A határ menedzsment hatékonyságának javítása az Ukrajnával közös határszakaszokon*”

A cél indoklása:

Az ENPI Hatékony és biztonságos határok célkit zése arra törekszik, hogy kiküszöbölje az Unió küls határaitra vonatkozó követelményekhez kapcsolódó m szakai problémákat. A programterületen zajló tevékenységek els sorban a részt vev tagállamok Ukrajnával közös határainál a lehet legegyszer bb határátlépés megvalósítására (a várakozási id csökkentésére, a feltételek javítására, stb.) és a gazdasági és társadalmi együttm ködés útjában álló sz k kapacitások b vítése érdekében további határátkel helyek létesítésére összpontosít a határok biztonságának fenntartása mellett. Ha rendelkezésre állnak a szükséges közlekedési kapcsolatok, az 5. számú TEN folyosó és a regionális repül terek jó alapot szolgáltathatnak a fokozott gazdasági együttm ködéshez. Ennek érdekében került sor a határátlépések hatékonyságának javítására és lehet ség szerint új határátkel helyek megnyitására el segítésére irányuló célkit zés meghatározására. A program mindazonáltal nem t zte ki céljául a városokat és meghatározott területeket a határ menti területekkel összeköt regionális közlekedési hálózatok jelent s fejlesztését.

A program mozgásterének korlátozottsága továbbá arra sem ad lehet séget, hogy kezeljük az els sorban a terület periférikus elhelyezkedéséb l adódó általános elérhet ségi problémákat.

A cél megvalósításáról a 3. Prioritás– „A határok átjárhatóságának növelése” – alá rendelt intézkedéscsomag gondoskodik.

- o *„A közszolgáltatások hatékonyságának javítása és a társadalom különböz csoportjai közötti kölcsönös megértés el segítése”*

A cél indoklása:

Az ENPI „Emberek közötti (people-to-people) együttm ködés - kislépték projektek” célkit zése alapvet el feltétele az új együttm ködések kezdeményezésének és további er sítésének a programterületen. Egyrészt l a tapasztalatcsere révén tartós és folyamatos együttm ködés alakulhat ki a közintézmények között, amely el segíthetné a részt vev régiókban a közszolgáltatások hatékonyabb és eredményesebb nyújtását. Másrészt l a program arra ösztönzi a civil és az önkormányzati szféra kisebb szervezeteit – helyi civil szervezeteket, falvak önkormányzatait és társulásait –, hogy találjanak új együttm ködési formákat és partnereket a területi kohézió er sítése és a kölcsönös megértés kialakítása érdekében, valamint támogatja a határ menti térség lakosainak együttm ködési hajlandóságát is.

A cél megvalósításáról a 4. Prioritás– „Az emberek közötti együttm ködés” – alá rendelt intézkedéscsomag gondoskodik.

1.4.3. Az ENPI releváns célkit zéseinek meghatározása

A partnerországok mind a négy ENPI-célkit zés megvalósítására törekednek. Az alábbi, 3. táblázat bemutatja az átfogó ENPI-célkit zések és a program prioritásai közötti kapcsolatot. A program f bb jellemz i az ENPI-célkit zések szempontjából az alábbiak:

A „Gazdasági és társadalmi fejlesztések” célkit zésen belüli külön a turizmusfejlesztési intézkedést a turizmus kiemelked fejlesztési potenciálja indokolja a régióban.

A people to people (emberek közötti) tevékenységek nagyon fontosak az együttm ködés hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása, valamint az új, határon átnyúló partnerségek kezdeményezése terén. A különböz természet együttm ködési formák különböz támogatási eszközöket igényelnek, így az ENPI prioritását a 4. prioritáson belül két különböz intézkedés hivatott megvalósítani: 4.1. Intézményi együttm ködés és 4.2. Kislépték people-to-people (emberek közötti) együttm ködés.

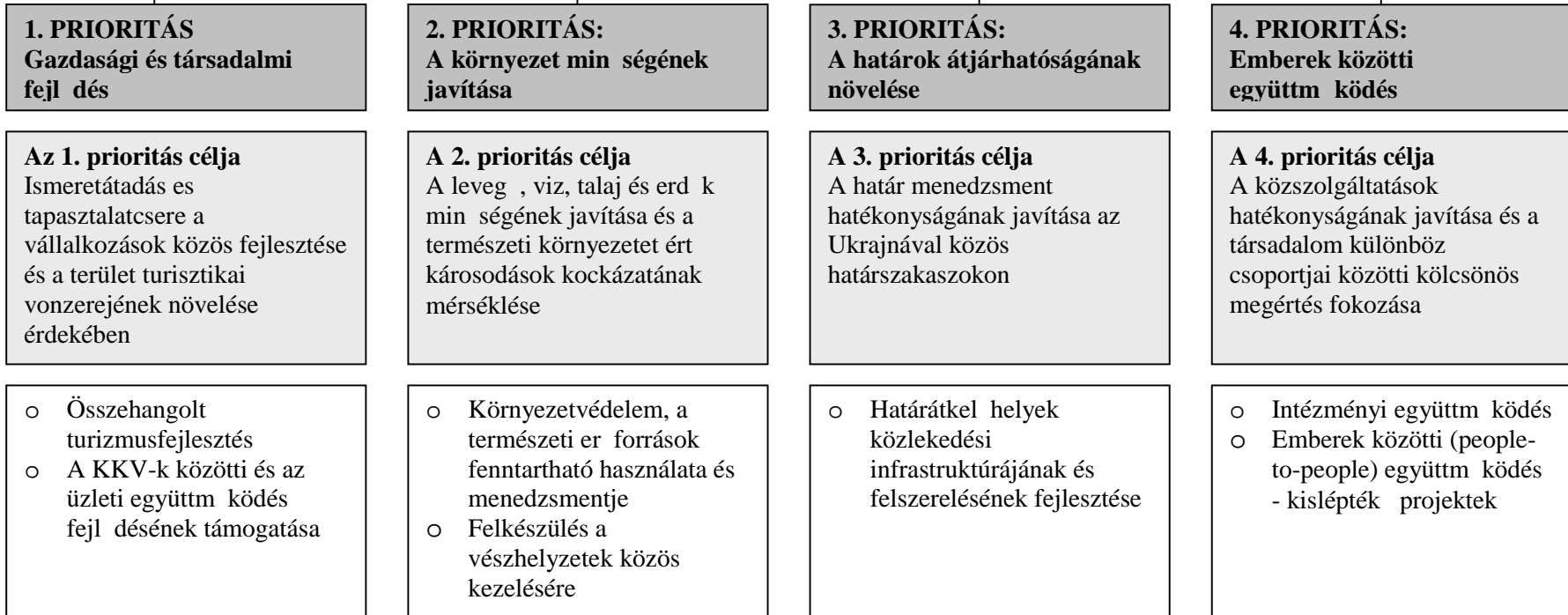
A közös kihívásokon belül a környezeti értékek védelme és a környezet sérülékenysége megkívánja, hogy a program természet és a környezet védelmére és a kapcsolódó kockázatok kezelésére is irányuljon.

A „Hatékony és biztonságos határok” érdekében a program a létesítmények fejlesztésére – mint a jobb gazdasági fejl dés és a határon átnyúló kohézió el feltételére – összpontosít.

3. táblázat: Az ENPI átfogó célkit zései és a programprioritások között kapcsolat

<p>A HU-SK-RO-UA OP általános célkit zése az együttm ködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici megyéi és a tagállamok támogatott illetve 'szomszédos' határmenti régiói között, környezeti, szociális a gazdasági szempontból fenntartható módon</p>	<p>Átfogó ENPI-célkit zés <i>„... radikálisan b víteni az EU-nak az Unió küls határai mentén történ határon átnyúló együttm ködés támogatására szolgáló kapacitását”</i></p>			
<p>1. PRIORITÁS: Gazdasági és társadalmi fejl és</p>	<p>1. célkit zés: Gazdasági és társadalmi fejlesztések</p>	<p>2. célkit zés: Közös kihívások</p>	<p>3. célkit zés: Hatékony és biztonságos határok</p>	<p>4. célkit zés: Emberek közötti együttm ködés</p>
1.1. Összehangolt turizmusfejlesztés	X			
1.2. A KKV-k közötti és az üzleti együttm ködés fejl ésének támogatása	X			
<p>2. PRIORITÁS: A környezet min ségének javítása</p>				
2.1. Környezetvédelem, a természeti er források fenntartható használata és menedzsmentje		X		X
2.2. Felkészülés a vészhelyzetek közös kezelésére		X		
<p>3. PRIORITÁS: A határok átjárhatóságának növelése</p>				
3.1. Határátkel helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése			X	
<p>4. PRIORITÁS: Az emberek közötti (people to people) együttm ködés</p>				
4.1. Intézményi együttm ködés				X
4.2. Emberek közötti (people-to-people) együttm ködés - kislépték projektek				X

Az együttműködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici régiói és a tagállamok támogatott illetve 'szomszédos' határmenti régiói között, környezeti, szociális és gazdasági szempontból fenntartható módon

1.4.4. A program prioritásai

1. prioritás: Gazdasági és társadalmi fejlődés

A jelen prioritás keretében végrehajtott intézkedések és tevékenységek várhatóan a program elz alfejezetében leírt célt segítenek megvalósítani, hozzájárulva egyben az átfogó célkit zés eléréséhez is.

A gazdaságfejlesztési tevékenységek az 1.1. és 1.2. célkit zések hatáskörébe tartoznak. A turizmus támogatása különálló intézkedés keretében történik, felismerve egyrészt l, hogy a területben rejlt lehet ségek egyedülálló alkalmat kínálnak a gazdaság fejlesztésén belül ezen iparág er sítésére, másrészt l, hogy a turizmus különösen nagy mértékben járul hozzá a határokon átível kölcsönös megértéshez.

A prioritás végrehajtási intézkedéseinek tiszteletben kell tartaniuk a tagállamoknak a Natura 2000 kezdeményezés keretében a biodiverzitás meg rzésére és a természeti er forrásokkal való fenntartható gazdálkodás megvalósítására irányuló nemzeti stratégiáit. Hasonlóképpen figyelemmel kell kísérni és tanulmányozni kell a várhatóan fokozódó gazdasági tevékenységeknek az erd khöz, veszélyeztetett vagy vadászott állatfajokhoz hasonló sérülékeny környezeti értékekre gyakorolt hatását. A program támogatja környezeti szempontból fenntartható projekteket (amelyek pl. minimálisra csökkentik a forgalom növekedését, csökkentik a termel rendszerek üvegházgáz-kibocsátását, stb.), külön hangsúlyt fektetve a globális éghajlatváltozáshoz vezet folyamatokat esetlegesen súlyosbító jöv beli hatások megelőzésére. A társadalmi fejlődés el mozdítása a 4. prioritáson keresztül, az intézmények és a civil társadalom szervezetei közötti együttm ködés támogatása révén történik.

A fentiek alapján a jelen prioritás keretében a következ intézkedések végrehajtására kerül sor:

1.1. intézkedés: Összehangolt turizmusfejlesztés

Az intézkedés célja: A gazdag természeti és kulturális örökség kiaknázása segítségével növelni a látogatók számát a határ menti területeken. Ennek érdekében a terület jelenlegi vagy jöv beli turisztikai termékeinek fejlesztését szolgáló, partnerségeken alapuló fejlesztések valósulnak meg.

Indoklás:

Az értékes természeti és kulturális örökség és tájkép a stabil politikai környezettel párosítva különösen fontos fejlesztési lehet séggé lépteti el a turizmust a szomszédos régiók számára. A turizmus emellett új munkahelyeket teremt és jövedelemforrást biztosít, valamint fontos szerepet játszhat az együttm ködési készség további er sítésében is azáltal, hogy helyi kezdeményezésekb l kinöv , vonzó fejlesztéseket mutat be.

Az intézkedésnek az együttm ködés javítására és a partnerországok kölcsönös megértésének er sítésére gyakorolt hatásának maximalizálása érdekében a turisztikai termékek fejlesztése els sorban arra irányul, hogy a szomszédos országokból vonzzon látogatókat a programterületre.

A program azonban nem támogatja az együttm ködésb l származó alapvet hozzáadott értéket nélkülöz projekteket (például a szálláshelyek egyéni fejlesztését) vagy a nagyarányú közlekedési beruházásokat, annak ellenére, hogy az ilyen fejlesztések is szolgálhatják a turizmus érdekét. A hosszú távú fenntarthatóság biztosítása érdekében az intézkedés keretében finanszírozott projekteknek figyelembe kell venniük a törekeny ökoszisztémák, és általában véve a környezet, teherbíró-képességét.

Tevékenységek tájékoztató jelleg felsorolása:

- o turisztikai infrastruktúra kiépítése és korszer sítése (gyalogutak, kerékpárutak, sípályák);
- o határon átnyúló turisztikai termékek és szolgáltatási szabványok kialakítása (tematikus utak, min ségbiztosítási rendszerek, stb.);
- o a többnyelv információáramlás javítása a turizmus területén (többnyelv irodalom, tájékoztató anyagok, weboldalak, irányjelz - és tájékoztató táblák, stb. készítése);
- o turisztikai képzés (pl. szállodairányítás, ételminőség, stb. terén);

- informatikai szolgáltatások kialakítása és fejlesztése, például a turisztikai létesítmények és látóegységek és interaktív adatbázisa vagy vezeték nélküli hálózatokon (WLAN) keresztül Internet-hozzáférés a vidéki turizmusnál, stb.;
- közös stratégiák és kezdeményezések fejlesztése és végrehajtása, beleértve a **közös promóciós és marketing** terveket és tevékenységeket, **hatástanulmányokat és tanulmányokat**.

Kedvezményezették csoportjainak tájékoztató jellegű felsorolása:

- közigazgatási intézmények, például a turizmusért felelős regionális és helyi közigazgatás, helyi önkormányzatok társulásai,
- a régió fenntartható turizmusának fejlesztésére törekvő civil szereplők,
- a turizmus területén működő kis- és középvállalkozások vagy vállalkozók társulásai és szervezetei,

valamint a fenti partnerek részvételével alakult partnerségek.

Elszámolható költségvetési típusok tájékoztató jellegű felsorolása:

szolgáltatások nyújtása, kivételes és korlátozott esetekben eszközök beszerzése és munkadíj.

1.2. intézkedés: A KKV-k közötti és az üzleti együttműködés fejlődésének támogatása

Az intézkedés célja: A kis- és középvállalkozások (KKV) teljesítményének fokozása a határmenti területeken a piaci ismeretek bővítése és a jelenlegi, valamint a lehetséges befektetők számára jobb infrastrukturális szolgáltatások kialakítása révén.

Indoklás:

A régió gazdasági alapjának fenntartható fejlesztése szempontjából alapvető fontossággal bír a vállalkozások közötti szorosabb együttműködés. A politikai stabilitásra és számos egyéb üzleti tényezőre (például a munkaerő rendelkezésre állása, nyersanyagok, ipartelek ki nem használt lehetőségei és néhány egyetem és vállalkozástámogató intézmény jelenléte a térségben) építve a szorosabb együttműködés a meglévő erőforrások és a piaci lehetőségek jobb kihasználásához vezethetne.

Az együttműködésnek – a KKV-k és vállalkozások fejlesztéséért felelős intézményeknek a feladatuk elvégzésében való támogatása útján – minden ágazatban a kis- és középvállalkozások fejlesztéséhez kell vezetnie.

A közös fellépések várhatóan a régió befektetési lehetőségeit is javítják majd.

A tevékenységek nem irányulhatnak közvetlenül az Ukrajna és a tagállamok között fennálló, gyakran igencsak terhes adminisztratív különbségek csökkentésére, a tájékoztatás révén azonban közvetve hozzájárulhatnak az üzleti környezet javításához. A jelenlegi program szűk hatásköre azonban nem engedi meg, hogy fejlessze a nemzeti rendszereket, ha azok nem vagy nem megfelelően működnek.

Tevékenységek tájékoztató (indikatív) jellegű felsorolása:

- az üzleti infrastruktúra létesítményeinek kialakítása és korszerűsítése (közös üzleti innovációs, kereskedelmi és logisztikai központok, üzleti inkubátorházak, ipari parkok);
- az üzleti infrastruktúrához kapcsolódó energia- és telekommunikációs infrastruktúra korszerűsítése;
- a kutatási és technológiai fejlesztési (K+TF) infrastruktúra fejlesztése (K+F-központok létrehozása és a meglévő, kifejezetten a határon átnyúló együttműködés célját szolgáló központok fejlesztése, kutatási eredmények terjesztése és gyakorlati felhasználása);
- vállalkozások együttműködési és befektetési lehetőségeinek támogatása;
- közös marketingtevékenységek támogatása a kis- és középvállalkozásoknál;
- hatástanulmányok és felmérések;
- KKV-k határon átnyúló információs rendszerének fejlesztése és megszervezése (a jelenlegi információs rendszerek közötti szoros együttműködés támogatása);

- o a KKV-k és támogató intézmények személyzetének képzése (pl. marketing, termékfejlesztés, kisvállalkozási számvitel, könyvelés, beszerzés, stb. terén);
- o tanácsadás (pl. üzleti terv készítése, új kis- és középvállalkozások létrehozása, marketing tervek, stb. témájában);
- o különleges intézkedések a n k, fogyatékkal él k vagy hátrányos helyzet ek cégalapításának támogatása és a környezetbarát projektek kidolgozása céljából.

Kedvezményezettek csoportjainak tájékoztató jelleg felsorolása:

- o közigazgatási intézmények, például a kis- és középvállalatokat és a beruházásokat támogató regionális és helyi közigazgatási szervek, helyi önkormányzatok társulásai;
- o az üzleti készségek és ismeretek fejlesztését megcélzó civil szervezetek;
- o KKV-k vagy vállalkozók egyesületei vagy szervezetei, (ipari, kereskedelmi) kamarák;
- o üzleti fejlesztésért felel s helyi és regionális intézmények és szervezetek;
- o üzleti infrastruktúrát vagy hálózatokat irányító vagy m ködtet közintézmények vagy üzleti szervezetek;
- o egyetemek;

Elszámolható költség típusok tájékoztató jelleg felsorolása:

szolgáltatások nyújtása, kivételes és korlátozott esetekben eszközök beszerzése és munkadíj.

A 1. prioritás mutatói

Prioritás	Prioritási célok	Eredmények	F bb outputok	Számszer sített célok	
				2010	2015
1. Gazdasági és társadalmi fejlődés	Összehangolt turizmus-fejlesztés a határ mentén	Turizmus területén megvalósuló közös termékek és partnerségek száma	Létrehozott vagy korszer sített infrastruktúrák száma	0	6
			Elkészített közös tervek és stratégiák száma	5	15
			Állandó kapcsolatokat létrehozó partnerségek, megállapodások száma	10	20
			Szakembereknek szervezett képzések száma	5	15
	A KKV-k közötti és az üzleti együttm ködés fejlődésének támogatása	Helyi üzleti tevékenységeket er sít projektek száma	Vállalkozók számára kezdeményezett (képzésre, tanácsadásra vagy az innováció, marketing vagy beruházás-ösztönzés terén való együttm ködés támogatására irányuló) rendezvények száma	10	25
			Korszer sített létesítmények száma	0	5
			Projekttevékenységekben részt vev gazdasági szerepl k száma	300	1000
			Létrehozott m köd hálózatok száma	0	10

2. prioritás: A környezet minőségének javítása

A jelen prioritás keretében végrehajtott intézkedések és tevékenységek várhatóan a program elzárásában leírt célt segítenek megvalósítani, hozzájárulva egyben az átfogó célkitűzés eléréséhez is.

Annak érdekében, hogy mindkét terület megfelelő figyelmet kaphasson, a környezet minőségének javítása és a természeti veszélyhelyzetekre való felkészülés fokozása két külön intézkedés keretében valósul meg az alábbiak szerint.

2.1. intézkedés: Környezetvédelem, a természeti erőforrások fenntartható használata és menedzsmentje

Az intézkedés célja: A környezet minőségének és az ökoszisztémák gazdagságának megőrzése és fejlesztése, a környezet és a természeti erőforrások, többek között az energia hosszú távú fenntartható használatát biztosító tevékenységek és fejlesztések támogatása.

Indoklás:

Az intézkedés olyan, partnerségen alapuló projekteket kíván támogatni, amelyek hozzájárulnak a környezet tartós javításához vagy értékeinek megőrzéséhez. Összhangban azzal a céllal, hogy a térség egyedülálló értékeit a turizmus segítségével a gazdasági fejlődés ösztönzésének szolgálatába állítsuk, az intézkedés nagy hangsúlyt helyez a természetvédelmi kérdésekre. A víz és a talaj kiemelt figyelmet kap a program során, míg a levegő minőség javítása terén a program csupán arra szorítkozik, hogy mérsékelje a közlekedés káros hatásait a nagyvárosokban és a határátkel helyeken, valamint megossza az ipari szennyezés csökkentésével és ellenőrzésével kapcsolatos tapasztalatokat.

A program kísérleti szinten támogatja és ösztönzi a megújuló energiaforrások használatát is, hogy segítse az új munkahelyek teremtését a vidéki lakosság számára (pl. biomassa használata révén), népszerűsítse az erőforrások fenntartható használatának elképzelését, valamint fokozza az energiahatékonyságot és -megtakarítást.

Bár igencsak indokolt lenne nagyarányú beruházások megvalósítása a programterületen a környezetvédelmi rendszerek (pl. szennyvíztisztítás, szilárd hulladék kezelése) terén, a jelen program korlátozott hatásköre nem teszi lehetővé jelentős befektetések kivitelezését. Ehelyett a műveletek és az irányítás javítására, rendszerek, hálózatok, stratégiák és programok készítésére és a főbb beruházások megvalósíthatósági elemzésének elvégzésére fektetjük a hangsúlyt. Kísérleti alapon azonban lehetőség lesz néhány konkrét fizikai beruházás megvalósítására is.

A felvázolt művelet végrehajtása során tiszteletben tartjuk az EK Víz Keretirányelve rendelkezéseit, amelyek megkövetelik az országok és az összes résztvevő fél közötti határon átnyúló együttműködést az árvízveszély értékeléséről szóló irányelvvel összhangban (amelynek értelmében az uniós tagállamoknak és a harmadik országoknak össze kell hangolniuk az árvízveszély-kezelési gyakorlataikat a közös folyók medencéje mentén).

Tevékenységek tájékoztató jellegű felsorolása:

- természeti erőforrásokkal való gazdálkodás fejlesztése, beleértve a nemzeti parkok igazgatását és az erdőgazdálkodást is;
- a tájkép, biodiverzitás és az ökoszisztémák védelme;
- a természeti erőforrásokkal való ökológiai szempontból fenntartható gazdálkodás támogatása;
- a vízminőség javítása és a vízforrások védelme;
- az erodálódott folyópartok rendezésére irányuló közös tervezési tevékenységek és esetleges kísérleti projektek;
- a bányászati kitermelést követően az élővilág rehabilitálására irányuló technológiák fejlesztése;
- közös tervezés a környezetvédelem és -gazdálkodás terén;
- megfelelő esetben az energiahálózatok határon átnyúló összeköttetései javítása;
- az energiahatékonyság és -megtakarítás fokozására irányuló intézkedések támogatása;

- megújuló (szél, biomassza és geotermikus forrásokat használó) energiatermelési hálózatok és infrastruktúra kísérleti alapon történő kiépítése;
- levegőtminőség javítása;
- közös újrahasznosítási kezdeményezések;
- hatékony hulladékgyűjtés és -feldolgozó rendszerek tervezése és kialakítása;
- hatékony szennyvízkezelési eljárások tervezése és kialakítása, beleértve az alternatív módszereket is;
- helyszínek megtisztításának felmérése és megtervezése;
- közösségek és civil szervezetek kisebb léptékű tevékenységei, amelyek célja a felelősségteljesítés, az ismeretek terjesztése és a figyelem felhívása a környezet- és természetvédelmi kérdésekre.

Kedvezményezettek csoportjainak tájékoztató jellegű felsorolása:

- regionális és helyi közigazgatási szervek és a környezetért és energiáért felelős intézményeik;
- meghatározott regionális környezet- és természetvédelmi kérdésekért felelős nemzeti hatóságok és nonprofit intézményeik (kirendeltségek vagy egyéb, regionális illetékességű szervek, pl. nemzeti parkok igazgatóságai);
- nonprofit környezetvédelmi célú szervezetek;
- nonprofit szolgáltatók a környezetvédelmi ágazatban;
- egyetemek;

valamint a fenti partnerek részvételével alakult partnerségek.

Elszámolható költség típusok tájékoztató jellegű felsorolása:

(korlátozott) kísérleti alapon beruházások (munkák), szolgáltatások nyújtása és (korlátozott) kísérleti alapon eszközök beszerzése.

2.2. intézkedés: Felkészülés a veszélyhelyzetek közös kezelésére

Az intézkedés célja: A határ menti térségben a hatóságoknak és a lakosságnak a természeti katasztrófák, például árvíz, tűzvész, lavina, földcsuszamlás, valamint határon átnyúló szennyezéssel járó ipari balesetek által okozott veszélyhelyzetek kezelésére való felkészültségének javítása és a környezeti monitoring tevékenységek hatékonyságának fokozása.

Indoklás:

A természeti és földrajzi helyzet (hatalmas erdőterületek, évszaktól függetlenül jelentősen eltérő vízhozammal rendelkező folyók, hegyvidéki területek) következtében a természeti katasztrófák lehetséges hatása komoly kockázatot jelent a térség lakossága és vállalkozásai számára. Az éghajlatváltozás tovább növelheti a gyakoribb vagy súlyosabb, hasonló típusú katasztrófák esélyét. Emellett a globális éghajlatváltozás következtében olyan helyi és regionális stratégiák kialakítása szükséges, amelyek a probléma súlyosbodásának megelőzésére, helyi hatásainak enyhítésére és az előre jelezett változásokhoz való alkalmazkodásra irányulnak. Hiányzik az ipari szennyezés anyagkibocsátásának szisztematikus ellenőrzése is, ezért a véletlen veszélyhelyzetek könnyen járhatnak határon átnyúló következményekkel.

Az együttműködő országok felelős hatóságainál sok tapasztalat gyűjtött össze a környezeti veszélyhelyzetek kezelése és az azokra való felkészülés terén. Az intézmények közötti együttműködés, többek között a tapasztalatcsere és a meglévő rendszerek összekapcsolása lényegesen hatékonyabbá tenné az előrejelzési-, monitoring-, és irányítási rendszereket, és jelentősen csökkentené a kockázatot.

Tevékenységek tájékoztató jellegű felsorolása:

- árvízkezelési tevékenységek összehangolása (árvíz-előjelzési rendszerek létrehozása és/vagy összehangolása, a vízgyűjtő területek szintjén működő monitoring rendszerek kialakítása ugyanebből a célból, a személyzet, struktúrák és stratégiák közös fejlesztése);

- o közös korai elrejelző rendszerek kialakítása t zvezés, lavina vagy egyéb természeti katasztrófák észlelésére;
- o stratégiai és m szakai tervezés és közös monitoring rendszerek kiépítése a környezeti (leveg -, víz- és talaj-) szennyezések észlelésére;
- o figyelemfelkeltés, ismeretterjesztés és a globális éghajlatváltozás hatásának megelőzése vagy enyhítésére és az azokhoz való alkalmazkodásra szolgáló helyi és regionális stratégiák kidolgozásához szükséges készségek fejlesztése közös képzési programok és gyakorlatok formájában.

Kedvezményezettek csoportjainak tájékoztató jelleg felsorolása:

- o regionális és helyi közigazgatási szervek és azok környezetgazdálkodásért és ellen rzésért felel s intézményei;
- o országos hatóságok és azok környezetgazdálkodásért és ellen rzésért felel s intézményei;
- o nonprofit környezetvédelmi célú szervezetek;

valamint a fenti partnerek részvételével alakult partnerségek.

Elszámolható költség típusok tájékoztató jelleg felsorolása:

szolgáltatások nyújtása és korlátozott mértékben eszközök beszerzése.

A 2. prioritás mutatói

Prioritás	Prioritási célok	Eredmények	F bb outputok	Számszer sített célok	
				2010	2015
2. A környezet min ségének javítása	Környezetvédelem fejlesztése, a természeti er források fenntartható használata és menedzsentje	Az él világra és a természeti er forrásokra közvetlen jótékony hatással bíró projektek száma	A környezet védelme és er sítése érdekében kidolgozott vagy kipróbált eszközök/módszerek/próbamegoldások száma	3	10
			Közös tervezési tevékenységek száma	10	20
			Környezeti tárgyú m köd hálózatok száma	0	5
	A természeti környezetet ért károsodások kockázatának csökkentése	A határon átnyúló veszélyhelyzetekre szakosodott rendszerekben részt vev intézmények (hatóságok vagy szakmai szövetségek) száma	Veszélyhelyzeti szakért nek szóló képzések száma	5	10
			M ködésre kész hálózatok száma	0	5
			Létrehozott m köd hálózatok száma	0	5

3. Prioritás – A határok átjárhatóságának növelése

A prioritáson belül végrehajtott intézkedések és tevékenységek célja a program elz alfejezetében leírt célkit zés elérése, amivel hozzájárulnak az általános célkit zés eléréséhez.

A m veletek hatékonyságának növeléséhez, és ezáltal a határon átnyúló együttm kódések el mozdítása érdekében, kulcsfontosságú el feltétel a jobb irányítás és a jobb támogató infrastruktúra. Ugyanakkor e két cél érdekében tett intézkedésekkel párhuzamosan biztosítani kell a határok biztonságát is.

A határmenedzsment a résztvev országokban nem regionális, hanem nemzeti feladat, központosított irányítási rendszerrel. A gyakorlatban így valós eredmények csak úgy várhatók el a jelenlegi programtól, ha olyan problémákra összpontosít, amely nem igényel jelent s változtatásokat sem politikai elvekben, sem a vámügyeljárési folyamatokban.

Hasonlóképp, a hatóságok közötti rendszerszer „alulról jöv kezdeményezések” típusú együttm kódések megvalósulásának szintén csekély az esélye a nemzeti hatóságok központosított és hierarchikus felépítése miatt. Ugyanakkor kislépték együttm kódések, „ad-hoc” típusú események, amelyek a közös problémák jobb megértését szolgálják és operatív szinten javítják a határ két oldala közötti koordinációt nemcsak kivitelezhet k, hanem igencsak kívánatosak is. Természetüknél fogva a határátkel helyek száma korlátozott. A határátkel -állomásokon szükség van az infrastruktúra javítására, a jobb koordinációra, az együtt-létezés megértésére, ezért reálisan csak integrált tevékenységekb l (infrastrukturális beruházási és kiegészít „soft” intézkedésekb l) álló projektek megvalósítására lehet számítani.

Így a prioritás támogatja mind a határátkel helyek infrastrukturális beruházásait, mind a „soft” tevékenységeket, melyek célja a koordináció elmélyítése, valamint a határ rök és vámhivatalok kölcsönös megértésének el segítése. Az utóbbi tevékenységek kiegészít jelleg ek.

A fentiek alapján a jelen prioritás keretében a következ intézkedések végrehajtására kerül sor:

3.1. Intézkedés: Határátkel helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése

Az intézkedés célja: Az ukrán határok adottságainak javítása a teher- és utasforgalom területén a meglév infrastruktúra kapacitásának növelése, új határátkel helyek infrastukturájának kialakítása, valamint a határátkel helyek koordinálásának javítása révén.

Indoklás:

A határforgalom felgyorsítása, valamint az együttm kódés elmélyítése a határátkel helyek kapacitásának növelését igényli mind az utas-, mind a teherforgalom területén. Az intézkedés a határátlépés megkönnyítését célozza a határátkel helyek b vítésével, valamint - ahol szükséges és azt a nemzeti hatóságok kezdeményezik-, új határátkel helyek kialakításával, ideértve a határátkel helyek közvetlen megközelíthet ségének javítását is.

A program célja, hogy jelent sen könnyítse a helyi lakosok mozgását a határterületen, ugyanakkor a korlátozott pénzügyi források nem tesznek lehet vé jelent s hozzájárulást nagyszabású beruházásokhoz. Így az intézkedés kisebb, korlátozott használatú „helyi” határátkel helyek kialakítását célozza (helyi lakosoknak; amennyiben a szabályozások engedik, csak munkaid alatt; csak utasforgalom; stb.), illetve, különösen indokolt esetekben, hozzájárulhat olyan infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódó tervek, megvalósítási tanulmányok elkészítéséhez, amelyeket jelen programon kívüli forrásokból finanszíroznak.

A határ biztonságos igazgatását fenn kell tartani a megnövekedett határforgalom mellett is. A régió hatékonyabb együttm kódése szempontjából fontos feladat például a védett növények és állatok szállításának hatékonyabb ellen rzése, vagy a hulladékszállítás szigorú ellen rzése. E cél eléréséhez az információ-áramlás és a koordináció javítását szolgáló „puha” intézkedések mellett várható az ehhez szükséges eszközök beszerzésének támogatása is.

Nagy hangsúlyt kell fektetni az infrastruktúra-fejlesztés és az eszközbeszerzés kett s finanszírozásának elkerülésére. A Küls Határok Alappal szoros együttm kódésben olyan

eljárásmodot kell kialakítani, amely képes megakadályozni a finanszírozások átfedését. Ezt a kérdést a Monitoring Bizottság külön figyelemmel fogja kísérni.

A program korlátozott mérete és forrásai miatt nem várhatók látványos eredményeket a határterület közlekedési feltételeinek javulása tekintetében, kivéve a határátkel helyek létesítményeinek kapacitását. Így az intézkedés az utóbbira koncentrálna, azaz elreláthatólag a távoli területek elérhetőségének vagy a városhálózatok összeköttetésének problémájának orvoslása nem cél.

A tevékenységek tájékoztató jellegű felsorolása:

- A határátkel helyek infrastruktúrájának és eszközeinek javítása (a schengeni kritériumok figyelembevételével) – A mellékhelységek és pihenő helyek felújítása, parkolás, stb.)
- A határátkel helyekhez vezető utak építése és javítása
- Határon átnyúló tömegközlekedés fejlesztése
- A határok megközelítéséhez kapcsolódó közlekedési infrastruktúra kialakításához megvalósíthatósági tanulmányok, mérnöki tervezési dokumentumok, építészeti tervek, környezeti hatásvizsgálatok készítése

Infrastruktúra-fejlesztési projektekhez kapcsolódva vám- és határrendszervezetek közös tevékenységei is jogosultak. Ezek céljai lehetnek, többek között:

- Közös tervek készítése a határátkelések hatékonyabb irányítására
- A vám- és határrendszervezetek modernizálása és koordinálása
- Vámtisztviselők közötti tudás- és tapasztalatcsere
- Információcserét szolgáló berendezések és eljárások kialakítása

Kedvezményezett csoportjainak tájékoztató jellegű felsorolása:

- Nemzeti vám- és határrendszervezetek
- Útépítési és vasúti hatóságok

Elszámolható költség típusok tájékoztató jellegű felsorolása:

Beruházás (építmények), szolgáltatások, eszközbeszerzés, információ-megosztáshoz és cseréhez kapcsolódó költségek (például utazási és szállásköltségek).

A 3. Prioritás mutatói

Prioritás	Prioritási célok	Eredmények	Főbb outputok	Számszerűsített célok	
				2010	2015
3. A határ átjárhatóságának növelése	Határátkel helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése	Az ukrán határ átjárhatóságát elősegítő projektek száma	Javított / újjáépített utak hossza (km)	5	25
			Helyi szükségletek kölcsönös értékelése alapján feljavított határátkel helyek száma	0	5
			A határ átjárhatóságát javító további infrastrukturális beruházásokat tervez javaslatok száma	5	10
			Határon átnyúló új tömegközlekedési lehetőségek száma	0	5

4. Prioritás: Emberek közötti (people-to-people) együttműködés

A jelen program céljával és az ENPI Stratégiai Elemzés vonatkozó prioritásával összhangban, a 4. Prioritás a különböző szereplők közötti általános együttműködést támogatja a határmenti területeken. A következő intézkedések a már meglévő intézmények közötti tartós együttműködéseit és a helyi lakosok kisebb szervezeteinek kisléptékű együttműködési tevékenységeit célozzák:

Intézkedés 4.1.: Intézményi együttműködés

Az intézkedés célja: Együttműködések támogatása a közszolgáltatások hatékonyságának javítása céljából és az intézmények közötti hosszú távú információáramlás és tapasztalatcsere hatékony és tartós kereteinek kialakítására elsősorban a közigazgatási szervek, valamint a munkavállalás, az oktatás, az egészségügy, a kultúra, a bűnmegelőzés és a vámeljárások területén működő szervezetek között.

Indoklás:

A közszolgáltatások javuló hatékonysága és eredményessége fontos szerepet játszhat a gazdasági teljesítmény és a társadalmi stabilitás növelésében. A partnerszörök a közszolgáltatások teljesítményének növelését kívánják elérni. Így az együttműködés, a bevált gyakorlatok (best practices) és az esetleges sikertelen esetek megosztása és cseréje határozottan segítheti a folyamatot mind Ukrajnában, mind a tagállamokban. Az elrelátható együttműködések a közszolgáltatók képességeinek fejlesztése területén eredményeket hozhatnak a régióban felmerülj jellemző problémák kezelésében, a régióra jellemző lehetőségek kihasználásában, mint például a munkaerő-piaci igények jobb összehangolása, az oktatási és képzési rendszer javuló eredményei, a bűnmegelőzési információk jobb elérhetősége, stb. Ezek hozzájárulhatnak a terület növekvő gazdasági- és társadalmi együttműködési hajlandóságához és jobb feltételeket teremthetnek a turizmust célzó és egyéb belső beruházásokhoz. Az intézkedés keretein belül támogatott projektektől elvárják, hogy rendszeres és tartós kapcsolatokat teremtsenek az intézmények között, megfelelően körvonalazott és valóban kezelhető lehetőségek és problémák területén. Míg mindkét jelenlegi intézkedés (4.1 és a 4.2-es intézkedés) alapvetően hozzájárul az „emberek közötti kapcsolatok fejlesztése” ENPI célkitőzéshez, a jelen intézkedés által megcélzott rendszerszintű fejlesztéseket külön kezelik a különböző közösségi csoportok kisléptékű tevékenységeitől (4.2 intézkedés) annak érdekében, hogy koncentrálni lehessen a terület kulcsfontosságú intézményei közötti hosszú távú együttműködési keretek kialakítására.

Tevékenységek tájékoztató jellegű felsorolása:

- Az „egész életen át tartó tanulás” elvének gyakorlati megvalósítását támogató rendszerek, tervek és tevékenységek fejlesztése
- Specializált képzések kidolgozása és megvalósítása, például a távoktatás, az iskolát korán elhagyók képzése, a munkába visszatérő munkások képzése, egyéb, a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodó képzések, valamint a kapcsolódó létesítmények kisebb felújítása
- Az információcsere elmozdítása a képzési rendszerek és képesítések, valamint képzési és felmérési módszerek területén
- Munkaerőpiaci információs és monitoring rendszerek fejlesztése
- Távmunka-lehetőségek fejlesztése
- K+F és innovációs tevékenységek támogatása az egyetemek, a kutatóközpontok és a KKV-kat támogató szervezetek közötti hálózatok fejlesztésével
- A kulturális örökségek védelme és bemutatása, új kulturális termékek kialakítása és kiállítása
- „On-line” rendszer kialakítása veszélyhelyzetekre és az orvosi eszközök közös használatára
- Folyamatos tudás- és tapasztalatcsere segít, valamint jövőbeni környezet- és természetvédelmi kezdeményezéseket szolgáló rendszerek fejlesztése
- Bűnmegelőzési információk cseréje, bűnmegelőzési kockázatok és csoportok fokozott megértése
- Határon átnyúló információs és kommunikációs technológia-alapú információs eszközök fejlesztésének támogatása

Kedvezményezettek csoportjainak tájékoztató jellegű felsorolása:

- Közigazgatási szervek, például regionális és helyi hatóságok, hatóságok és azok intézményei az oktatás, a képzés, a kultúra, az egészségügy, a foglalkoztatottság, a környezet- és természetvédelem és a bűnmegelőzés területén,

- A fent felsorolt területeken tevékenykedő nonprofit szervezetek,
- Egyetemek,
- A helyi KKV-kat fejlesztő, támogató és képviselő egyesületek és szervezetek,

valamint a fenti partnerek részvételével alakult partnerségek.

Elszámolható költség típusok tájékoztató jellegű felsorolása:

Szolgáltatások végzése. Eszközbeszerzés és korlátozott mértékben kisebb beruházások (elsősorban az információs és kommunikációs technológia területén, amely az intézmények közötti javuló együttműködéshez járul hozzá).

Intézkedés 4.2.: Emberek közötti (people-to-people) együttműködés - kisléptékű projektek

Az intézkedés célja: A különböző társadalmi csoportok közötti kölcsönös megértésének növelése és ötletek, elképzelések cseréjének előmozdítása tevékenységek széles spektrumában, külön hangsúlyt fektetve a helyi szintű kormányzás és demokrácia támogatására, előnyben részesítve együttműködéseket a szociális, oktatási, kulturális, és a média területén.

Indoklás:

Az együttműködés elfogadottságának és a társadalom elkötelezettségének növelése érdekében olyan látványos tevékenységek szükségesek, melyek a társadalom kisebb – gyakran informális – csoportosulásai igényeit és lehetőségeit célozzák. Az együttműködés eredményeképp létrejött növekvő kölcsönös megértés és regionális identitás mellett a kultúra, az önkormányzatok, a civil lakosság bevonása, a környezetvédelem és a környezettudatosság terén létrejövő közös tevékenységek önmagukban is hozzájárulnak egy kedvezőbb üzleti környezet és egy összetartóbb társadalom létrejöttéhez. Bátorítani kell a fiatalok részvételét, az együttműködés során különös figyelmet fordítva a határmenti értékekre annak érdekében, hogy a más programokkal (például a Fiatalok Lendületben Program 2007-2013) való kompatibilitás és együttműködés biztosítva legyen.

A közös projektek végrehajtásával a résztvevők tájékozottabbak és elkötelezettebbek lesznek a további párbeszédre, így a kisléptékű együttműködési projektek az első lépést jelenthetik további tartós, nagyszabású együttműködések felé. Annak érdekében, hogy ez az intézkedés ezekre a kisebb, kezdeti együttműködésekre összpontosítsa, külön intézkedést hoztak létre a közintézmények közötti tartós, rendszeres együttműködések kialakítására.

A kisléptékű együttműködések lehetőleg hatékonyabb támogatása érdekében speciális végrehajtási intézkedések alkalmazhatók az ezen intézkedésben támogatott projektekre.

Tevékenységek tájékoztató jellegű felsorolása:

- A know-how csere támogatása (például, helyi tanárok, kutató- és oktatási intézmények kutatói, helyi önkormányzatok, kisebbségi csoportok, fiatalok közötti csereprogramok)
- Közös, kisléptékű tevékenységek különböző fajtái, például:
  - A helyi közösségek közös identitásának és hagyományainak megőrzése
  - Helyi népművészet és kézművesség támogatása
  - Közös sport és kulturális események
  - A helyi média közös eseményei
  - Közös környezeti tudatosságot növelő kampányok és tudásátadó események
  - Stratégiai- és projekttervezési tevékenységekben a lakossági partnerségek gyakorlatának támogatása

Kedvezményezettek csoportjainak tájékoztató jellegű felsorolása:

- Közigazgatási szervek, például regionális és helyi hatóságok, hatóságok és azok intézményei
- Civil szervezetek

valamint a fenti partnerek részvételével alakult partnerségek.

Elszámolható költség típusok tájékoztató jellegű felsorolása:

Az együttműködéssel kapcsolatban felmerült valamennyi költség.

A 4. Prioritás mutatói.

Prioritás	Prioritás célok	Eredmények	Főbb outputok	Számszerűsített célok	
				2010	2015
4. "Emberek közötti" együttműködés	Közszolgáltatások hatékonyságának javítása	Állandó kapcsolatokat megteremt együttműködési megállapodásokban résztvevő hivatalos szervek száma	Tartós határmenti kapcsolatokat teremt együttműködési megállapodások száma	10	20
	A társadalom különböző csoportjai közötti kölcsönös megértés elősegítése	Kulturális projekteken résztvevő lakosok és nem-kormányzati szervek (NGO) száma	Közös, a regionális identitást segít kulturális / sport / környezetvédelmi események száma	10	25

1.4.5. A források indikatív elosztása

A prioritások és intézkedések programból való részesedésének indikatív meghatározása céljából az alábbi főbb szempontokat vették figyelembe a partnerek:

- A Közös Munkacsoport tagjai által megfogalmazott szükségletek fontossága, valamint a résztvevő régiók számára Ukrajnában szervezett Regionális Konzultáció eredményei, (lásd a SWOT elemzést)
- A szükségletek igazolás a rendelkezésre álló statisztikai adatok elemzésével (lásd az elemzéssel foglalkozó fejezetet és a mellékleteket)
- Az ENPI keretei között megvalósítható beavatkozások várható hatása,
- Korábbi programok tapasztalatai az egyes kedvezményezett csoportok abszorpciós-képessége szempontjából
- Az egyes projekt típusok beruházási szükségletei és azok várható mértéke

A fentiek alapján az alábbi főbb vezérelveket alkalmazták:

- A program pénzügyi struktúrája kiegyensúlyozottságot mutat a prioritások közötti megbontás tekintetében..
- A kiegyensúlyozott gazdasági és társadalmi fejlődés kulcsszerepet játszik a programterület tartós együttműködésben. Ugyanakkor ezen prioritásban a projektek végrehajtása nem igényel nagy beruházásokat, továbbá a korábbi programok tapasztalatai alapján korlátozott számú gazdasági fejlődést szolgáló projektekre (a turizmus szektor kivételével) lehet számítani, amelyek beleillenek az ENPI program pénzügyi lehetőségeibe.
- Az emberek és intézmények együttműködésének elősegítésére nagy az igény. Intézményi szinten korábbi programok lefektették néhány tartós együttműködés alapjait, amelyek folytatását és új kezdeményezését a partnerek nagyon fontosnak tartották. Így a kapcsolódó az „emberek közötti együttműködés támogatása” ENPI célt két intézkedésben is figyelembe vették, és az erre a célra allokált források viszonylag nagyok.
- A környezetet kiemelt kérdésként kezelik, ahol a megfelelő projektek részeként tárgyi beruházások és eszközök vásárlása is támogatható. Korábbi tapasztalatok azt mutatták, hogy az ilyen típusú projektek iránt állandó igény van.
- A határátkel létesítmények javítása a térség együttműködésének alapvető feltétele. A határátkel helyek infrastrukturális fejlesztéseket igényelnek viszonylag nagy beruházási szükségletekkel és projektvezetésre alkalmas vezetékkel

A fent leírt alapelvek mentén az alábbi forráselosztásban állapodtak meg:

4. Táblázat: Az ENPI források allokációja az egyes prioritások és intézkedések között

Prioritások	a teljes rendelkezésre álló források arányában, %	Euróban
1. PRIORITÁS: Gazdasági és társadalmi fejlődés	15	10 295 742
1.1. Összehangolt turizmusfejlesztés	10	6 863 828
1.2. A KKV-k közötti és az üzleti együttműködés fejlődésének támogatása	5	3 431 914
2. PRIORITÁS: A környezeti minőség javítása	25	17 159 571
2.1. Környezetvédelem, a természeti erőforrások fenntartható használata és menedzsmentje	10	6 863 828
2.2. Felkészülés a vészhelyzetek közös kezelésére	15	10 295 742
3. PRIORITÁS: A határok átjárhatóságának növelése	30	20 591 485
3.1. Határátkelések helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése	30	20 591 485
4. PRIORITÁS: Emberek közötti (people-to-people) együttműködés	20	13 727 657
4.1. Intézményi együttműködés	15	10 295 742
4.2. Emberek közötti (people-to-people) együttműködés - kisléptékű projektek	5	3 431 914
Technikai segítségnyújtás	10	6 863 828
Összesen:	100	68 638 283

5. Táblázat: Az ENPI források indikatív allokációja az egyes célkit zések között

KOP Prioritások	ENPI Célkit zés			
	1. célkit zés: Gazdasági és társadalmi fejlesztések	2. célkit zés: Közös kihívások	3. célkit zés: Hatékony és biztonságos határok	4. célkit zés: Emberek közötti együttm ködés
2. PRIORITÁS: Gazdasági és társadalmi fejl dés				
1.1. Összehangolt turizmusfejlesztés	10%			
1.2. A KKV-k közötti és az üzleti együttm ködés fejl désének támogatása	5%			
2. PRIORITÁS: A környezeti min ség javítása				
2.1. Környezetvédelem, a természeti er források fenntartható használata és menedzsmentje ²		8%		2%
2.2. Felkészülés a vészhelyzetek közös kezelésére		15%		
3. PRIORITÁS: A határok átjárhatóságának növelése				
3.1. Határátkel helyek közlekedési infrastruktúrájának és felszerelésének fejlesztése			30%	
4. PRIORITÁS: Emberek közötti (people-to- people) együttm ködés				
4.1. Intézményi együttm ködés				15%
4.2. Emberek közötti (people-to- people) együttm ködés - kislépték projektek				5%
Technikai segítségnyújtás: 10 %				
Összesen:	15%	23%	30%	22%

² A 2.1 intézkedés er forrás-megosztása az ENPI 2. és 4. célkit zései között hangsúlyozottan tájékoztató jelleg ek, és nem szolgálnak célszámokként a végrehajtási szakasz során.

1.5. Környezeti értékelés

A Program Stratégiai Környezeti Vizsgálatát (SKV) az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló irányelvének 1. mellékletének j. pontja alapján végezték el.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat módszertana (SKV)

Az SKV módszere az operatív program elemzésén alapul, az Irányelv 1. mellékletében foglalt fenntartható fejlődés alapelvei alapján. Ezeket 8 kategóriába csoportosították: (1) A környezet és a természeti erőforrások fenntartható használata, (2) A meglévő természeti értékek megőrzése és fenntartása, (3) A helyi közösségek életminőségének és magas életszínvonalának biztosítása, (4) A technológiai előnyök fenntarthatósági szempontból való kihasználása (5) Felelősséget vállalni képes emberek és közösségek fejlesztése, (6) Egyenlő esélyek és területi egyenlőség (7) Jó kormányzás (Good governance), (8) Egészségvédelem, megelőzés az egészségügyben, egészségfejlesztés.

Az SKV folyamata alatt több intézménynek, hatóságnak, nem-kormányzati szervnek (NGO) felajánlották a lehetőséget arra, hogy véleményt nyilvánítsanak és javaslatokat tegyenek az SKV szakértőknek az SKV tematikájával, valamint az SKV jelentésben megfogalmazott következtetésekkel és javaslatokkal kapcsolatban.

Az SKV-t a Közös Irányító Hatóság felügyelete alatt egy független szakértői álló SKV csoport végezte el.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat folyamata az alábbiak szerint zajlott:

- Független szakértők elkészítették az SKV tematikáját, amit a résztvevő országok elfogadtak (a Közös Munkacsoport tagjai)
- Az SKV folyamat párhuzamos bejelentése Magyarországon, Szlovákiában, Romániában és Ukrajnában hírlevelekben és a világhálón nemzeti nyelveken, az Irányelv és a nemzeti szabályok figyelembevételével. Az alapvető dokumentumok angol nyelven szintén elérhetőek voltak az Interneten.
- Az SKV tematika résztvevő országokban történő társadalmi egyeztetése keretében 30 nap állt rendelkezésre a vélemények, észrevételek megküldésére elektronikus úton (az Irányelvben megfogalmazott, valamint a nemzeti alkalmazásokban pontosan meghatározott megfelelő hosszúságú időszak).
- Amint az SKV tematikáját elfogadta a Munkacsoport, elkészítették az Első Környezeti Jelentésvázlatot, amit a Közös Munkacsoport a nem-technikai összefoglalóban hagyott jóvá. A dokumentumokat hozzáférhetővé tették (az SKV nemzeti szabályozásokban meghatározott megfelelő hosszúságú ideig) minden résztvevő országban és közzétették az Interneten („nyilvánosságra hozás”) nemzeti nyelveken az operatív program azon változatával együtt, amely alapján a jelentés készült.
- Az SKV Első Környezet Jelentésvázlata alapján készült helyzetjelentést benyújtották véleményezésre és egyeztetésre a Közös Munkacsoportnak
- Konzultációs találkozót tartottak az SKV-ról Ukrajnában
- Az SKV Végső Környezeti Jelentését és végső nem-technikai összefoglalóját független szakértők állították össze, a módosításokat beépítették a KOP-ba.

Az SKV folyamata alatt a programozásért felelős tervezők és az SKV csapat között konstruktív párbeszéd alakult ki, aminek eredményeképp az SKV folyamat és a tervezési folyamat között állandó visszajelzési kapcsolat jött létre. A program összességében támogatja az olyan tevékenységeket, amelyek javítják az élő környezet minőségét és csökkentik a természetes környezet szennyezettségét.

Ugyanakkor az SKV azonosított néhány olyan területet, ahol a beavatkozásokat óvatosan kell végrehajtani, hogy elkerüljék a lehetséges kedvezőtlen hatásokat (lásd a továbbiakban).

Az SKV azonosította a program várható főbb környezeti hatásait:

- A fejlődés fenntarthatósága a program egyik horizontális célja és alapelve. Minden tevékenység környezeti fenntarthatósága érdekében építkezések során biztonságos és környezetbarát technológiákat kell használni.
- NATURA 2000 területeket és egyéb sérülékeny zónákat meg kell védeni a fejlesztések bármilyen kedvezőtlen hatásától. A programozási időszakban ezekről a területekről csak korlátozottan álltak rendelkezésre adatok, ezért a projektértékelési és kiválasztási időszakban külön figyelmet kell fordítani erre a problémára.
- A fejlődés fenntarthatóságát – a környezet fenntarthatóságára koncentrálnak – kulcsfontosságú horizontális témaként kell kezelni a KOP évközi és végső értékeléseiben
- A turizmus fejlesztése – növekvő számú látogató vonzásával a területen – veszélyeztethet természeti értékeket. Ezért a fejlesztések lehetséges kedvezőtlen hatását már a projekt kiválasztás szakaszában azonosítani kell és a feltárt kockázatok kezelésére és mérséklésére az egyes projektekre kidolgozott specifikus intézkedéseket kell alkalmazni.
- A határátkelés javítása megnövekedett forgalmat eredményezhet, így a határátkel helyek környékén káros környezeti hatással lehet számolni.
- Olyan tevékenységek támogatása és ösztönzése, amelyek célja a lakosság környezet- és természetvédelmi tudatosságának növelése, valamint tudásátadás a fenntartható fejlődés minden területén.

A program minimális standard környezeti követelményeinek fent említett elemeit fejleszteni kell a projekt kiválasztáskor hozott döntések segítése érdekében.

Az SKV hangsúlyozta továbbá, hogy a fenntarthatósági elv hatékony alkalmazása a civil társadalom bevonását feltételezi a Monitoring Bizottság tevékenységeibe, és esetleg a KIH egyéb tanácsadó testületeibe.

Ha a fent felsorolt lehetséges problémákra megfelelő válaszokat adnak, a programnak várhatóan fenntartható környezeti hatásai lesznek, és projektszinten jó példákat mutathat a fenntarthatósági alapelvek gyakorlati alkalmazására.

Egy jól megtervezett környezeti monitoring rendszer hasznos lehet a program a környezetre gyakorolt hatásainak megfigyelésére.

1.6. Indikatív finanszírozási terv

6. Táblázat: A program kötelezettségvállalásainak és kifizetéseinek el irányzott* éves allokációjáról szóló pénzügyi táblázat (Euróban, jelenértéken)

	A	B	C	D
	AZ EK EL IRÁNYZOTT KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSAI	TÁRSFINANSZÍROZÁS	A PROGRAM EL IRÁNYZOTT KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSAI - EK forrás -	A PROGRAM EL IRÁNYZOTT KIFIZETÉSEI - EK forrás - -
2008				
Projektek		0,00	0,00	0,00
TS		0,00	436 277,30	436 277,30
ÖSSZESEN 2008	9 435 618,00	0,00	436 277,30	436 277,30
2009				
Projektek		400 000,00	20 000 000,00	4 000 000,00
TS		0,00	954 990,00	954 990,00
ÖSSZESEN 2009	10 314 663,00	400 000,00	20 954 990,00	4 954 990,00
2010				
Projektek		1 160 000,00	16 000 000,00	11 600 000,00
TS		0,00	985 666,00	985 666,00
ÖSSZESEN 2010	10 520 956,00	1 160 000,00	16 985 666,00	12 585 666,00
2011				
Projektek		1 560 000,00	16 000 000,00	15 600 000,00
TS		0,00	1 027 326,00	1 027 326,00
ÖSSZESEN 2011	13 493 748,00**	1 560 000,00	17 027 326,00	16 627 326,00
2012				
Projektek		1 540 000,00	9 774 454,70	15 400 000,00
TS		0,00	1 014 267,00	1 014 267,00
ÖSSZESEN 2012	13 708 375,00**	1 540 000,00	10 788 721,70	16 414 267,00

2013				
Projektek		1 140 000,00	0,00	11 400 000,00
TS		0,00	1 022 673,00	1 022 673,00
ÖSSZESEN 2013	11 164 923,00**	1 140 000,00	1 022 673,00	12 422 673,00
2014				
Projektek		377 445,47	N.A.	3 774 454,70
TS		0,00	671 310,00	671 310,00
ÖSSZESEN 2014	N.A.	377 445,47	671 310,00	4 445 764,70
2015				
Projektek		0,00	N.A.	0,00
TS		0,00	751 319,00	751 319,00
ÖSSZESEN 2015	N.A.	0,00	751 319,00	751 319,00
2016				
Projektek		N.A.	N.A.	0,00
TS		0,00	0,00	0,00
ÖSSZESEN 2016	N.A.	0,00	0,00	0,00
ÖSSZESEN 2007-2016	68 638 283,00	6 177 445,47	68 638 283,00	68 638 283,00
TÁRSFINANSZÍROZÁS TELJES MÉRTÉKE			%	%

**A program id közti felülvizsgálatának tárgya

7. Táblázat: A rendelkezésre álló források megoszlása a prioritások között (Euróban, jelenértéken)

Az ENPI CBC program indikatív pénzügyi terve, a teljes programozási periódusban, Prioritások szerinti megosztásban				
<i>Prioritások források szerint (euróban):</i>				
	EK Forrás (a) *	Társfinanszírozás (b)	Társfinanszírozás mértéke (%) (c) **	Teljes támogatás (e) = (a)+(b)
1. Prioritás	10 295 742,45	1 029 574,25	10%	11 325 316,70
2. Prioritás	17 159 570,75	1 715 957,08	10%	18 875 527,83
3. Prioritás	20 591 484,90	2 059 148,49	10%	22 650 633,39
4. Prioritás	13 727 656,60	1 372 765,66	10%	15 100 422,26
Technikai Segítségnyújtás	6 863 828,30	0,00	0%	6 863 828,30
Összesen	68 638 283,00	6 177 445,48	9%	74 815 728,48

* A Stratégiai Dokumentummal összhangban.

** A társfinanszírozás mértékét a közös cselekvési programhoz való közösségi hozzájárulás összegének (a közösségi hozzájárulásból finanszírozott technikai segítségnyújtás összege nélkül) kell kiszámítani (lásd: a Bizottság 951/2007/EK rendeletének 20.1 cikke).

8. Táblázat: A Technikai Segítségnyújtás becsült költségvetése* (Euróban, jelenértéken)

Költségvetési tételek	Tervezett költségvetés (ENPI)	Az ENPI által finanszírozott összes technikai segítségnyújtás összege százalékában, %
Személyi jellegű költségek (10 KSzT tag, ebből 13 kirendeltségeken)	4 081 800	59,47
Monitoring Bizottsági ülések szervezése	112 000	1,63
Projektkiválasztás: kiválasztási bizottságok, értékelők, szakértők, stb.	250 000	3,64
Projektgenerálás és kommunikációs stratégia (információs napok, partnerkeresési fórumok, honlap, broszúrák, stb.)	570 000	8,30
Éves Auditok	250 000	3,64
Egyéb (monitoring rendszer, berendezések, szolgáltatások, közvetett költségek, tartalékképzés, stb.)	1 600 000	23,31
ÖSSZESEN	6 863 800	100%

* A táblázat csak tájékoztató jellegű. A megvalósítás során végrehajtott módosítások nem jelentik a program módosítását.

2. A programirányítás felépítése

2.1. Résztvev országok

Négy ország régiói vesznek majd részt a programban: Magyarország, Szlovákia és Románia, mint EU-s tagállamok, valamint Ukrajna, mint nem tagállami ország. Ezen négy résztvevő ország a továbbiakban, mint „résztvevő ország” szerepel, Ukrajna a „partnerország” megnevezést kapja. A résztvevő országokat a Nemzeti Hatóságok képviselik a program során. Az általuk kinevezett Közös Irányító Hatóság (KIH) magyarországi székhellyel felel a program átfogó irányításáért és végrehajtásáért.

2.2. Hivatkozás korábbi programokra

Az alábbi rövid összefoglaló bemutatja a már korábban megvalósult, releváns, szintén az EU által finanszírozott határon átnyúló együttműködési programok irányítási és végrehajtási struktúráit. E rövid leírás célja ismertetni a programok végrehajtása során szerzett tapasztalatokat, a követelményi rendszerekben jelentkező nagyobb eltéréseket, valamint bemutatni, hogy az itt javasolt struktúrában a már meglévő funkciók miképpen vihetők tovább egységes, koherens módon.

2.2.1. Phare CBC programok

Magyarországon, Szlovákiában és Romániában a Phare CBC projektek – beleértve a kísérleti magyar Kisprojekt Alapok (KPA) és a 2003. évi Külső Határmenti Kezdeményezéshez tartozó Románia-Ukrajna Közös Kisprojekt Alap – irányítása a rájuk vonatkozó gyakorlati útmutató (PRAG) valamint a Phare EDIS (kiterjesztett decentralizált végrehajtási rendszer) szerinti eljárások alapján történt. Az irányítási és végrehajtási funkciók felépítése mindhárom országban hasonló volt, melyet az alábbi magyarországi példával szemléltetünk.

A programok pénzügyi irányításáért a Nemzeti Alap (NA) felelt, mely a Pénzügyminisztérium szervezetén belül működött és a Nemzeti Programengedélyez (NP) irányítása alatt állt. Továbbá az NA tett eleget az Európai Bizottság felé történő jelentési kötelezettségnek is. A Bizottság által az NA számára eljuttatott pénzügyi források az NA és a Végrehajtó Ügynökség között megkötött finanszírozási megállapodás alapján a Végrehajtó Ügynökség számára átutalásra kerültek. A Végrehajtó Ügynökség szerepét Magyarországon a VÁTI Kht. Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság töltötte be. Végrehajtó Ügynökséggé a VÁTI Kht. a közbeszerzések és szerződéses teljeskörű lebonyolításáért felelt, illetve ellátta a végrehajtáshoz szükséges adminisztratív és pénzügyi jellegű feladatokat.

2.2.2. A 2004-2006-os Szomszédsági Programok

Az INTERREG programokat szabályozó útmutatónak megfelelően a Magyarország–Szlovákia–Ukrajna Szomszédsági Programért átfogó módon a Magyarországon felállított Irányító Hatóság (IH) felel. Az IH szorosan együttműködik a Közös Szakmai Titkársággal (KSzT), melyet a VÁTI Kht. szervezetén belül hoztak létre. A KSzT programszinten nyújt közvetlen támogatást az Irányító Hatóság, a Kifizető Hatóság, a Monitoring és Irányító Bizottság tagjai, valamint bármely, a programhoz kapcsolható lehetséges partner számára.

A tagállamokban a projektszintű operatív irányítás átfogó feladatainak elvégzése az Irányító Hatóságra hárul Magyarországon (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség) és a Nemzeti Hatóságra Szlovákiában (Szlovák Köztársaság Építésügyi és Régiófejlesztési Minisztérium) egy, az IH-val történő megállapodás alapján. Minden jogilag kötelező felelősség az IH-t és NH-t terheli. Ugyanakkor a programszervezéssel, programkoordinációval kapcsolatos feladatok (a KSzT-k működése, a Monitoring és Irányító Bizottság üléseinek és a Bizottság által meghozott döntések előkészítése, adminisztrációs feladatok ellátása, információáramlással kapcsolatos tevékenységek, programvégrehajtással kapcsolatos jelentések elkészítése, stb.), és a projektvégrehajtással kapcsolatos

feladatok (szerz d éskötés, pénzügyi irányítás, költségigazolás) a Közrem köd Szervezet (KSZ) hatáskörébe kerültek, mely szervezet Magyarországon, a VÁTI Kht. szervezeti keretén belül került felállításra. Jogi alapjai az ide vonatkozó kormányrendelet, a teljes programperiódusra vonatkozó keret-megállapodás és az IH-val évenként megkötött pénzügyi szerz d ések, mely utóbbiban benne foglaltatnak a KSZ jogai és kötelezettségei. Szlovákiában a Regionális Fejlesztést Támogató Ügynökség, mint KSZ hajtja végre a projektszint feladatokat, felel a projektek végrehajtásáért.

Ukrajnában az EB Delegációja, mint Szerz d ésköt Hatóság felel a projektek végrehajtásáért. Az ukrán gazdasági és európai integrációs minisztérium, mint Programkoordinációs Egység a program általános koordinációjáért felel kormány szinten.

Az egyes partnerállamok valamint a releváns Bizottságok felelnek a szerz d ések megkötéséért, a nemzeti társfinanszírozás és a pénzügyi irányítás nemzeti szint megvalósulásáért a határ megfelelő oldalán. Külön támogatási szerz d ések születtek a határ releváns oldalán lév , különböz projektrészek végs kedvezményezettjei és az érintett országok Közrem köd Szervezetei ill. Szerz d ésköt Hatósága között.

A projektek els szint ellen rzése a két/három projektrész esetében nemzeti szinten történik. Az els szint ellen rzéseket a magyar partnerek esetében a VÁTI Kht., a szlovák partnerek esetében a Szlovák Köztársaság Építésügyi és Régiófejlesztés Minisztériuma, míg az ukrán partnerek esetében a Delegáció hajtja végre.

A Románia-Ukrajna Szomszédsgai Program 2004-2006 esetében a program irányítási rendszerét Romániában és Ukrajnában határozzák meg, a Phare CBC ill. Tacis és a Phare CBC ill. Cards határookra vonatkozó Végrehajtási Útmutatónak megfelelő en. A kiterjesztett decentralizált végrehajtási rendszernek megfelelő en a Phare CBC programok Igazgatósága Romániában a Szerz d ésköt Hatóság ill. Végrehajtó Ügynökség megnevezések alatt m ködik. A Közös Szakmai Titkárság (KSZT) a Szucsavai Határon Átnyúló Együttm ködés Regionális Iroda keretein belül jött létre. Ukrajnában a feladatok megosztása megegyezik a Magyarország–Szlovákia–Ukrajna Szomszédsgai Programban foglaltakkal. A szerz d éskötési és ellen rzési feladatok megosztása szintén különbözik, attól függ en, hogy a határ melyik oldalát érintik.

2.2.3. Eltérések és folytatólágosság

Az elmúlt rendszerek és a jelenlegi ENPI-rendelet követelményei közötti legf bb eltérés abban mutatkozik, hogy mindezidáig projektszinten gyakorlatilag nem létezett közös végrehajtási politika, és abban, hogy eddig a küls finanszírozáshoz és a végrehajtáshoz kapcsolódó feladatok is a Bizottság feladatköréhez tartoztak. A kifizetéseket illet en a projektek pénzügyi menedzselését és els szint ellen rzését/költségigazolását a magyar, szlovák, román és ukrán projektrészekre vonatkozó támogatási szerz d ések szerint külön-külön végezték.

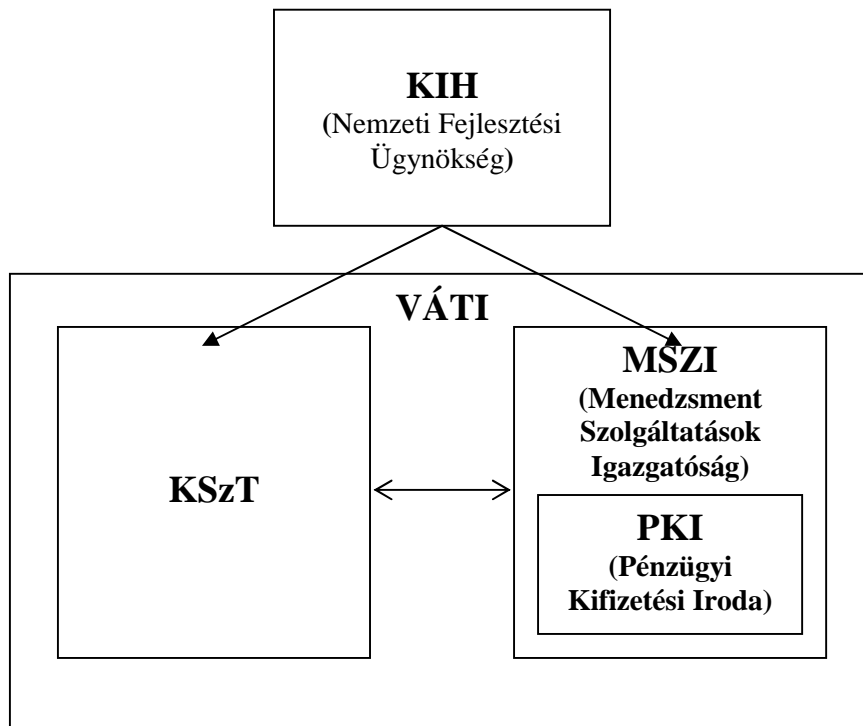
Az új ENPI-programok esetében az Európai Bizottságnak a KIH felel átfogóan a programok irányításáért és végrehajtásáért, a vezet partner elvet a gyakorlatban kell alkalmazni, és a küls finanszírozásról való gondoskodás is a KIH feladata (nem pedig közvetlenül a Bizottságé vagy a Delegációé).

A folyamatosság elvének megfelelő en, mely elvet az ENPI-rendelet alapján finanszírozott CBC programokra vonatkozó végrehajtási szabályok (*ENPI CBC Végrehajtási Rendelet*) 17. cikke fogalmaz meg, az alábbiakban javasolt program-végrehajtási struktúra a már zajló és az ezeket megelőz , releváns programok irányítási rendszerének konzekvens folytatása. A kijelölésre kerül Közös Irányító Hatóság, a Nemzeti Hatóságok, a Közrem köd Szervezetek (Végrehajtó Ügynökségek), és a Közös Szakmai Titkárság már mind létez intézmények, melyek sikeresen alkalmazzák a jelenlegi és korábbi programok irányításának céljából kialakított különböz mechanizmusokat.

Az Interreg és a különböz szomszédsgai programok már létez végrehajtási rendszerének folytatásaként, a VÁTI Kht. biztosítja a Közös Szakmai Titkárságok, valamint a horizontális feladatokat ellátó Menedzsment Szolgáltatások Igazgatóság (MSZI) m ködésének személyi és technikai feltételeit. Az MSZI horizontális menedzsment szolgáltatásokat biztosít az összes, Magyarország részvételével megvalósuló CBC programokban, melyek irányítását a Nemzeti

Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) mint Irányító Hatóság végzi. A KSzT és a közrem köd MSZI funkciójukban egymástól független és különálló egységei a VÁTI Kht.-nak, amely egy állami tulajdonú közhasznú társaság. A program Közös Irányító Hatóságaként m köd Nemzeti Fejlesztési Ügynökség felügyeleti hatósága az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium. A magyarországi program-végrehajtási gyakorlatnak megfelel en, az összes program tekintetében egy kapcsolódó kormányrendelet valamint a KIH és a VÁTI Kht. közt létrejött keret-megállapodás szerint bizonyos funkciókat a KIH átruház a KSzT-re ill. az MSZI-re.

A következ ábra szemlélteti a KIH, a KSzT, valamint az MSZI kapcsolatát, beleértve az utóbbihoz tartozó **Pénzügyi Kifizetési Irodát (PKI)**:

A KIH és a VÁTI Kht. közötti feladatmegosztás az alábbiak szerint szabályozott:

- 1) A 49/2007. (III. 26.) kormányrendelet meghatározza az összes magyarországi részvétellel m köd program intézményi keretét, beleértve a jelen közös operatív programot is;
- 2) A 228/2008. (IX. 12.) Korm. rendelet el írja bizonyos KIH-funkciók átruházását a VÁTI Kht.-ra;
- 3) A Közös Irányító Hatóság és a VÁTI Kht. által megkötött keret-megállapodás szigorúan szabályozza a VÁTI Kht. feladatait a KSzT és a közrem köd MSZI m ködésének tekintetében az egész program-végrehajtási periódus idejére.

A programért átfogó módon a Közös Irányító Hatóság felel.

2.3. Az irányítás és végrehajtás felépítése

Az Európai Szomszédsgai és Partnerségi Eszköz (ENPI) létrehozására vonatkozó általános rendelkezések meghatározásáról szóló, 2006. október 24-i 1638/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel (ENPI-rendelet), az ENPI-rendelet keretében finanszírozott CBC programok végrehajtási szabályainak meghatározásáról szóló 2007. augusztus 9-i 951/2007/EK bizottsági rendelettel (ENPI CBC Végrehajtási Rendelet), valamint a Bizottság által kiadott, az EB küls akcióira vonatkozó szerz déses eljárásról szóló Gyakorlati Útmutóval (PRAG) összhangban, a program kormányzati és irányítási struktúrái az alábbi módon kerülnek kialakításra:

a) Közös struktúrák

- **Közös Monitoring Bizottság (KMB):** feladata a programvégrehajtás ellenőrzése és nyomon követése, továbbá felel a projektek kiválasztásáért;
- **Közös Irányító Hatóság (KIH):** az Európai Bizottság felé átfogó felelősséggel tartozik a program irányításáért és végrehajtásáért;
- **Közös Szakmai Titkárság (KSzT):** közös programkoordinációs és végrehajtási szerv, támogatja az Irányító Hatóságot, a Monitoring Bizottságot és a Nemzeti Hatóságokat feladataik végrehajtásában, a KSzT tevékenységéért a Közös Irányító Hatóság felel.

KÖZÖS STRUKTÚRÁK	
Közös Irányító Hatóság	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, Magyarország
Közös Szakmai Titkárság	VÁTI Közhasznú Társaság, Magyarország
<i>A KSzT kirendeltségei</i>	Kárpátalja (Ungvár, Ukrajna)
	Kassa Önkormányzati Régió (Kassa, Szlovákia)
	Szatmár Megyei Tanács (Szatmárnémeti, Románia)

b) Nemzeti struktúrák

- **Nemzeti Hatóságok (NH):** a KIH megfelelői a program-előkészítési és -végrehajtási szakaszban, melynek keretén belül a saját országukban zajló programfolyamat koordinációjáért felelnek. Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 27.* cikkének megfelelően a tagállamokban a Nemzeti Hatóságok felelnek a helyreállítási feladatokért, továbbá az felelősségük alá tartozik a nemzeti kontrollerek kinevezése és a társfinanszírozás biztosítása;

NEMZETI STRUKTÚRÁK	
Nemzeti Hatóság	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (Magyarország)
	Szlovák Köztársaság Építésügyi és Régiófejlesztési Minisztérium (Szlovákia)
	Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia)
	Gazdasági Minisztérium (Ukrajna)

2.3.1. Közös Monitoring Bizottság (KMB)

A Közös Monitoring Bizottság a Program fő közös döntéshozó szerve lesz. Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 11., 12. és 13.* cikkeivel összhangban a Közös Monitoring Bizottság összetétele, működése valamint funkciói az alábbiak szerint alakulnak.

a) Összetétel

Magyarország, Szlovákia, Románia és Ukrajna a Közös Monitoring Bizottság szavazattal rendelkező tagjai, minden ország egy szavazattal rendelkezik. A Közös Monitoring Bizottság tagjai közé az egyes országok által kinevezett következő képviselők tartoznak: egy személy minden, a programban való részvételre jogosult, egymással szomszédos régióból, valamint legfeljebb két személy a résztvevő országok valamely kormányzati szervéből. Kívánatos, hogy az országonkénti két kormányzati képviselő közül egy a területi fejlesztésért felelős valamely minisztérium küldöttje legyen, továbbá, figyelembe véve a külkapcsolatok erősítésének fontosságát, a résztvevő országok Külügyminisztériumainak kérésére a Közös Monitoring Bizottság második kormányzati képviselője a Külügyminisztérium meghívottja lesz. Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 11.1.* cikkének megfelelően ezen képviselők döntési joggal rendelkeznek a közös operatív programmal kapcsolatos, a Bizottság kompetenciájába tartozó kérdésekben. Az országokat képviselő tagokat az általuk betöltött

funkciók alapján, és nem személyes alapon jelölik ki. Ezen felül a résztvevő országok dönthetnek úgy, közös megállapodással, hogy további résztvevőket vonjanak be megfigyelőként.

A fenntartható fejlődés horizontális elvének megvalósításának érdekében a KMB döntéshozatali folyamatában megfigyelőként részt vesznek a releváns nemzeti és regionális környezetvédelmi hatóságok környezetvédelemben és polgári védelemben jártas szakértői. Az első feladatuk elsősorban a környezetvédelmi szempontból fenntartható projektek kiválasztását biztosító kiválasztási kritériumok kidolgozása és jóváhagyása lesz.

A Bizottság tagja lesz továbbá egy levezető elnök és egy titkár. A titkárt a KIH jelöli ki.

A üléseire a rendes kijelölt tagokon kívül tanácsadói szerepben meghívhatóak továbbá a résztvevő országok pénzügyminisztériumi tagjai is.

A Közös Irányító Hatóság és Közös Szakmai Titkárság képviselői szavazati jog nélkül vesznek részt a Közös Monitoring Bizottság ülésein.

A Közös Monitoring Bizottság üléseire a résztvevők meghívásával egy időben a Bizottság is meghívásra kerül, továbbá tájékoztatni kell az üléseken megvitatott kérdések eredményeiről. Megfigyelőként bármely bizottsági ülésen vagy annak egy részében jelen lehet saját elhatározásából, döntéshozatali képesség nélkül.

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 11.2. cikkével összhangban az elsőleges konzultációkat a KIH a KMB-vel történe egyeztetések előtt tartja meg, hogy a civil társadalom képviselője megfelelően biztosítva lehessen.

A támogatási hozzájárulásokról meghozott döntést legfeljebb három hónapon belül fel kell állítani a Közös Monitoring Bizottságnak.

b) Munkakör

A Közös Monitoring Bizottság kinevezett tagjai egyöntetűleg elfogadják a Bizottságra vonatkozó eljárási szabályokat.

A bizottság egyhangú szavazással hoz döntést, ugyanakkor bizonyos esetekben szavazást rendelhet el, különösképpen azon kérdésekről, melyek a projektek végső kiválasztásával és a nekik megítélt támogatásokkal kapcsolatosak. Ez utóbbi szavazási eljárás során valamennyi ország egy szavazattal rendelkezik, függetlenül képviselőik számától.

A bizottságba jelöltként küldött képviselőket levezető elnököt választanak. Levezető elnöknek a KIH egy képviselőjét vagy más külső személyt választhatnak a bizottság tagjai. A KMB levezető elnöke bíráként léphet fel, illetve levezeti az ülést. A levezető elnöknek szavazata nincs.

A Közös Monitoring Bizottság olyan gyakorisággal ülésezik, amennyire az szükséges, de legalább évente egyszer. Üléseit a KIH felkérésére a levezető elnök hívja össze, ezen kívül összehívható a bizottság valamely tagja által, amennyiben kérése megfelelően indokolt, vagy az Európai Bizottság által. A KMB írásos úton is hozhat határozatot, ha azt a levezető elnök, a KIH, vagy bármely résztvevő ország indítványozza. Ha a felek nem jutnak egyezségekre, a bizottság bármely tagja kérelmezheti, hogy a kérdést ülés keretében vitassák meg.

A KMB minden ülésén jegyzőkönyv készül, melyet a levezető elnök és az ülés titkár ír alá. A jegyzőkönyvben a KMB minden tagja valamint az Európai Bizottság részesül.

c) Funkciók

A közös operatív programra vonatkozóan betöltött funkciók részeként a KMB a következő feladatokat látja el:

- a) jóváhagyja a KIH munkaprogramját;
- b) dönt a programban a szakmai segítségnyújtásra és humán erőforrásra fordítható források mértékéről és elosztásáról;

- c) minden ülés alkalmával áttekinti a KIH által hozott vezető döntéseket;
- d) kinevezi a projekt-kiválasztási bizottságokat;
- e) meghatározza a projekt-kiválasztási kritériumokat, valamint a dönt a projektek végleges kiválasztásáról és a megítélt támogatások mértékéről;
- f) minden ülés alkalmával a KIH által rendelkezésre bocsátott dokumentumokkal összevetve értékeli és ellenőrzi (nyomon követi), hogy a program haladása milyen mértékben halad a közös operatív programban meghatározott célok felé;
- g) áttekinti a KIH által benyújtott jelentéseket, amennyiben szükséges, megteszi a megfelelő lépéseket;
- h) megvizsgálja a KIH által tudomására hozott bármely vitás, visszafizetéssel kapcsolatos esetet.

Amennyiben az (e) pontban meghatározott feladatokban a KMB olyan döntést hoz, amely részben vagy egészben nem követi a kiválasztási bizottság ajánlásait, a KMB köteles a döntését írásban megindokolni. Ezt követően a KIH-n keresztül tájékoztatni kell a Bizottságot a döntésről, elzetes jóváhagyás céljából. A Bizottság döntéséről 15 munkanapon belül tájékoztatást nyújt a KIH felé.

A KIH a hatályos szabályoknak és előírásoknak megfelelően végzi feladatait. A KIH biztosítja, hogy döntéseit mindig ezen szabályokkal összhangban hozza meg.

A KIH értékeli a bizottságot hoz létre, amely a résztvevő országok páratlan számú szavazó tagjaiból tevődik össze. A KIH levezeti ezen értékeli bizottsági üléseket, míg a KSZT jelen esetben titkári funkcióban működik közre.

2.3.2. Közös Irányító Hatóság (KIH)

A magyarországi Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium keretein belül működik a *Nemzeti Fejlesztési Ügynökség* tölti be a kinevezett Közös Irányító Hatóság szerepét.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (Magyarország)

1133. Budapest

Pozsonyi út 56.

Magyarország

Közös Irányító Hatóság (KIH) felel a közös operatív program irányításáért és végrehajtásáért, beleértve a technikai segítségnyújtást — a megfontolt, megbízható pénzügyi irányítás elvével valamint a gazdaságosság, hatékonyság és hatásosság elvével való összhangban — és ennek érdekében bármilyen szükséges lépést megtesz, mely a releváns eljárásoknak és szabályoknak megfelelően.

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 15. cikke alapján a KIH feladatai a programra vonatkozóan a következők:

- a) A KMB üléseinek megszervezése és az azokon való titkársági feladatok ellátása, beleértve a jegyzőkönyv vezetését;
- b) a program számára részletes éves költségvetést készítse, a Bizottság felé pedig benyújtja a kifizetési kérelmeket;
- c) éves operatív és pénzügyi jelentéseket elkészítse és továbbítja a KIH és a Bizottság felé;
- d) audit programterv megvalósítása a belső audit rendszer segítségével a belső folyamatok ellenőrzése, illetve a KIH eljárási szabályainak megfelelő működés ellenőrzése céljából; az éves belső ellenőrzési jelentéseket a KIH és a Bizottság számára benyújtja;
- e) közbeszerzési pályázatok és pályázati kiírások projekt-kiválasztás céljából történő meghirdetése, a KMB jóváhagyását követően;
- f) projektpályázatok befogadása, a kiválasztó bizottságok üléseinek megszervezése, elnöklése és az ezeken szükséges titkári feladatok ellátása, továbbá a kiválasztó bizottság javaslatait tartalmazó jelentések továbbítása a KMB és a Bizottság felé;
- g) a KMB által kiválasztott projektek kiválasztást követő gondozása, a projektszerződések megkötése a kedvezményezettekkel és az adott vállalkozókkal;
- h) a projektek operatív utógondozásának és pénzügyi irányítási feladatainak ellátása;
- i) a KMB azonnali értesítése bármely, vitás, visszafizetéssel kapcsolatos esetről;

- j) bármely szükséges környezeti hatástanulmány projektszinten történő elkészítése;
- k) információs és a program láthatóságával kapcsolatos tevékenységek megvalósítása az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 42. cikkével összhangban.

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 14.5. és 14.6. cikkével összhangban a KIH-n belüli operatív irányítási, pénzügyi irányítási valamint az ellenőrzési funkciók különválasztása az alábbi három résznek megfelelően valósul meg:

- a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (KIH) Nemzetközi Együttműködési Programok Osztálya **operatív részlege** felel a programvégrehajtás átfogó ellenőrzéséért, továbbá a program operatív irányításának biztosításáért, a KMB és a kiválasztó bizottságok ülésein való részvételért illetve a jelentések KMB és EB felé történő benyújtásáért.
- a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (KIH) Nemzetközi Együttműködési Programok Osztálya **pénzügyi részlegének** feladata a pénzügyi irányítás, éves költségvetések készítése a program számára, kifizetési kérelmek készítése a Bizottság számára, a VÁTI Kht. Pénzügyi Kifizetési Irodáján keresztül a projektek felé a kifizetések átutalása, valamint az esetleges visszafizetések elrendelése, éves pénzügyi jelentések készítése és az Európai Bizottság felé érkező támogatási összegek beérkeztetése.
- a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (KIH) **Belső Ellenőrzési Egysége** belső ellenőrzőként működik az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 14., 15. és 29. cikkének megfelelően.

A KIH felügyelete a KIH igazgatója alá tartozik, aki a KIH megfelelően működéséért felelő átfogó hatáskörrel. A KIH igazgatója képviseli a KIH szervezetét a Közös Monitoring Bizottság ülésein, az éves jelentéseket aláírásával látja el és továbbítja őket a Bizottság felé.

Bár a KIH tartozik a programért átfogó felelősséggel, de figyelembe véve a korábbi programok tapasztalatait, valamint megfelelően a *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 17. cikkében megfogalmazott kontinuitás elvének, a KIH átruházza a program koordinálásával és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátását a VÁTI Kht. egyik külön egységét képező Közös Szakmai Titkárságnak (KSZT), de ezen belül is elsősorban a jelen dokumentumrész a), e), f), g), h) és k) pontjaihoz kapcsolódó feladatokat, amelyeket a 2.3.3. részletesen meghatároz.

A kontinuitás elvével és a nemzeti törvényhozással összhangban a VÁTI Kht. különálló Menedzsment Szolgáltatások Igazgatósága (MSZI), amely közreműködőként a magyar részvétellel működő CBC-programokhoz köthető horizontális feladatokat látja el, és szervezetenként különbözik a KSZT-től, a KIH által átruházott következő feladatköröket látja el:

- A programmonitoring és -információs rendszer (a részletezési és rendszerfejlesztési folyamat koordinálása, a rendszer folyamatos működésének és fejlesztésének irányítása és biztosítása, a rendszer felhasználóinak támogatása);
- a pályázati kiírások és támogatási szerződések ex-ante minőségbiztosítása az ENPI CBC jogi keretének részletezéseivel való teljes összhangban;
- az ENPI-támogatások átutalása kedvezményezettek számára a Pénzügyi Kifizetési Irodán (PKI) keresztül, amely a KOP. 5.1.5. pontjában ismertetett módon a közreműködő MSZI egyik különálló egysége. A PKI vezetője számviteli nyilvántartást vezet az *ENPI CBC Végrehajtási Rendeletnek* megfelelően.

Az esetleges releváns szervezet- vagy struktúrabeli változások esetében a KIH fenntartja a jogot az MSZI-nek illetve a KSZT-nek delegált feladatkörök módosítását, mely jelenthet feladatkörök elvételét vagy éppen kiterjesztését, mindezt az idevágó, a végrehajtásról szóló kormányrendelet és a KIH illetve VÁTI Kht. között létrejött, és az Európai Bizottság által előzetesen jóváhagyott keret-megállapodás értelmében.

A KIH maga a szlovák és román Nemzeti Hatóságok között létrejött egyetértési nyilatkozatot írja alá, és szükség esetén ellenjegyezheti a Bizottság és Ukrajna közötti Pénzügyi Megállapodást.

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet*nek megfelel en a KIH programszinten az alábbi három audit követelménynek tesz eleget.

A. Belső audit. A KIH belső audit egysége évenként kialakít egy ellenőrzési programtervet, amellyel a belső folyamatok ellenőrzését végzi, valamint ellenőrzi, hogy a KIH, KSzT és a közreműködő szervezet (a VÁTI Kht. keretein belül működő MSZI) a saját eljárási szabályainak megfelel en működik. Éves jelentést készít, melyet a KIH képviselője számára elküld. A belső audit egység éves jelentését KIH továbbítja a Bizottság valamint a KSzT felé, az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 28. cikkében tárgyalt éves jelentés mellékleteként.

A belső audit rendszerellenőrzést takar, melynek célja biztosítani, hogy a program pénzügyi irányítására létrehozott rendszer:

- a megbízható pénzügyi irányítás elveivel összhangban legyen;
- a jogi alapokkal összhangban működjön;
- időben megelőzze, észlelje és korrigálja a lehetséges szabálytalanságokat, illetve visszaéléseket.

A belső auditorok független értékelésekkel szolgálnak az irányítási és belső ellenőrzési rendszerek minőségéről, valamint javaslatokkal szolgálnak arra nézve, hogy miként lehet a leghatásosabb és leghatékonyabb módon teljesíteni a KIH által kitűzött célokat.

B. Külső audit. Attól a külső auditortól függetlenül, amelynek azon ország hatósága veti alá a KIH-t, amely országban a KIH-t létrehozták, a KIH szerződést köt egy olyan független mérlegképes könyvvizsgálóval, aki egy, a könyvvizsgálat elvégzésére alkalmas, nemzetközileg jóváhagyott ellenőrzési szerv tagja. Feladata, hogy évenként egyszer ex-post igazolja a KIH éves jelentésében közölt bevételek és kiadások jogszerűségét, összhangban a Könyvvizsgálók Nemzetközi Szövetségének követelmény- és elvrendszerével.

A külső audit a KIH szakmai segítségnyújtásra és projektmenedzsmentre közvetlenül kifizetett támogatásokra (kifizetések) terjed ki. A külső audit jelentésnek igazolnia kell a KIH éves pénzügyi jelentésében szereplő bevételek és kiadások jogszerűségét, különös tekintettel arra, hogy a jelentésben szereplő kiadások valóságosak, pontosak és a programban elszámolhatóak.

A külső audit jelentést KIH továbbítja a Bizottság valamint a KMB felé, az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 28. cikkében tárgyalt éves jelentés mellékleteként.

C. A projektek szűrőpróbaszer auditja. A Közös Operatív Program első befejezett évétől kezdődően a KIH minden évben audit tervet készít az általa finanszírozott projektekre vonatkozóan. Az auditálás dokumentumok átvizsgálásával és helyszíni szemlék segítségével történik. A KIH véletlenszerű statisztikai mintavételi módszerrel választja ki az ellenőrzendő projekteket, mely módszer figyelembe veszi a nemzetközileg elismert auditálási követelményeket, kiváltképp pedig az olyan kockázati tényezőket, mint amilyen a projektek nagysága (értéke), tevékenységeik fajtája, kedvezményezettjeinek típusa, vagy más, kockázati szempontból releváns tényezőket. A mintavétel oly mértékben legyen reprezentatív, amely kielégítő módon biztosítja a KIH által végzett közvetlen ellenőrzések megbízhatóságát arról, hogy a projektek által benyújtott kifizetési kérelmekben valóban felhasznált, pontosan elszámolt, és a programban elszámolható, jogos kiadások szerepelnek. A projektek mintavételi auditját a KIH által szerződéses független, külső auditorok végzik, a KIH által elzárva kidolgozott audit tervének megfelelően.

Az audit terv szerinti, a megelőző évre vonatkozóan végrehajtott projektellenőrzések eredményeit tartalmazó jelentés részletesen számoljon be arról, hogy a KIH milyen mintavételi módszer alapján választotta ki az ellenőrzött projekteket, és milyen típusú ellenőrzési kritériumokat, szempontrendszereket használt az audit során; valamint számoljon be arról is, hogy a KIH operatív részlege milyen javaslatokat tett, és az auditból milyen következtetéseket vont le a szóban forgó projektek pénzügyi irányításával kapcsolatban.

A KIH az audit terv végrehajtását követően az éves jelentést továbbítja a Bizottság valamint a KMB felé az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 28. cikkében tárgyalt éves jelentés mellékleteként.

2.3.3. Közös Szakmai Titkárság (KSzT)

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 16. cikkével összhangban a közös operatív programhoz tartozó feladatok napi szintű irányításában, menedzsmentjében egy, a Közös Monitoring Bizottsággal történt elzetes megállapodás alapján kijelölt és az ehhez megfelelő eszközökkel rendelkező ún. Közös Szakmai Titkárság (KSzT) támogatja a KIH munkáját. A program irányítása során felmerülő ezen operatív feladatok elvégzésében a KSzT közvetlenül, napi szinten támogatja a KIH munkáját. A KSzT a VÁTI Közhasznú Társaság székhelyén működik külön szervezeti egységként. Amint azt a jelen dokumentum 2.2.3-as részében ismertettük, a feladat- és hatásköröknek a KIH és KSzT között történő átruházását egy, a program intézményi rendszerét meghatározó 49/2007. kormányrendelettel összhangban lévő, külön erre a célra megfogalmazott kormányrendelet szabályozza. A VÁTI Kht-nak a KSzT irányításával kapcsolatos feladatait a teljes programperiódusra vonatkozó keret-megállapodás szabályozza.

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
(VÁTI Magyar Közhasznú Társaság)
1016 Budapest
Gellérthegy u. 30-32.
Magyarország

A KSzT a programkoordináció és -irányítás során a KIH-t támogatja. Amint azt a jelen dokumentum 2.2.3-as részében ismertettük, a KSzT az alábbi feladatok elvégzését vállalhatja át a KIH-től, az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 15. cikkével összhangban:

- a) 15. cikk (2) bekezdés a) pont:
  - a KMB üléseit megszervezése, melyeken titkári funkcióban működik közre,
  - a szükséges dokumentációk elkészítése és kipoztázása,
  - az üléseken jegyzőkönyv készítése;
- b) 15. cikk (2) bekezdés e) pont:
  - a KMB jóváhagyásával és a KIH támogatásával, a 3.3-as bekezdésnek megfelelően közbeszerzési, illetve projekt kiválasztás céljából pályázati felhívások kihirdetése;
- c) 15. cikk (2) bekezdés f) pont:
  - pályázati anyagok befogadása és iktatása,
  - projekt kiválasztó bizottságok üléseinek megszervezése, azok levezetése és a titkári feladatok ellátása,
  - a KIH által jóváhagyott jelentések kiküldése KMB-nek, beleértve a projekt kiválasztó bizottságok javaslatait is;
- d) 15. cikk (2) bekezdés g) pont:
  - a KMB által kiválasztott projektek gondozása, a kiválasztás utáni további teendők ellátása,
  - a projektszerződéseknél a kedvezményezettekkel és alvállalkozókkal történő megköntözése, a jelen dokumentum 5.1.2. pontja alapján,
- e) 15. cikk (2) bekezdés h) pont:
  - a projektek operatív utógondozása és pénzügyi irányítása az 5.1.2. pont;
- f) 15. cikk (2) bekezdés k) pont:
  - az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 42. cikkével összhangban lévő az információs és láthatósági terv megvalósítása.

A Közös Szakmai Titkárság egyéb tevékenységei, melyekkel a közös operatív program napi szintű feladataiban támogatja a KIH munkáját:

- a) a projektgenerálás és -kiválasztáshoz kapcsolódó tevékenységek koordinálása és végrehajtása, a KMB projekt kiválasztással kapcsolatos döntéseinek technikai elkészítése;
- b) az EB Gyakorlati Útmutójában leírtakkal összhangban lévő pályázati jelentkezési lapok illetve a projektértékeléshez használt formanyomtatványok elkészítése és elérhetővé tétele;
- c) projektdokumentáció elkészítése, megírása, illetve a benyújtott pályázatok értékelése minőségi és jogosultsági;
- d) a KIH-val és KMB-vel történő megegyezés alapján meghatározott információs és láthatósági, illetve PR-tevékenységek megvalósítása a 4.4-es résznek megfelelően (pl. a program

publicitása, megismertetése, internetes honlap létrehozása, karbantartása és rendszeres frissítése);

- e) együttműködés a nemzeti hatóságokkal;
- f) együttműködés a program céljai szempontjából releváns szervezetekkel, kapcsolati hálókkal, és a médiával;
- g) a program nyomon követésében (monitoring) és értékelésében való részvétel;
- h) az ún. Programmonitoring és -információs (PROMIS) rendszer napi szintű használata;
- i) a KIH felelőssége alá tartozó szakmai segítségnyújtási projektek végrehajtása;
- j) a KMB számára szükséges bármely más dokumentum elkészítése.

A KSzT éves munkatervét a Közös Monitoring Bizottságnak jóvá kell hagynia, miután a KIH elzárólagosan támogatta azokat.

A KSzT gondoskodik a programban résztvevő különböző szereplők tevékenységeinek koordinálásáról.

A KSzT alkalmazotti összetétele legyen nemzetközi, és képviselje a programban résztvevő összes országot. Az alkalmazottak száma és végzettsége feleljen meg a fentiekben meghatározott feladatoknak. A KSzT igazgatója felel a KSzT megfelelő működéséért valamint, az *ENPI CBC Végrehajtási Rendeletnek megfelelően* jóváhagyóként működik.

A KSzT működését a technikai segítségnyújtásra elírányzott források fedezik.

A KSzT Ukrajnában, Szlovákiában és Romániában kirendeltségeket hoz létre abból a célból, hogy a programban tervezett tevékenységeket a potenciális kedvezményezettekkel megismertesse. A KSzT fiókirodáinak feladata a közös operatív program alá tartozó tevékenység széles körben való megismertetése illetve információnyújtás az érdeklődők számára.

2.3.4. Nemzeti Hatóságok

A Nemzeti Hatóságok a KIH megfelelői, melyek saját országukon belül a program-el készítő szakban felelnek a programfolyamatok összehangolásáért, a program-végrehajtási szakban pedig mint résztvevő országban felelnek a programfolyamatok összehangolásáért. A Nemzeti Hatóságok feladatköre az alábbiak szerint kerül meghatározásra:

- részt vesz a KMB ülésein (a fenti 2.3.1 részben elírtakkal összhangban);
- javaslatokat tesz a KMB felé a projektkiválasztó bizottság tagságára alkalmas jelöltekről, mely jelölteket a KMB hagyja jóvá;
- feladata az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 27. cikke* szerint történő visszafizetések lebonyolítása (a tagállamokban);
- a nemzeti kontrollerek kijelölése az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 39. cikkével* összhangban (a tagállamokban);
- társfinanszírozás biztosítása a szlovák/román/magyar oldalon;
- Pénzügyi Megállapodás megkötése az Európai Bizottsággal (Ukrajna esetében);
- a résztvevő államok közötti feladatmegosztást szabályozó kétoldalú megállapodások vagy egyetértési nyilatkozatok aláírása a KIH és Szlovákia, valamint Románia között.

2.3.5. Menedzsment kapacitás

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 5.2 cikke* (f) pontjával összhangban, a KIH gondoskodik arról, hogy az és a VÁTI Kht. (KSzT+MSZI) menedzsment kapacitásai elegendőek a programban tervezett tevékenységek mennyiségének, tartalmának és azok összetettségének megfelelő ellátására, különös tekintettel a humán erőforrásra, a menedzsment folyamatok informatikai támogatására, számviteli és pénzügyi nyilvántartások vezetésére.

Az alábbi táblázat tájékoztató jellegű információt nyújt egyrészt a programmegvalósításba bevont személyek számáról, másrészt a személyi költségek, valamint irodák/felszerelések finanszírozási forrásairól:

9. Táblázat: Tájékoztató jellegű információ a programmegvalósításba bevont személyekről és finanszírozási forrásokról

Szervezet	Humán erőforrás	A programmegvalósításba bevont személyek száma	Finanszírozási források (személyi költségek)	Finanszírozási források (irodák és felszerelések költsége)
KIH	A KIH igazgatója	minden programban részt vesz	Nemzeti költségvetés (HU)	Nemzeti költségvetés (HU)
	Operatív részleg	1		
	Pénzügyi részleg	1		
	Belső Audit Egység	1		
KSzT	KSzT igazgatója (szakmai igazgató)	1	Közösségi hozzájárulás (TS)	Közösségi hozzájárulás (TS)
	Programmenedzserek	4		
	Pénzügyi munkatárs	2		Nemzeti költségvetés (SK)
	Kirendeltség – Ungvár	1		
	Kirendeltség – Kassa	1		Nemzeti /helyi költségvetés (RO)
	Kirendeltség – Szatmárnémeti	1		
MSZI	Monitoring rendszer irányítás + adminisztráció	0,6	Közösségi hozzájárulás (TS)	Közösségi hozzájárulás (TS)
	Minőségbiztosítás	0,2		
	PKI (számviteli munkatárs)	0,4		
Nemzeti kontrollerek	HU	3	Nemzeti költségvetés (Tagállamok)	Nemzeti költségvetés (Tagállamok)
	SK	2		
	RO	2		

Az általános irányítás (menedzsment), valamint pénzügyi-számviteli nyilvántartások informatikai háttere:

A KSzT-n, a VÁTI Kht. Pénzügyi Kifizetési Irodáján és a Közös Irányító Hatóságon belül elsősorban használt számviteli eszköz az ORACLE adatbázis felhasználásával használt monitoring és információs rendszer számviteli modulja. A monitoring és információs rendszert a 2004-2006-os Szomszédsági Program során, a programok végrehajtását támogató "INTERREG Monitoring és Információs Rendszer (IMIR)" fejlesztése és használata közben szerzett tapasztalatok alapján dolgozták ki.

Minden egyes projekt esetében valamennyi releváns dokumentum bekerül az adatbázisba (szerződések, elzetes kifizetések, időközi és egyenleg-kifizetések, visszafizetett összegek, stb.).

Valamennyi pénzügyi tranzakció kezelése, amely a program bankszámlájával (KIH felelősségi köre) és a technikai bankszámlával (PKI felelősségi köre) kapcsolatos, szintén a monitoring és információs rendszeren keresztül történik.

A Technikai Segítségnyújtás (Technical Assistance) pénzügyi forrásainak napi szintű kezelése során keletkezett számviteli dokumentumok egy különálló céges számviteli informatikai rendszerben, a TOPSOFT-ban kerülnek tárolásra, melyet a VÁTI Kht. kezel. Minden releváns információt később átvezetnek a monitoring és információs rendszerbe is.

3. Projektfejlesztés és projektkiválasztás

A projektfejlesztés és a projektek kiválasztása az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 23. cikke alapján, illetve a pályázati kiírás idején hatályban lévő, az EB külső akcióira vonatkozó szerződéses eljárásról szóló Gyakorlati Útmutató (PRAG) mellékleteivel összhangban kerülnek végrehajtásra.

A programkiírás meghatározza azon beavatkozási területeket, melyek nyilvánvaló módon hozzájárulhatnak a program átfogó céljainak megvalósításához. A KMB fenntartja a jogot, hogy a prioritásokban leírt tevékenységek meghatározását finomítsa, részletezze, ha a program sikeres végrehajtása megkívánja a lehetséges tevékenységek konkretizálását. A KMB által jóváhagyott konkrét pályázati felhívásban ezen változások megjelennek.

A projektek kiválasztásával, illetve elutasításával kapcsolatos végső döntés a KMB felelőssége.

3.1. Projektfejlesztés

A projektek fejlesztéséhez szükséges segítségnyújtás biztosítva lesz. A programmal kapcsolatos megfelelő tájékoztatást, a projektek fejlesztéséhez szükséges segítségnyújtást a KSzT és a KSzT kirendeltségei biztosítják a potenciális kedvezményezettek részére. Minden tájékoztatással kapcsolatos tevékenység a Kommunikációs terv részét is képezi majd, feltéve, ha TS (Technikai Segítségnyújtásra felhasználható) forrásokat használnak fel erre a célra.

A KSzT gondoskodik arról, hogy a résztvevő országok megfelelő hatóságait tájékoztassa a közös projektfejlesztés lehetőségeiről.

A projektfejlesztéssel kapcsolatban nyújtott tájékoztatás során az alábbi szempontoknak kell érvényesülni:

- minden potenciális pályázó és projektpartner számára azonos információ álljon rendelkezésére, földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül;
- a partnerségi kapcsolatok kialakításának elősegítése pl. adatbázis létrehozásával vagy rendezvények szervezésével.

3.2. Projektkiválasztás

A projekt-kiválasztási eljárás a PRAG előírásait követi, amely az *ENPI CBC Végrehajtási Rendeletnek* megfelelően a Közös Monitoring Bizottság felelősségi körébe tartozik. A projektek pályázati kiírások keretében kerülnek kiválasztásra. Előzetes irányelvként meghatározható, hogy évenként egyszer kerül sor a pályázati kiírásokra minden prioritásra vonatkozóan. Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 4. bekezdés (i) pontja alapján a 11. melléklet tartalmaz egy előzetes indikatív időtervet a pályázati kiírások megjelentetéséről és a projektkiválasztások várható ütemezéséről.

A pályázati csomagokat, beleértve a pályázati formanyomtatványt és azok mellékleteit, a pályázati útmutatót és az értékelési iratot, a KIH/KSzT készíti elő, a PRAG-ban részletezett követelményeknek megfelelően, amennyiben szükséges, kompetens szakértők bevonásával (pl. környezetvédelem). A pályázati csomagok dokumentumainak végső formáját a Közös Monitoring Bizottság hagyja jóvá, a program sajátosságainak figyelembevételével.

A benyújtott pályázatok szakmai értékelését releváns szakértelemmel és régióismerettel bíró szakemberek végzik. A szakmai értékeléseket projekt-kiválasztó bizottságban (project selection committee) vitatják meg, majd a végső döntést a KMB hozza meg.

3.3. Jogosult pályázók

Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz létrehozására vonatkozó általános rendelkezések meghatározásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet (ENPI-rendelet) 14. cikkével összhangban, az alábbi kedvezményezett kategóriákba tartozó szervezetek tekinthetők a programban meghatározott prioritásokon belül jogosult projektpartnernek:

A közjog vagy magánjog által közhasznú, illetve meghatározott közfeladatok ellátására létrehozott jogi személyek, melyek a következő csoportok valamelyikébe tartoznak:

- 1) nemzeti, regionális és helyi szervezetek, amelyek a program prioritásaiban meghatározott releváns szakterületeken működnek;
- 2) Félig állami szervek, mint a regionális fejlesztési társaságok, illetve ezt támogató szervezetek, innovációs és fejlesztési ügynökségek, kutatóközpontok és egyetemek;
- 3) regionális és helyi vállalkozói szervezetek (pl. kereskedelmi kamarák, szakszervezet); szakmai szervezetek;
- 4) regionális és helyi önkormányzatok és az általuk létrehozott jogi személyek, regionális tanácsok;
- 5) az ENPI-rendelet 14. cikke (h) pontja alapján meghatározott nem állami szereplők.

Ezen általános támogathatósági szabályokon kívül a Közös Monitoring Bizottság meghatározza a támogatható pályázók körét az egyes pályázati kiírásokban az intézkedéseknek megfelelően, különös tekintettel a határmenti együttműködéssel kapcsolatos követelmények teljesítésére.

4. Információ és nyilvánosság

A program információs és nyilvánossági stratégiáját az EK külső tevékenységeire vonatkozó, EK nyilvánossági útmutatóval összhangban hajtják végre.

Annak érdekében, hogy a nyilvánosságot tájékoztassák az eredményekről, változásokról, követelményekről, valamint a végrehajtás során elvégzendő feladatokról, mind a program, mind pedig az egyes projektek szintjén, a Kommunikációs Tervet úgy készítik el, hogy összhangban legyen az ENPI végrehajtási szabályainak (951/2007/EK rendelet) 42. cikkében leírt, az információra és láthatóságra vonatkozó követelményekkel, valamint megfeleljen azon csoportok különleges igényeinek, amelyek potenciális résztvevői a programnak akár irányítói, akár kedvezményezett szinten, beleértve

- a. a stratégia kidolgozását,
- b. a kommunikációs terv célkitűzéseit,
- c. a célcsoportok definiálását,
- d. a közreműködő szereplőket, illetve kötelezettségeiket (KIH, KSzT, kirendeltségek, nemzeti kapcsolatfelvételi pontok, stb.),
- e. az információs és kommunikációs intézkedések tervezését,
- f. a kommunikációs tevékenységek indikatív költségvetését.

4.1. Célkitűzések

A kommunikációs terv célja az, hogy egységes képet alakítson ki, és hogy elősegítse a Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna ENPI határon átnyúló együttműködési program láthatóságát, azért, hogy

- a program kínálta lehetőségekről tájékoztatást nyújtson, és hogy biztosítsa a program célcsoportjai számára az átláthatóságot;
- tájékoztassa a nyilvánosságot a határon átnyúló projektekkel elért eredményekről és előnyökről;
- támogassa a résztvevő országok hatóságait, hogy átfogó tudásra, illetve szakértelemre telessenek szert a határon átnyúló együttműködési projektek végrehajtását és irányítását illetően;
- a potenciális ukrán partnereket hozzásegítse a közösségi támogatási rendszer jobb megértéséhez, illetve, hogy segítse az ehhez való hozzájutást, amely támogatást a határokon átnyúló operatív programok keretében vagy egyéb módon hajtanak végre;
- előmozdítsa egy széles lefedettségű kommunikációs hálózat létrehozását a potenciális kedvezményezettek, a végrehajtó szervek (európai, nemzeti, regionális és helyi szinten) és a nyilvánosság között;
- koherens képet alkosson a programról és annak Magyarországon, Szlovákiában, Romániában és Ukrajnában történő végrehajtásáról.

Kommunikációs szintek

A kommunikációs szinteket az információs csomagok, információs igények és célcsoportok alapján különböztetik meg. Alapvetően az információ tartalma határozza meg a kommunikáció szintjét, amely felosztható:

- Programszintű kommunikációra (belső és külső kommunikáció);
- Projektszintű kommunikációra (szakmai kommunikáció a kedvezményezettek, projektpartnerek és programirányító szervek között; a projektpartnerek információs és nyilvánossági intézkedései).

4.2. Célcsoportok

A célközönség függ:

- a közvetítendő információ természetét l;
- az alkalmazandó kommunikációs csatornák típusától;
- a célközönség információs igényeit l.

A kommunikáció els sorban a **potenciális pályázók és kedvezményezettek** irányába történik annak érdekében, hogy id ben és megfelel módon tájékoztassák ket a támogatási lehet ségekr l, a pályázati felhívásokról, és ugyanakkor, hogy biztosítsák azt, hogy az adminisztrációs folyamattal tisztában legyenek.

A második célcsoport a **lakosság**, mint közvetett kedvezményezettek, akiknek ismerniük kell a projektekkel elért eredményeket és el nyöket.

A projektek eredményeire vonatkozó információt a program prioritásaival kapcsolatos **területekre irányuló törvényhozásban részt vev intézmények** rendelkezésére kell bocsátani.

További célcsoportok:

- Programszervek
- Minisztériumok és kormányhivatalok
- EU-s intézmények
- Tömegmédiá/sajtószervezetek európai, nemzeti, regionális és helyi szinten

4.3. Információs és nyilvánossági intézkedések, csatornák és eszközök

4.3.1. Rendezvények és konzultációk

Regionális és helyi információs események, szemináriumok, workshopok, szakmai konferenciák és kerekasztal-beszélgetések – ezek különösen azon szervezetek és alkalmazottaik szaktudását b vítik, amelyek/akik új résztvev k a programban.

Partnerkeres fórumok – segít a potenciális pályázóknak projektjük fejlesztésében, valamint partnerek keresésben.

Programindító rendezvény a program elindulásakor – biztosítja a programról szóló általános információ terjesztését nemzeti szinten minden résztvev országban.

Évente egy nagyobb rendezvény – legalább egy nagyobb információs megmozdulás minden évben az eredmények el mozdítása és a program f üzeneteinek valamint legjobb gyakorlatának kihangsúlyozása céljából.

Záró konferencia a program lezárásakor – az eredményekre koncentrál az OP-ban leírt célkit zések fényében.

4.3.2. Internet

Weboldal – egy kifejezetten a programra vonatkozó weboldal, amely folyamatos információt nyújt a nyilvánosságnak, a potenciális és tényleges kedvezményezetteknek. A honlap hasznos weboldalakra mutató linkeket is tartalmaz. A domainneveket a weboldal számára kell fenntartani. Az oldalt rendszeresen frissítik a tartalomért felel s szervezetek.

E-közlemények (e-magazinok) – elektronikus hírlevelek, amelyek a célközönséget informálják a legfrissebb hírekr l a programot illet en, az eredményeokr l, valamint a fejleményeokr l.

Közvetlen e-mail – a közvetlen e-mailek lehet séget biztosítanak arra, hogy friss és közvetlen információt juttassanak az egyes célcsoportokhoz.

4.3.3. Segélyvonal

A KSzT a kirendeltségekkel közösen szakmai tanácsot nyújt minden potenciális és tényleges kedvezményezettnek a program minden aspektusával kapcsolatban. A telefonos tudakozókat kiegészítheti egy e-mail cím is az írott kommunikáció számára, valamint egy "gyakran feltett kérdések" rész a weboldalon annak érdekében, hogy el segítsék a végrehajtás átláthatóságát.

4.3.4. A programban használandó promóciós és információs anyagok, médiaeszközök:

- Programkiadványok
- Szórólapok, ténylapok és ismertető füzetek
- Általános útmutató
- Hirdetések
- Sajtó, televízió, rádió

4.3.5. Imázs és márkaépítés

A programhoz egy határon átnyúló logót terveznek. Az egyszeri minta igyekszik a határon átnyúló elemeket egyesíteni. Ennek a vizuális programazonosítónak az elemeit (logó, egyes színek, stb.) minden egyes olyan papíralapú vagy elektronikus dokumentumon használják az EU-logó mellett, amelyet a program keretein belül, valamint a program céljai érdekében készítenek.

A program „közösségi” identitásával szoros összefüggésben egy mottót is használnak a különleges vizuális elemekkel együtt.

4.4. Kötelezettségek

A KIH felel a Közös Operatív Programra vonatkozó információs és láthatósági intézkedések végrehajtásáért. Első sorban a KIH teszi meg a szükséges lépéseket a közösségi finanszírozás, valamint társfinanszírozás láthatóságának biztosítása érdekében a saját tevékenységeinek és a program keretében finanszírozott projektek tevékenységeinek vonatkozásában. Az *ENPI CBC végrehajtási szabályok* 42. cikkének értelmében az ilyen intézkedéseknek összhangban kell lenniük a vonatkozó, a Bizottság által el írt és közzétett szabályokkal a külső tevékenységek láthatóságát illetően.

Amint az a 2.3.3. pontban látható, a gyakorlatban az információs és hírverési intézkedéseket a KSzT és annak kirendeltségei hajtják végre a *Kommunikációs terv* értelmében, amelyet a KSzT készít el és a KMB fogad el a KIH elzeteles jóváhagyását követően.

4.5. Végrehajtó szervek

4.5.1. A Közös Irányító Hatóság

A KIH teljes körű felelősséggel bír az információs és nyilvánossági intézkedések végrehajtásáért a KSzT-vel és a kihelyezett hivatalokkal együttműködve. A gyakorlatban a KIH közvetlenül közreműködik a kommunikációs tevékenységekben azáltal, hogy részt vesz az eseményeken, előadásokat tart, kapcsolatot ápol, kérésre információt, interjúkat, sajtókiadványokat és cikkeket szolgáltat, és az egyéb országos kommunikációs tevékenységeket hozzá összhangba a program kommunikációs tevékenységeivel, amennyiben arra szükség van.

4.5.2. A Közös Szakmai Titkárság feladatai

- a programmal kapcsolatos átfogó PR-rendszer kialakítása és a kommunikáció minden formájához használandó, a programhoz készült közösségi identitás kidolgozása,
- egy átfogó kommunikációs terv kidolgozása a teljes programidő szakra, amelyet az operatív program elfogadásától számított négy hónapon belül a Bizottságnak elküld,

- információk anyagok készítése terjesztésre (elektronikus és papíralapú egyaránt),
- az internetes honlap elkészítése, fenntartása és frissítése,
- információk események megrendezése a program által érintett területekről származó partnerek számára,
- a szükséges PR-kapcsolatok fenntartása a médiával,
- bármilyen információkérés teljesítése,
- egy nagyobb információk kampány megszervezése, amely a program elindításának nyilvánosságát, még a kommunikációs terv végső változatának hiányában is,
- legalább egy nagyobb információk esemény megszervezése évente, amely prezentálja a pályázati felhívás elindítását vagy a program eredményeit, beleértve, amennyiben releváns, a főbb projekteket,
- a kedvezményezettek listájának, az elfogadott pályázatok címének és a megítélt támogatás összegének nyilvánosságra hozása (a KSzT-nek törvényben foglalt felelőssége tájékoztatni a kedvezményezettet arról, hogy a támogatás elfogadásával egyúttal hozzájárulását adja ahhoz, hogy szerepeljen a kedvezményezettek ismertető közzétett listán).

4.5.3. Kirendeltségek

A kirendeltségeket a KSzT hozza létre Ukrajnában, Szlovákiában és Romániában azzal a céllal, hogy a program keretében tervezett tevékenységek kedvezményezettjeit informálják. A KSzT kihelyezett hivatalainak felelőssége, hogy a Közös Operatív Program keretében nyilvánosságot adjon a tevékenységeknek, és bármely érdeklődőnek információt nyújtson.

4.5.4. Közös Monitoring Bizottság

A KMB rendszeres információt kap a KIH-től a kommunikációs tervet és annak végrehajtását illetően. A KMB igyekszik együttműködni a Bizottság tagjaival abban, hogy a program nyilvánosságot kapjon, valamint az információk és publicitási anyagok terjesztésében a hálózatukon belül.

4.5.5. Kedvezményezettek

A végrehajtandó információk és nyilvánossági intézkedések hozzájárulhatnak a stratégia céljainak eléréséhez, de csak közvetve. A kedvezményezettek tevékenységei a kommunikációs folyamatban inkább visszajelzőként szolgálnak a vezetőszerveknél a projektjeiket illetően.

4.6. Indikatív költségvetés

A kommunikációs tevékenységek jelentős részét a KSzT munkatársai végzik. Tevékenységeik elsősorban kiterjednek szervezési feladatok ellátására, az elsőkézből származó információk prezentálására, az információk források frissítésére, a segélyvonal működtetésére és a kiszervezett tájékoztatási feladatok koordinálására. 457 000 eurós indikatív költségvetés kerül megállapításra a program kommunikációs tevékenységeinek ellátásához. A kommunikációs tevékenységekre szánt költségvetést a technikai segítségnyújtás keretében finanszírozzák; megközelítőleg 6,64%-át teszi ki a teljes, technikai segítségnyújtásra szánt költségvetésnek.

4.7. A kommunikációs terv nyomon követése és értékelése

A program KMB-jét a KIH-nek/KSzT-nek tájékoztatnia kell a kommunikációs terv végrehajtásának előmeneteléről, valamint a végrehajtott információk és nyilvánossági intézkedésekről és a használt kommunikációs eszközökről. A KIH-nek továbbá a KMB számára példával kell alátámasztania az ilyen intézkedéseket. Az értékelés legfőbb célja az, hogy felmérjék, mennyire voltak hatásosak az információk és kommunikációs intézkedések az OP láthatóságának és tudatosításának fényében, valamint a Közösség szerepének hatásosságát. Másrészt a monitoring tevékenység célja, hogy értékelje a kommunikációs terv végrehajtásának előmenetelét, biztosítva a célkitűzések elérését.

5. Projekt szint végrehajtás és program szint pénzügyi irányítás

5.1. Projekt-szint végrehajtás

A projekt végrehajtását a szerző kötelezettségétől a projekt lezárásáig, beleértve a jelentési kötelezettségeket és a kifizetéseket, a kapcsolódó ENPI CBC jogszabályi keretek között kell megvalósítani.

5.1.1. A Kedvezményezett

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 40. cikke alapján a pályázatot benyújtó Kedvezményezett által képviselt partnerségben kötelezően részt kell vennie legalább egy ukrán szervezetnek és legalább egy tagállami szervezetnek. A "Vezető Partner Elv" a program által finanszírozott összes projektnél alapkövetelmény.

A Kedvezményezett az a fél, aki aláírja a támogatási szerződést a KIH-val (az aláírási jog a KSzT-re ruházható), és aki az aláíró szerv felé teljes jogi és pénzügyi felelősséget vállal a projekt végrehajtásáért, a KIH-tól (a PKI pénzügyi átutatási egységen keresztül) kapja a pénzügyi támogatást, és biztosítja, hogy a támogatást a partnereivel kötött megállapodással összhangban kezeli, illetve ha szükséges osztja el. A Kedvezményezett közvetlen elszámolással tartozik a KIH-nak a tevékenységei szakmai és pénzügyi elmeneteléről.

Minden projekt esetében a partnereknek ki kell jelölniük maguk közül egy Kedvezményezettet. A Kedvezményezett felelősséget vállal a következő feladatokért:

- a) egy megállapodás keretében koordinálja a projektben résztvevő partnerek közötti kapcsolatokat (partnerségi megállapodás), amely többek között tartalmazza az elnyert támogatási összeg elírásoknak megfelelően történő felhasználását biztosító rendelkezéseket, beleértve a jogosulatlanul kifizetett összegek visszatérítését;
- b) felelős a projekt egészének végrehajtásáért;
- c) biztosítja, hogy a projektben résztvevő partnereknél felmerült és jelentett költségeket olyan tevékenységek végrehajtására fordították, amelyekben a résztvevő partnerek korábban megállapodtak;
- d) felelős a projekt költségeinek PRAG szabályok alapján hiteles könyvvizsgáló / nemzeti kontroller általi hitelesítéséért; valamint a kifizetési kérelmek KSzT felé történő benyújtásáért;
- e) felelős az ENPI hozzájárulás továbbutalásáért a projektben résztvevő partnerek részére a projektben vállalt tevékenységeik arányában.

A projektet a Kedvezményezett képviseli, aki a projekt és a közös menedzsment szervezetek közötti egyedüli kapcsolattartó lesz. A Kedvezményezett felelősége egy jól működő konzorcium kialakítása a projekt megfelelő és megbízható végrehajtása érdekében.

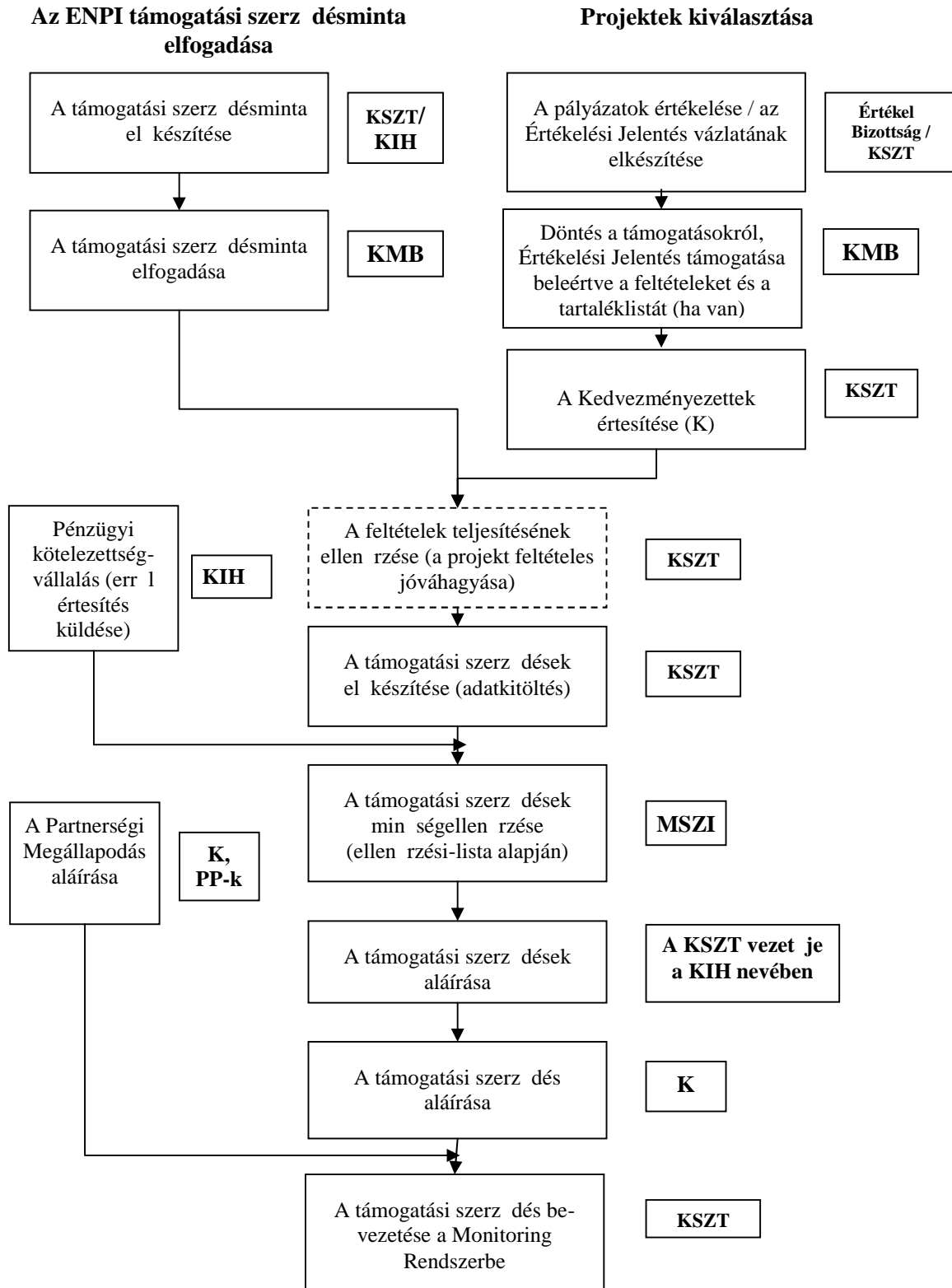
Minden arra jogosult szervezet kezdeményezhet projekteket és lehet Kedvezményezett.

5.1.2. Szerződési eljárások

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 23. cikke alapján a közös cselekvési program megvalósításához szükséges közbeszerzésekre és támogatásokra a Közös Irányító Hatóság által alkalmazott szerződési eljárások az 1605/2002/EK, Euratom rendelet 162–170. cikke és a 2342/2002/EK, Euratom rendelet 231–256. cikke által megállapított külső akciókra vonatkozó eljárások.

Az EB külső akcióira vonatkozó szerződési eljárásról szóló Gyakorlati Útmutatójában (PRAG) találhatóak meg a megfelelő eljárások, a vonatkozó standard dokumentumok és szerződés minták, valamint az érvényben levő mellékletek, amelyeket általánosságban a határmenti együttműködések kívánalmaihoz, gyakorlatban a jelenlegi programhoz alakítottak. Ezeket a pályázati felhívás során, az ENPI Szabályozás és az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet alapján kell alkalmazni, és a KIH-nak el kell fogadni.

A projektek formális befogadása alapján a KMB és a KIH kiad egy kötelezettségvállalási nyilatkozatot. A KIH viseli a jogi felelősséget az ENPI támogatási szerződésben (melyet a KSZT készít el). A KIH meghatalmazhatja a KSZT-t (írásban) a támogatási szerződés aláírására. A támogatási szerződés első oldalán meg kell jelennie annak a kikötésnek, hogy a KSZT a KIH nevében írja alá a szerződést. A hatályba lépett támogatási szerződést a KSZT rögzíti a program monitoring rendszerébe. Az alábbi folyamatábra a szerződés-kötési folyamat lépéseit mutatja be:

A KSzT illetékes programmenedzsere készíti el aláírásra a támogatási szerzést az elfogadott szerzéstéminta projektadatokkal történő kitöltésével. Miután a KIH-től megérkezik a kötelezettségvállalási nyilatkozat, a KSzT pénzügyi menedzsere ellenjegyzi azt. Ezt követően az MSZI minőségellenőrzési egysége ellenőrzi az elkészített támogatási szerzést az ellenőrzési lista alapján. Ha a támogatási szerzéstés minden feltételnek megfelel, a KSzT vezetője a KIH nevében aláírja.

A nyertes támogatási listát (kedvezményezettek) és a megbízott alvállalkozók listáját a KIH (vagy a program) honlapján közzé kell tenni az EB Pénzügyi Szabályozásának és a PRAG követelményeinek megfelelően.

5.1.3. Partnerszint nemzeti kontroll

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 39. cikké alapján a tagállamok bevezethetnek olyan nemzeti ellenőrzési rendszert, amely lehetővé teszi a területükön elvégzett tevékenységekre vagy résztvékenységekre szerepeltetett kiadások hitelességének ellenőrzését, valamint annak vizsgálatát, hogy ezek a kiadások és a tevékenységek, illetve résztvékenységek megfelelnek-e a közösségi szabályoknak és az adott nemzeti szabályoknak.

A nemzeti szinten elvégzett hitelesítéssel a tevékenységek adminisztratív, pénzügyi, szakmai és fizikai tulajdonságait kell ellenőrizni. A hitelesítésnek biztosítani kell, hogy a lejelentett költségek valósak, a termékek és szolgáltatások leszállításra kerültek, és a tevékenységek és a költségek összhangban vannak a vonatkozó közösségi és nemzeti szabályozással. A kontrollerek által nemzeti szinten elvégzett hitelesítési tevékenység magában foglalja a 100%-os adminisztratív hitelesítést és szükség szerint a helyszíni ellenőrzést.

A tagállamok által felállított ellenőrzési rendszer tevékenységeiről a KIH-t és a KSzT-t rendszeresen értesíteni kell.

A tagállamok által a programhoz kijelölt nemzeti kontrollerek az alábbi intézményi keretek között dolgoznak:

Magyarország: VÁTI Kht. Mátészalkai regionális irodája.

Szlovákia: A Szlovák Köztársaság Építésügyi és Regionális Fejlesztési Minisztériuma.

Románia: Fejlesztési, Közmunkaügyi és Lakásügyi Minisztérium.

Ukrajna: a költségeket a PRAG szabályok alapján külső auditor hitelesíti. Méretüktől függetlenül, minden projektet hitelesíteni kell.

5.1.4. Projektjelentések

A Kedvezményezett a KSzT-nek benyújtott előrehaladási jelentésekkel együtt kérheti a kifizetéseket. A jelentések részletes szabályait a támogatási szerzéstések általános feltételeit tartalmazó PRAG melléklet határozza meg. A Közös Monitoring Bizottság egyedi alapon (minden egyes projektfelhívásban) szigoríthat ezeken a szabályokon (például évenként kétszeri jelentéskötelezettséget előírva évi egy helyett).

5.1.5. Projektszint pénzügyi irányítás és ellenőrzés

A projektek pénzügyi irányítását a vonatkozó szabályozások alapján kell végezni. A projektek pénzügyi végrehajtását az alábbi három szinten kell ellenőrizni:

Belső ellenőrzés

Minden projekt belső ellenőrzését a Kedvezményezett felügyeletével kell elvégezni. A Kedvezményezett és partnerei feladata egy hatékony és eredményes ellenőrzési rendszer felállítása a projekten belül. Ez azt jelenti, hogy minden egyes projektnek van egy pénzügyi menedzsere, aki felelős a megfelelő könyvelési rendszer biztosításáért, az eredeti számlák iktatásáért, azok

projektbélyegz vel való ellátásáért a kett s finanszírozás elkerülése érdekében, stb. Ezeknek a feladatoknak a költségei elszámolhatók a pojektre fordított id arányában.

A költségek hitelesítése

Minden egyes projektnél, a megítélt támogatás nagyságától függetlenül, a költségigazolás a PRAG követelményei alapján történik, összhangban a támogatási szerz és II. mellékletének 15.6 cikkével. A projekt költségeinek hitelesítési jelentését a Kedvezményezett készíti el és nyújtja be a KSzT-nak. A Kedvezményezett gy jti össze a partner szint hitelesítési részjelentéseket, amelyeket vagy – Ukrajna esetében – egy akkreditált könyvvizsgáló (aki egy nemzetközileg elismert, törvényes könyvvizsgálóra képes audittestület tagja), vagy – a tagállamok esetében – a nemzeti kontroller (lásd az 5.1.3. fejezetet) készíti el. A könyvvizsgálók költségeit a projekt költségvetéséb l kell finanszírozni. A nemzeti kontrollerek költségeit minden tagállamban a nemzeti társfinanszírozásból kell fedezni.

A könyvvizsgáló/nemzeti kontroller megvizsgálja, hogy a Kedvezményezett által elszámolt költségek valóságosak, jogosak és elszámolhatók a támogatási szerz és alapján, és kibocsát egy hitelesítési jelentést a PRAG standard támogatási szerz és VII. melléklete alapján.

Az utolsó kifizetési kérelemmel együtt beadott hitelesítési jelentésnek tartalmaznia kell minden olyan projekt költséget (mind a Kedvezményezett, mind a többi partner) amelyeket a korábbi hitelesítési jelentések nem tartalmaztak. A hitelesítési jelentés alapján a KSzT meghatározza és a KIH jóváhagyja az elszámolható költségek teljes összegét, ami levonható a szerz ésben szerepl teljes el finanszírozás összegéb l (pontosítandó).

Ha a Kedvezményezett kormányzati szerv, vagy az Európai Közösség egyik tagállamának köztestülete, a KIH mentesítheti a költségigazolás követelményét l.

A KSzT általi költségigazolás és kifizetés engedélyezése

A szakmai és pénzügyi projektjelentések, valamint a fent említett hitelesítési jelentések alapján, a KSzT pénzügyi/programmendezserei ellen rzik, hogy a hitelesítést megfelelő módon folytatták le és végül továbbítja a kifizetési kérelmeket. Amennyiben KSzT szükségét érzi, hogy tisztázza a költségek bizonyos aspektusait, jellemz en a Kedvezményezetthez fordul további információért (aki kapcsolatba lép a partnereivel, amennyiben a kért információ a partnereihez kapcsolódik).

Az ENPI pénzek kifizetése

A projektek kifizetése el finanszírozás formájában (kezd és további részletek) és a végösszeg kiegyenlítésével történik. Minden kifizetési kérelem mellett be kell nyújtani azokat a jelentéseket és egyéb dokumentációt, amelyeket a PRAG mellékletében található standard általános támogatási szerz ésí feltételek 15. cikke el ír.

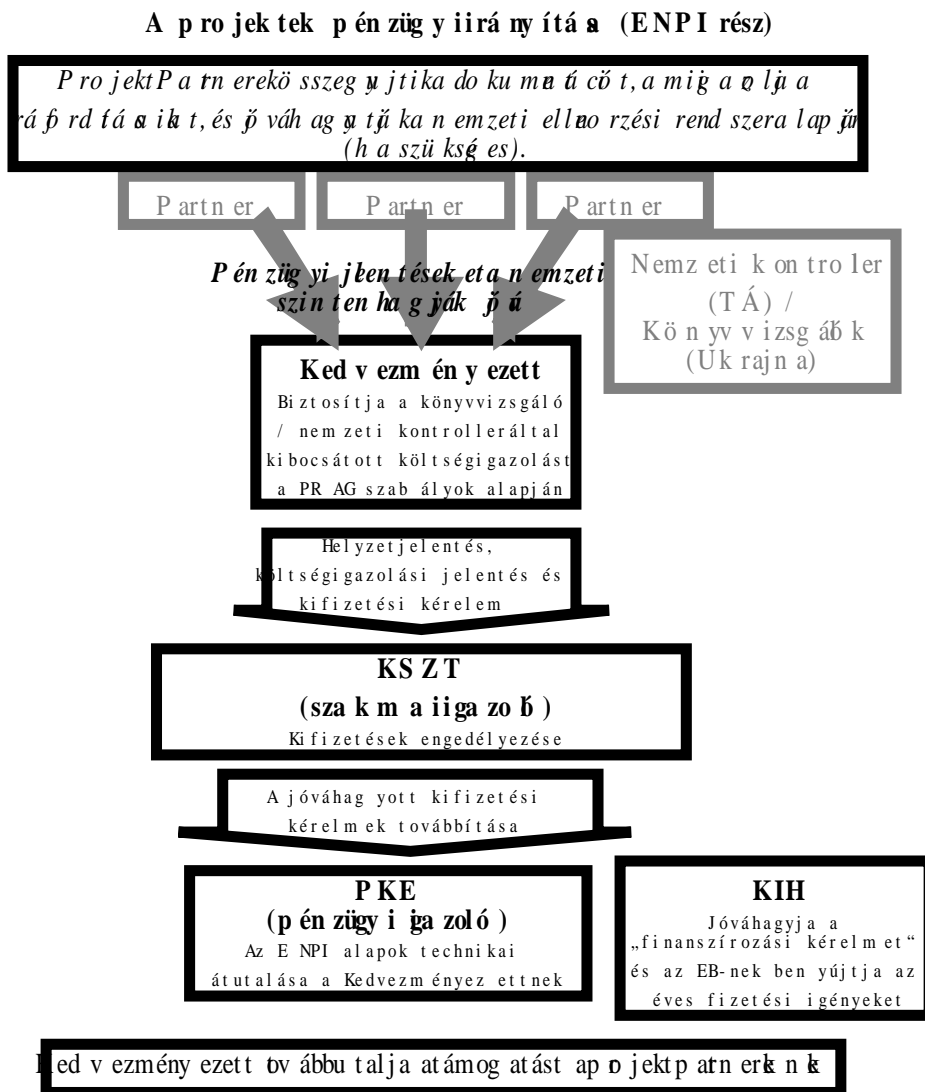
Az el finanszírozási lehívásokat (kezdeti és id közi) féléves periódusokban lehet alkalmazni.

Az ENPI források kifizetésének folyamata az alábbi f bb lépésekb l áll:

- a Kedvezményezettnek kell elkészíteni a projekt ENPI részére vonatkozó kifizetési kérelmeit
- a kifizetési kérelmeket azokkal a jelentésekkel és egyéb dokumentációval együtt, amelyeket a PRAG mellékletében található standard általános támogatási szerz ésí feltételek 15. cikke ír el , a KSzT-nél kell beadni
- a KSzT ellen rzi a kifizetési kérelmet és a jelentéseket, lefolytatja az összes szükséges vizsgálatot – az illetékes programmendezser elvégzi a ellen rzéseket ("conforme aux faits"), a pénzügyi menedzser is ellen rzi és ellenjegyez ("bon à payer")
- a KSzT továbbítja a jóváhagyott kifizetési kérelmet a Pénzügyi Kifizetési Irodának (PKI), amely felel s a Kedvezményezettek javára történ ENPI pénzek kifizetésének technikai végrehajtásáért
- a PKI benyújtja a „forráslehívást” (a jóváhagyott kifizetési kérelemmel kapcsolatban) a KIH-hoz a program monitoring rendszerén keresztül.
- A KSzT által ajánlott jóváhagyás alapján a KIH 5 munkanapon belül jóváhagyja a „forráslehívást” és átutalja a program bankszámlájáról az ENPI támogatást a PKI-nek

- Az ENPI forrás megérkezése után a PKI átutalja a támogatást közvetlenül a Kedvezményezett részére. Az átutaláshoz szükséges a jóváhagyásért felelős- (a KSZT vezetője), és a számviteli területért felelős- (a PKI vezetője) igazolók aláírása.
- A kifizetés megérkezése után a Kedvezményezett átutalja a megfelelő összegeket a projektben résztvevő mindegyik partner számára

Az alábbi folyamatábra az ENPI pénzügyi folyamatát mutatja be lépésről lépésre:

5.2. Nemzeti társfinanszírozás

A résztvevő országok társfinanszírozása az Európai Unió hozzájárulásának 10%-a, mely alól kivételt képez a Technikai Segítségnyújtásra jutó rész. A társfinanszírozás a program egészére vonatkozik, de annak érdekében, hogy a végrehajtás egyszeri legyen, minden projekt esetében egy egységes 10%-os társfinanszírozási mértéket kell megállapítani, amit a Kedvezményezett, vagy részben az állami költségvetés fedez. A társfinanszírozás származhat helyi-, regionális-, illetve nemzeti-szintű, ill. mind magán, mind állami szektorból.

5.3. Programszint pénzügyi irányítás (ENPI)

A programszint pénzügyi folyamatokat els sorban a Közös Irányító Hatóság irányítja és hangolja össze. Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet szerint a KIH felel s a program pénzügyi irányításáért és beszámolási kötelezettsége van a Bizottság felé.

5.3.1. A program bankszámlája

A KIH pénzügyi osztálya a program számára külön euró számlát nyit és kezel. Projektszint pénzügyi irányítás keretében a PKI adja be a releváns „forráslelvásokat” (a jóváhagyott kifizetési kérelmekhez kapcsolódva) a KIH-nak a program monitoring rendszerén keresztül. A KSzT által ajánlott jóváhagyás alapján a „kifizetési kérelmeket” beadását követ 5 munkanapon belül a KIH jóváhagyja és átutalja az ENPI forrásokat a program számlájáról a lebonyolítási euró bankszámlára, amelyet a PKI tart fent abból a célból, hogy err l utalja tovább a támogatásokat a Kedvezményezettek számára. A lebonyolítási számlát olyan módon kell megnyitni, hogy az átutalásokat két aláírással kell jóváhagyni: a jóváhagyásért felelel s- (a KSzT vezet je) és a számviteli területért felel s- (a PKI vezet je) igazolók. Ha a program bankszámlája kamatozik, az el finanszírozási kifizetések által keletkezett kamatokat a Közös Operatív Programra kell fordítani és a Bizottságnak tett végs jelentésben fel kell tüntetni. (az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 15. cikke alapján).

5.3.2. A Bizottság éves kötelezettségvállalásai

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 24. cikke alapján a közös cselekvési program elfogadásáról szóló döntést kísér kiindulási költségvetési kötelezettségvállaláson kívül a Bizottság minden évben megfelel költségvetési kötelezettséget vállal legkés bb az adott év március 31-éig. A kötelezettségvállalás összege a közös cselekvési programban szerepl el zetes éves pénzügyi terv alapján kerül meghatározásra, valamint függ a program el rehaladásától és a források rendelkezésre állásától. A Bizottság tájékoztatja a KIH az éves kötelezettségvállalás teljesítésének pontos id pontjáról.

5.3.3. Kifizetések általános szabályai

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 25. cikke alapján a közösségi hozzájárulás minden kifizetését a Bizottság hajtja végre, a rendelkezésre álló pénzeszközökt l függ en. A Bizottság a KIH-nak történ minden kifizetést automatikusan a kötelezettségvállalás legrégebbi éves részére terhel, amíg az a rész teljesen ki nem merül. A kötelezettségvállalás legrégebbi éves részének teljes kimerülése után kezd dhet meg a következ rész felhasználása. A kifizetések euróban történnek, a közös cselekvési program bankszámlájára. A kifizetés lehet el finanszírozás vagy pedig a záróegyenleg rendezése.

5.3.4. El finanszírozás

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 26. cikke alapján Minden évben, amint a közös irányítóhatóság értesítést kap a költségvetési kötelezettségvállalásról, amit követ en kérheti el finanszírozásként a folyó költségvetési id szak finanszírozásához való közösségi hozzájárulás legfeljebb 80 %-ának folyósítását. A közös cselekvési program második évét l az el finanszírozási kérelmet az el z év összes kiadását és bevételét tartalmazó el zetes éves pénzügyi jelentés kíséri – még a küls audit általi hitelesítés nélkül –, valamint a közös irányítóhatóság következ évre tervezett kötelezettségvállalásai és kiadásai. E jelentés vizsgálata után és a programfinanszírozás valós igényeinek értékelése és az el irányzatok rendelkezésre állásának ellen rzése után a Bizottság részben vagy egészben teljesíti a kért el finanszírozás kifizetését.

Az év folyamán a közös irányítóhatóság kérheti kiegészít el finanszírozásként az éves közösségi hozzájárulás fennmaradó részének teljes vagy részleges folyósítását. A közös irányítóhatóság a kérését id közti pénzügyi jelentéssel támasztja alá, amely igazolja, hogy az adott évben ténylegesen vagy el reláthatóan felmerül kiadások meghaladják a korábbi el finanszírozások összegét. Minden további folyósítás kiegészít el finanszírozásnak min sül, amennyiben azt nem hitelesíti küls audit jelentés.

A program végrehajtása minden évének második felében a Bizottság elszámolja az addigi el finanszírozásokat az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 31. cikkben leírt külső auditról szóló éves jelentés által hitelesített, ténylegesen felmerülő és támogatható kiadásokkal szemben. Ennek az elszámolásnak az eredményei alapján a Bizottság adott esetben módosíthatja a finanszírozást.

5.3.5. Visszakövetelés

Az ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 27. cikke alapján a KIH felelős a nem indokolt vagy nem támogatható kiadások visszaköveteléséért, és ebből az a Bizottság hozzájárulásával arányos rész visszatérítéséért. Ha egy ellenőrzés vagy audit során, vagy egy szerződés zárójelentésében olyan nem támogatható kiadást találnak, amelyre a kifizetés már megtörtént, akkor a KIH beszédési megbízást küld az érintett kedvezményezetteknek, vagy a szerződésfeleknek.

Ha a visszaigénylés olyan kedvezményezettel, szerződésfelel vagy partnerrel szembeni követelésre vonatkozik, amelyiknek a székhelye valamely tagállamban van, és a KIH nem tudja behajtani a követeléseket a beszédési megbízás kibocsátásától számított egy éven belül, akkor az a tagállam, ahol az érintett kedvezményezettnek, szerződésfelelnek vagy partnernek a székhelye van, kiegyenlíti a KIH-al szemben fennálló tartozást, még mielőtt fellépne a kedvezményezettel, a szerződésfelel vagy a partnerrel szemben.

Ha a visszaigénylés olyan kedvezményezettel, szerződésfelel vagy partnerrel szembeni követelésre vonatkozik, amelyiknek a székhelye valamely partnerországban van, és a KIH nem tudja behajtani a követeléseket a beszédési megbízás kibocsátásától számított egy éven belül, akkor a KIH a Bizottsághoz fordul, és a Bizottság – teljes dosszié alapján – átveszi a partnerországban székhellyel rendelkező kedvezményezettel, szerződésfelel vagy partnerrel szembeni visszakövetelés feladatát, vagy pedig közvetlenül az adott ország nemzeti hatóságaival szemben érvényesíti a követelést.

A tagállamnak vagy a Bizottságnak átadott dosszié tartalmazza a visszaköveteléshez szükséges valamennyi dokumentumot, valamint a KIH által a kedvezményezettel vagy szerződésfelel szemben a követelés érvényesítésére tett lépések bizonyítékait.

A KIH-nak megfelelő gondossággal kell eljárni, hogy a visszafizetés a beszédési megbízás kibocsátásától számított egy éven belül megtörténjen. Különösen gondoskodnia kell arról, hogy a visszaigénylés mindenképpen megalapozott, meghatározott összegű és valós legyen. Ha a KIH lemond egy már megállapított követelésről, akkor gondoskodnia kell arról, hogy a lemondás szabályos legyen és megfeleljen a hatékony és eredményes pénzgazdálkodás és az arányosság elvének. A lemondásról szóló döntést indokolni kell, és elzárva jónak kell hagyni a közös Közös Monitoring Bizottsággal és a Bizottsággal.

Ha a KIH hibájából vagy gondatlansága miatt a követelést nem lehetett behajtani, vagy a ENPI CBC Végrehajtási Rendelet 27. cikke 4. bekezdése szerinti teljes dosszié nem állt a tagállam vagy a Bizottság rendelkezésére, akkor az egyéves határidő után továbbra is a KIH felelős a visszakövetelésért és a követelt összeg a közösségi finanszírozásból nem támogathatónak minősül.

A KIH által a program keretében kötött szerződéseknek tartalmazniuk kell egy záradékot, amely lehetővé teszi a Bizottság, vagy az érintett tagállam számára, hogy érvényesíthesse a visszakövetelést a kedvezményezettel, a szerződésfelel vagy a partnerrel szemben abban az esetben, ha a követelés a KIH által kibocsátott beszédési megbízás kibocsátásától számított egy év után sincs még rendezve.

6. Monitoring és értékelés

6.1. Monitoring

6.1.1. Programszint monitoring

A program végrehajtás min ségének és hatékonyságának biztosítása érdekében programszint monitoring tevékenységeket kell folytatni.

Jól meghatározott mutatórendszer kialakítása szükséges a programszint monitoring és értékelés támogatására. A program számára fontos mutatókat három szinten kell megkülönböztetni: a program, a prioritás és a projekt szint mutatók az 1.6 fejezetben meghatározottak szerint.

6.1.2. A környezetre gyakorolt hatás figyelése

A menedzsmentnek megfelel megállapodásokkal kell biztosítania a program végrehajtási ciklusának minden szintjén, hogy a törvényileg megkívánt abszolút minimum standard tiszteletben tartása mellett elkerülje vagy a lehet legalacsonyabb szinten tartsa a nem fenntartható vagy kedvez tlen környezeti hatásokat, els sorban azokat, amelyek az éghajlatváltozást, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák meg rzését, és a természetes er források felélését érintik, így az Operatív Program környezetre gyakorolt hatása végeredményben éghajlati és er forrás szempontból semleges legyen. Keresni kell, de ha lehetséges segíteni is az OP pozitív hatását és lehet ségeit er sít tevékenységeket egy olyan összhang kialakítására, amikor a környezeti szempontból fenntartható növekedésre gyakorolt hatást optimalizálják.

A környezeti menedzsment feladatok ellátásába többek között beletartozik a környezeti értékelés el készítése és végrehajtási útmutatója, a tapasztalat átadás és kapacitásfejlesztés, a mutatók kialakítása, a környezetbarát projekttervezés támogatása, valamint a hatékony kiválasztási szempontok használata.

Olyan mutatókat kell alkalmazni, amelyek mérik az egyes projektek és a program pozitív és esetleges negatív környezeti hatásait.

Programszinten a következ mutatókat kell használni:

- energia-megtakarításra koncentráló projektek száma;
- az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkenése (CO₂ és egyéb gázok, tonna/év);
- a lakosok száma, akinek segítenek az árvízvédelmi intézkedések;
- a fenntartható turizmusra koncentráló projektek száma

a környezetre gyakorolt közvetlen pozitív hatások vizsgálatára, és

- olyan támogatott projektek száma, amelyeknek negatív hatása van a tájra;
- földhasználat a közúti úthálózat infrastruktúrájának kiépítése során (km²)

a környezetre gyakorolt lehetséges negatív hatások vizsgálatára.

Amennyiben szükséges az Irányító Hatóság új mutatókat javasolhat ehhez a listához.

Az adatokat projektszinten kell összegy jteni, a prioritás- és programszint adatok a projekt szint adatok rendszeres összesítéséb l állnak el .

A pályázati csomag egyértelm útmutatót ad a pályázók részére a projektek támogatása kérdésében, amely osztályozza a projekteket az ellen rzött területekre gyakorolt pozitív vagy negatív hatás tekintetében. A csomag útmutatót ad az ellen rzött területeken a projektszint adatok megbecsülésére, mérésére és jelentésére a fent említett releváns mutatókkal.

Az összesített környezeti hatást vizsgáló információkat (a projektszint mutatók alapján) a monitoring jelentésekbe bele kell foglalni. A végrehajtásról szóló éves jelentés egy külön fejezetben foglalkozik a projektek és a teljes program várt és teljesült környezeti hatásaival (prioritás- és programszinten). Az illetékes környezetvédelmi hatóságoknak lehet séget kell biztosítani arra, hogy ehhez a fejezethez megjegyzéseket f zzenek mielőtt a végrehajtási jelentést a KMB elfogadja. Miután a KMB elfogadta az éves végrehajtási jelentést, a KIH közlésezi a program honlapján a fent említett fejezetet.

6.1.3. A program monitoring és információs rendszere

A Közös Irányító Hatóság felel s egy olyan rendszer kialakításáért, amely a program végrehajtása során monitoring és értékelés céljából összegy űti a pénzügyi és statisztikai információkat.

A program monitoring rendszere egy olyan irányítási információs rendszer, amely négyoldalúan engedi meg az adatgy űtést és a monitoringot. A rendszer ellátja az illetékes szerveket (Közös Monitoring Bizottság, Közös Irányító Hatóság, Közös Szakmai Titkárság, Pénzügyi Kifizetési Iroda és a nemzeti hatóságok) egy olyan gyakorlati eszközzel, amely a feladataik elvégzését szolgálja és el segítheti a kommunikációt és az információáramlást a résztvev országok között. A rendszer támogatja mind a projektek, mind a program végrehajtását.

A program monitoring és információs rendszerének fejlesztését és kivitelezését a közvetít Menedzsment Szolgáltatási Iroda bonyolítja le és hangolja össze, melyet a TS költségvetéséb l kell finanszírozni.

6.2. Értékelés

Az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 6. cikke alapján a közös cselekvési programok ellen rzésének és értékelésének célja, hogy javítsa a program végrehajtásának min ségét, hatékonyságát és koherenciáját. Az értékelés eredményei a kés bbi programozás során kerülnek figyelembe vételre.

A program a stratégiai dokumentummal összhangban lév felülvizsgálatának keretében elvégzik a közös cselekvési program id közi értékelését. Az értékelést a Bizottság végzi; annak eredményei – amelyeket közölnek a Közös Monitoring Bizottsággal és a program Közös Irányító Hatóságával – az indikatív programozás kiigazításához vezethetnek.

A id közi értékelés mellett a Bizottság bármikor értékelheti a közös cselekvési programot vagy annak egy részét.

A közös cselekvési programból finanszírozott projektek végrehajtási szakaszának lezárultát követ évben a programot a Bizottság utólagos értékelésnek veti alá.

7. A program TS költségvetésének végrehajtási szabályai

A Technikai Segítségnyújtás (TS) alapvető célja a résztvevő országok segítése a program végrehajtásában. Figyelembe véve a programterület méretét és változatosságát a programnak juttatott ENPI források 10%-a használható Technikai Segítségnyújtásra.

A Technikai Segítségnyújtás költségvetését a program irányításának, ellenőrzésének és értékelésének segítésére kell fordítani.

Továbbá, a TS költségvetést olyan feladatok ellátására kell fordítani, amelyek célja a program végrehajtásának javítása és biztosítása a projektgenerálás szintjén (tematikus szemináriumok, információs és publicitási intézkedések, értékelés), valamint a támogatott projektek általános színvonalának növelése.

A következő tevékenységek finanszírozhatók a TS keretein belül a program hatékony adminisztrációjának biztosítása céljából:

- olyan tevékenységek, amelyek az előkészítéshez, kiválasztáshoz és értékeléshez (beleértve a KMB és a kiválasztási bizottság találkozót), valamint a projektek támogatásához kapcsolódnak;
- olyan tevékenységek, amelyek a közös intézményeket támogatják;
- a Közös Szakmai Titkárság irányítása és munkája, a közreműködő Menedzsment Szolgáltatások Igazgatóság és annak Pénzügyi Kifizetési Irodája;
- a tevékenységek vizsgálata és helyszíni ellenőrzése;
- a program adminisztrációját, támogatását és értékelését szolgáló monitoring rendszer felállítása és működtetése;
- jelentések és tanulmányok készítése (például évi jelentések, évközi jelentések, stb.);
- információs és hirdetési tevékenységek;
- a potenciális végveszélyes kedvezményezettek támogatása és segítése.

A TS által támogatott tevékenységeket a projekt irányítási megközelítése szerint kell finanszírozni. Minden programirányítással kapcsolatos tevékenység (azaz a KSzT munkája, a monitoring rendszer kialakítása és működtetése, információs és hirdetési tevékenységek, stb.) költségeit, amelyeket a TS fog megtéríteni, "TS projekt" formában kell előkészíteni. A TS projekt terveknek tartalmazniuk kell:

- célok,
- tevékenységek,
- célcsoportok,
- várható költségek.

A TS projekteket a program irányító szervei bonyolítják le. A TS projektek előterjesztését a Közös Monitoring Bizottságnak előzetesen elő kell fogadnia. Azokat a költségeket, amelyek a projekt végrehajtása során keletkeznek, a KIH visszatéríti (az PKI-n keresztül, amely felelős a KIH által jóváhagyott kifizetésekért). A valós költségek alapján kifizetett visszatérítések jogosságát rendszeresen ellenőrizni kell. A programirányító szervezeteknek a TS projektek végrehajtásánál a program szintű jogosultsági és eljárási szabályokat figyelembe kell venni és követni kell.

8. Nyelvhasználat

Mivel a program alapvetően többnemzetiségű, ezért a gördülékenyebb menedzsment folyamatok és az egyes feladatok teljesítési idejének csökkentése érdekében, az *ENPI CBC Végrehajtási Rendelet* 8. cikke alapján a program hivatalos nyelve az angol.

Tolmácsolási és fordítási költségeket a technikai segítségnyújtás költségvetéséből finanszírozzák a Közös Operatív Program szintjén, míg projektszinten az egyes projektek költségvetéséből.

Mellékletek

1. Melléklet– Alapvető adatok

Területi egység	Terület (km ²)	Népesség (lakosok száma)	ebből: városi		ebből: vidéki		Népsűrűség (f /km ²)	A programozási terület népességének % -ában
			f	(%)	f	(%)		
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 937	578 573	281 898	48,7	296 675	51,3	97,0	7,22
Borsod-Abaúj-Zemplén	7 247	725 779	407 601	56,2	318 178	43,8	100,0	9,06
Eperjes	8 981	798 596	392 370	49,1	406 226	50,9	89,0	9,97
Kassa	6 752	771 947	433 622	56,2	338 325	43,8	114,0	9,63
Máramaros	6 304	515 610	303 119	58,8	212 491	41,2	81,8	6,44
Szatmár	4 418	368 702	169 597	46,0	199 105	54,0	83,5	4,60
Szucsava	8 554	705 752	305 855	43,3	399 897	56,7	82,5	8,81
Kárpátalja	12 800	1 245 500	462 081	37,1	825 642	62,9	97,3	15,54
Csernovic	8 100	908 200	373 270	41,1	534 930	58,9	112	11,34
Ivano-Frankivszi	13 900	1 393 600	590 886	42,4	802 714	57,6	100,0	17,39
Összesen	82 993	8 012 259	3 720 299	48,6	4 334 182	51,4	93,9	100
Magyarország	93 030	10 090 330	6 760 521	67,0	3 329 809	33,0	108	125,94
Szlovákia	49 037	5 389 180	2 986 802	55,4	2 402 378	44,6	110,0	67,26
Románia	238 392	21 623 849	11 879 897	54,9	9 743 952	45,1	90,7	269,88
Ukrajna	603 700	47 105 200	31 943 400	67,8	15 161 800	32,2	78	587,91

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovic megyék Regionális Hivatalai, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

2. Melléklet– Természetes népességi fluktuáció, a népesség kor szerinti megoszlása (2005)

Területi egység	Természetes szaporulat/fogyás (f)	Migráció növekedés/ csökkenés (f)	Migráció 1000 f re	Teljes szaporulat/fogyás (f)	Teljes szaporulat/fogyás (1 000 f re)	Pre-produktív, (14 év alatt)		Produktív (15-64 év között)		Post-produktív (65 év fölött)		Öregedési index* *
						f	%	f	%	f	%	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	-1 001	-2 115	-3,7	-3 116	-5,4	110 507	19,1	391 115	67,6	76 950	13,3	69,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	-2 925	-3 383	-4,7	-6 308	-8,7	128 463	17,7	486 998	67,1	110 318	15,2	85,9
Eperjes	2 975	-1 124	-1,4	1 851	2,3	99 562	12,5	553 178	69,3	83 478	10,5	83,8
Kassa	1 708	-269	-0,3	1 439	1,9	142 253	18,4	545 181	70,6	84 513	10,9	59,4
Máramaros	-130	-620	-1,2	-750	-1,5	91 866	17,8	364 729	70,6	59 967	11,6	65,3
Szatmár	-590	-877	-2,4	-1 467	-4,0	65 137	17,5	263 141	70,8	43 481	11,7	66,8
Szucsava	1 175	-484	-0,7	691	1,0	140 225	19,9	464 204	65,8	100 773	14,3	71,9
Kárpátalja	-706	-2 333	-1,9	-3 039	-2,4	259 973	20,9	756 699	60,8	225 942	18,1	86,9
Csernovic	-2 983	-344	-0,4	-3 327	-3,7	172 558	19,0	538 563	59,3	197 079	21,7	114,2
Ivano-Frankivszki (2004)	-3 039	-1 167	-0,8	-4 206	-3,0	275 167	19,8	817 092	58,7	298 631	21,5	108,5
<i>Összesen / átlagosan</i>	<i>-2 533</i>	<i>-12 372</i>	<i>-1,7</i>	<i>-14 905</i>	<i>-2,3</i>	<i>1 485 711</i>	<i>18,17</i>	<i>5 180 900</i>	<i>66,81</i>	<i>1 281 133</i>	<i>14,13</i>	<i>81,2</i>
Magyarország	-38 343	17 154	1,7	-21 190	-2,1	1 575 057	15,6	6 359 656	63,0	2 155 617	21,4	99,9
Szlovákia	955	3 403	0,63	4 358	0,81	894 308	16,6	3 862 234	71,7	632 638	11,7	70,7
Románia	-41 081	-10 954	-0,5	-52 035	-2,4	3 492 158	16,1	14 989 974	69,3	3 141 716	14,5	90,0
Ukrajna		1 165	0,02	-354 714	-7,5	24 824 400	52,7	20 481 700	43,5	1 799 100	3,8	7,2

*csak bels migráció

**öregedési index: post-produktív népesség / pre- produktív népesség

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

3. Melléklet– Településszerkezet, lélekszám szerint (2005)

Területi egység	1-499 lakos	500-1,999 lakos	2000-49,999 lakos	50,000 lakos felett	Összesen
Szabolcs-Szatmár-Bereg	35	119	74	1	229
Borsod-Abaúj-Zemplén	137	160	59	1	357
Eperjes	372	237	55	2	666
Kassa	177	220	42	1	440
Máramaros (2004)	0	13	62	1	76
Szatmár (2004)	0	12	50	1	63
Szucsava (2004)	0	5	106	1	112
Kárpátalja	164	286	142	2	594
Csernovic	97	209	110	1	417
Ivano-Frankivszi	253	407	141	3	804
<i>Összesen</i>	<i>1,235</i>	<i>1,668</i>	<i>841</i>	<i>14</i>	<i>3,758</i>

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovic megyék Regionális Hivatala, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

4. Melléklet– Gazdasági mutatók (2004)

Területi egység	GDP (m)	GDP/f (€)	GDP/f az EU27 átlagához viszonyított aránya %	% GNP	az ipari szektor GVA (bruttó hozzáadott értéke) a GDP százalékában, %		mez gazdasági szektor GVA (bruttó hozzáadott értéke) a GDP százalékában, %		szolgáltatási szektor GVA (bruttó hozzáadott értéke) a GDP százalékában, %	
					Összesen (m€)	%	Összesen	%	Összesen	%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 618	4 494	20,90	3,2	620	23,7	188	7,2	1 419	54,2
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 958	5 384	25,04	4,9	1 316	33,2	147	3,7	1 902	48,1
Eperjes	3 036	3 815	17,74	9,01	na	na	na	na	na	na
Kassa	4 311	5 600	26,04	12,89	na	na	na	na	na	na
Máramaros	1 349	2 616	12,17	1,7	na	30,1	na	13,6	na	48,5
Szatmár	1 094	2 968	13,80	1,5	na	29,1	na	17,0	na	42,5
Szucsava	1 660	2 351	10,94	2,3	na	26,1	na	21,4	na	41,8
Kárpátalja		601	2,79	1,6	135,9	18,1	138,9	18,5	414,6	55,2
Csernovic	496	543	2,53	1,0	na	na	na	na	na	na
Ivano-Frankivszki	1 104	793	3,69	2,1	119,2*	10,8	29,8*	2,7	na	na
EU27 átlag	10 529 351	21 503								
Összesen	19 626	29 166		100						

na – nincs adat

*az adat a szektor GNP részesedését tünteti fel

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovic megyék Regionális Hivatala, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

5.Melléklet – Foglalkoztatottság (2005)

Területi egység	Foglalkoztatottsági arány (%)	Munkanélküli égi ráta (%)	Összes regisztrált (1000 f)	Alkalmazottak az iparban		Alkalmazottak a mez gazdaságban		Alkalmazottak a tercier szektorban	
				Összesen (1000 f)	%	Összesen (1000 f)	%	Összesen (1000 f)	%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	42,7	11,1	118,7	35,8	30,1	4,7	3,9	78,3	66,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	42,5	12	160,0	56,2	35,1	5,1	3,2	98,7	61,7
Eperjes	46,6	21,5	240,6	90,3	37,5	14,2	5,9	137,0	56,9
Kassa	42,7	24,7	265,0	85,2	32,2	12,0	4,5	167,8	63,3
Máramaros (2004)		4,6	90,5	42,1	44,3	2,1	2,2	46,3	48,8
Szatmár (2004)		2	63,6	32,3	48,4	2,1	3,1	29,2	43,8
Szucsava (2004)		7,8	90,2	34,7	35,8	3,6	3,7	52,0	53,7
Kárpátalja	58,7	8,2	537,8	72,6	13,5	153,3	28,5	51,1	9,5
Csernovic	60	7	551,0	68,9	12,5	157,6	28,6	55,1	10,0
Ivano-Frankivszki	54,5	9,8	361,7	42,0	11,6	105,6	29,2	na	na
<i>Átlag</i>		<i>10,81</i>	<i>246,91</i>	<i>56,3</i>	<i>29,7</i>	<i>42,9</i>	<i>10,7</i>	<i>75,5</i>	<i>43,1</i>
Magyarország	50,7	7,3	2 733,8	705	25,8	89	3,2	1 939	70,9
Szlovákia	49,8	16,2	2 052,4	727,6	35,4	99,9	4,9	1 224,9	59,7
Románia (2004)		6,3	4 468,8	1 741	39,0	143	3,2	2 259	50,6
Ukrajna	57,7	7,2	20 680	3 878	18,8	1 437,3	7,0	15 364,7	74,3

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakástügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

6. Melléklet– KKV-k (2005)

Területi egység	KKV-k száma	1 000 f re es KKV-k száma
Szabolcs-Szatmár-Bereg*	8 901	15,4
Borsod-Abaúj-Zemplén*	13 183	18,2
Eperjes	8 333	10,4
Kassa	9 779	12,7
Máramaros (2004)	8 138	15,8
Szatmár (2004)	6 191	16,8
Szucsava (2004)	8 198	11,6
Kárpátalja	8 436	6,8
Csernovic	2 725	3,0
Ivano-Frankivszi	7 259	5,2
<i>Összesen</i>	<i>81 143</i>	<i>10,1</i>
<i>Átlag</i>	<i>8 114</i>	<i>11,6</i>
Magyarország	691 391	68,5
Szlovákia	83 089	15,4
Románia (2004)	408 469	18,9
Ukrajna	343 868	7,3

* 1-250 f t alkalmazó cégek

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

7. Melléklet– Turizmus (2005)

Területi egység	Szállás kapacitás* egész évben	Beutazó turizmus (f)	Vendégéjszakák száma	Vendégéjszakák száma látogatónként
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8 155	118 116	249 439	2,1
Borsod-Abaúj-Zemplén	18 795	309 928	717 025	2,3
Eperjes	24 519	621 032	2 170 128	3,5
Kassa	11 986	295 752	694 986	2,3
Máramaros	2 873	91 000	209 000	2,3
Szatmár	2 304	64 000	102 000	1,6
Szucsava	6 526	192 000	435 000	2,3
Kárpátalja	2 005	63 796	266 786	4,2
Csernovic	1 398	61 567	346 000	5,6
Ivano-Frankivszi	12 500	147 581	na	na
<i>Összesen</i>	<i>74 566</i>	<i>1 964 772</i>	<i>2 325 250</i>	<i>1,2</i>
Magyarország	329 290	7 064 000	19 737 000	2,8
Szlovákia	176 253	3 428 083	10 732 754	3,1
Románia	282 661	5 805 000	18 373 000	3,2
Ukrajna	106 048	17 630 760	19 737 000	1,1
* <i>vendégéjszakák száma</i>				

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

8. Melléklet– Környezeti struktúra (2005)

Területi egység	Ivóvízellátás			Mér órá val rendelkez fogyasztó k ivóvíz felhaszná lása a teljes fogyasztá shoz viszonyít va (%)	Ivóvízvez eték- hálózat hossza (km) - év végén -	Háztartás ok száma	Gázvezeté k hossza (km) - év végén -	Vezetékesgáz- fogyasztás (1,000 m ³)		A közüze mi szenny vízelvez ető- hálózat hossza, km	Épített utak hossza (km)	
	Összesen (1000 m ³)	melyb l: háztartás i	melyb l: Mér órá val rendeke z fogyasztó k (1000 m ³)					összesen	melyb l: háztartási		összese n	melyb l felújító
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22 770 ¹	15 666 ¹	na	na	3 797	212 973	2 534 ¹	416 685 ¹	210 371 ¹	2 085	786 ¹	na
Borsod-Abaúj-Zemplén	26 729 ¹	18 548 ¹	na	na	4 913	282 395	5 892 ¹	519 499 ¹	265 670 ¹	2 942	756 ¹	na
Eperjes	na	na	na	na	4 057	229 936*	na	na	na	1 356	na	na
Kassa	na	na	na	na	2 817	252 205*	na	na	na	881	na	na
Máramaros	23 667	14 154	16 886	71,3	1 474	184 343	959	139 179	82 476	299	1 049	457
Szatmár	11 266	7 319	9 225	81,9	774	138 240	441	123 682	68 222	276	366	221
Szucsava	19 395	9 649	15 200	78,4	813	243 566	387	118 948	33 913	633	837	427
Kárpátalja	na	na	na	na	1 215	na	na	na	na	512	na	na
Csernovic	25 443	6 215	50 164	na	2 779	na	na	492 267	104 116	456	na	na
Ivano-Frankivszki	103 600	25 400	na	na	1 360	na	na	na	na	754	4 160	na
Összesen												
Magyarország	532 822 ¹	372 022 ¹	na	na	64 911	3 956 388	4 172 787	79 377 ¹	10 227 083 ¹	36 870	8 425 ¹	na
Szlovákia	351 712	167 510	240 650	68,40	25 660	1 884 846*	na	na	na	7 542	na	na
Románia	1 088 698	628 287	820 711	75,4	47 778	8 201 508	27 496	12 963 284	2 827 778	18 381	25 696	14 943
Ukrajna	2 694 062	1 165 487	na	na	54 760	19 107 000	213 977	56 011 000	30 006 600	na	na	na

¹ 2004-es statisztikai adatok

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszi és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

(*Szlovákiában 2001-es népszámlálás alapján)

9. Melléklet– Információs és kommunikációs technológiák (2005)

Területi egység	Rádió el fizetés	Televízió el fizetés	Telefon el fizetés *	Speciális Internet kapcsolat	K+F területen dolgozók (f , év végen)	10000 civil alkalmazotta kra es K+F területen dolgozók	A K+F tevékenység összkiadása i (1000 EUR)
Szabolcs-Szatmár-Bereg	na	49 1722	136 388	na	281*	68	6 239
Borsod-Abaúj-Zemplén	na	139 977	205 914	na	632*	95	16 980
Eperjes	na	na	143 360	na	877	30,0	5 741
Kassa	na	na	168 709	na	2 990	112,4	16 479
Máramaros	128 045	137 790	84 023	23 017	92	5	264
Szatmár	97 296	102 122	8 856	20 599	92	6	510
Szucsava	135 219	143 220	73 943	12 609	516	21	1 163
Kárpátalja	na	na	na	na	1 100	na	
Csernovic	112 273	19 735	191 665	8 040	988	na	2 618
Ivano-Frankivszki	na	na	233 000	na	2 102	na	4 776
<i>Összesen</i>							
Magyarország		1 964 168	3 453 147	907 263	23 239*	185	837 589
Szlovákia	na	na	1 197 044	na	22 294	100,6	194 400
Románia	5 313 465	5 618 490	3 957 870	1 463 239	41 035	49	326 896
Ukrajna	5 392 900	na	12 341 000	955 700	130 400	6	737 776

* K+F központok alkalmazottainak kalkulált adatai

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (Magyarország); a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala, Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovic megyék Regionális Hivatal, KSzT NP Románia-Ukrajna, Román Statisztikai évkönyv, Románia Statisztikai Intézete, Regionális Fejlesztési és Lakásügyi Minisztérium (Románia), KSzT NP Magyarország-Szlovákia-Ukrajna

10. Melléklet–Az érintett földrajzi területeken SWOT elemzése

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
NÉPESSÉG / TÁRSADALOM / EGÉSZSÉGÜGY			
<ul style="list-style-type: none"> - Az országok közötti politikai kapcsolatok stabilak - Jó tapasztalatok a CBC-vel kapcsolatban - Közös kulturális örökség, történelmi kapcsolatok és vallási hagyományok - Többnyelvű társadalom 	<ul style="list-style-type: none"> - Kormányzati kapacitás (beleértve a tervezést) alacsony szintje - A civil társadalmi fejlesztésekben a lakossági részvétel hiánya - Egészségügyi és oktatási infrastruktúra alacsony szintje - Határon átnyúló többközpontú településhálózat hiánya - A perifériális területeken található kisebb települések elszigetelési problémái 	<ul style="list-style-type: none"> - A lakosság jó életkor-szerkezete – a pre-produktív lakosság viszonylag magas aránya - Határmenti együttműködések további fejlesztése közös tervezés és intézményi fejlesztések által - A régió életminőségének javítása, ami csökkentheti a migrációt a vidéki területeken - Fokozott civil társadalmi együttműködés 	<ul style="list-style-type: none"> - A fiatalság migrációja előreged népességhez vezet - A perifériális vidéki területek még nagyobb társadalmi és gazdasági lemaradása - Az együttműködés hiánya a fizikai és stratégiai tervezésben - Vízümmkötelezettség
GAZDASÁG			
<ul style="list-style-type: none"> - Kedvező éghajlati és geomorfológiai feltételek, a síkságokon található mezőgazdasági területek természetes termékenysége - Képzett munkaerő - Kihasztnátlan ipari területek - Magas minőségű nyersanyagok - Románia EU-csatlakozása 	<ul style="list-style-type: none"> - A gazdaság szereplői között a régióban átnyúló partnerségek hiánya - Gyenge üzleti támogató infrastruktúra - Kapcsolódó üzletek hiánya – kutatás-oktatás - Alacsony szintű (külföldi) beruházások - Az innováció és az üzleti élet közötti kapcsolatok alacsony szintje - Kölcsönös piacismeret hiánya - Eltérő törvényi- és jogszabályi rendszer, korlátozott információ-áramlás - Eltorzult mezőgazdasági piaci struktúra – megélhetési farmok magas száma 	<ul style="list-style-type: none"> - CBC együttműködések fejlesztése - A lehetséges befektetők és látogatók növekvő érdeklődése - Magas szintű technológiák bevezetése - Határmenti együttműködés erősödése a javuló gazdasági teljesítmény által - Szabad és kihasztnátlan ipari területek alkalmasak ipari parkok, zöldmezős beruházások és KKV-k fejlesztésére - Civil / NGO szervezetek fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> - A partnerországok közötti növekvő különbségek a gazdasági fejlődésben hátráltathatják az együttműködés kiterjesztését - A KKV-k alacsony jelenléte - Az energiaárak folyamatos emelkedése - Nem egységes törvénykezés az országok között - Továbbra is a városok és vidéki területek közötti régiós gazdasági egyenlenség - Folytatódik a viszonylag alacsony szintű gazdasági fejlődés - A tőkehiány miatt csökken az érdeklődés a határmenti együttműködésre - Vízümmrendszer
MUNKAERŐ-PIAC / FOGLALKOZTATOTTSÁG			
<ul style="list-style-type: none"> - A munkavállaló lakosság magas 	<ul style="list-style-type: none"> - A munkaerőpiac nem megfelelő 	<ul style="list-style-type: none"> - Innovatív, magas szintű képzett 	<ul style="list-style-type: none"> - Nincs kapcsolat az iskolai

<p>aránya</p> <ul style="list-style-type: none"> - A munkaer piachoz kapcsolódó fejlett oktatási rendszer - Alacsony munkaer költségek 	<p>struktúrája</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sebezhet csoportok fontossága – akiket az ipari és mez gazdasági átrendezés érint (romák, n k, hosszútávon munkanélküliek, öregek) - Nagyfokú elvándorlás - Munkanélküliség magas szintje 	<p>munkaer forrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foglalkoztatottság fejlesztési lehet ségek a KKV-kban 	<p>programok és az üzleti élet között</p> <ul style="list-style-type: none"> - ‘Agyelszívás’ – képzett szakért k migrációja külföldre - Legális és illegális migráció
TURIZMUS			
<ul style="list-style-type: none"> - Magas szint természeti, kulturális és tájképi értékek - Történelmileg értékes helyek nagy száma - Számos gyógyfürd - Falusi turizmusi tevékenységekben már elindult fejlesztések 	<ul style="list-style-type: none"> - Az egyes regionális turisztikai stratégiák közötti összhang hiánya - Alacsony szint turisztikai infrastruktúra termékek és szolgáltatások az EU standardhoz képest - Vezet i kapacitás hiánya: nincs elkötelezettség, nincs nemzetközi partnerségi megközelítés - A határterület rossz elérhet sége - Gyenge marketing- és reklámtevékenység a határterület, mint turisztikai desztináció szempontjából - Elmaradott turisztikai-információs rendszer 	<ul style="list-style-type: none"> - A határon átnyúló turizmus fejlesztése - Öko- és mez gazdasági turizmus fejlesztése - Turistalétesítmények átstrukturálása - Turizmus termékek fejlesztése - Jó turisztikai lehet ségek - Vidéki turizmusfejlesztésnek jó lehet ségei – hegyek, termálforrások 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem megfelel beruházási szint a turizmusban - A határmenti régiók növekv versenyhelyezete a turizmushoz kapcsolódó termékek és szolgáltatások hasonlósága miatt
KÖZLEKEDÉS / INFRASTRUKTÚRA / KOMMUNIKÁCIÓ			
<ul style="list-style-type: none"> - A Transzeurópai Folyosó (V. számú) meglév részei a határmenti területeken - Megfelel földrajzi feltételek a közlekedés fejlesztésére - Meglév határátkel helyek - Meglév helyi repül terek (Ungvár, Ivano-Frankivszki, Csernovic, Miskolc, Nyíregyháza és Nagybánya), és nemzetközi repül terek (Kassa, Szatmárnémeti, 	<ul style="list-style-type: none"> - Kielégít regionális közlekedési hálózat hiánya (vasút, út, víz) és a határmenti régiók közötti autópálya-kapcsolat hiánya - Meglév utak rossz min sége - Elégtelen energiaforrások, az elektromos áram függése a távvezetésekt l - A határátkel k nem megfelel technikai feltételei és kapacitása, elégtelen kapcsolódás a nemzeti 	<ul style="list-style-type: none"> - A Transzeurópai közlekedési folyosó fejlesztése - Nemzetközi áruszállításra használható meglév közlekedési rendszerek fejlesztésének lehet ségei - Kerékpárutak és járdák építése - Határátkel helyek javítása 	<ul style="list-style-type: none"> - Az infrastruktúra-fejlesztés növekv költségei negatív hatással vannak a megvalósíthatóságra - Pénzügyi források hiánya az infrastruktúra fejlesztésére

és Szucsava)	<ul style="list-style-type: none"> közlekedési hálózatokhoz - Kis, periférikus települések elégtelen közm ellátottsága - Az ICT infrastruktúra korlátozott elérhet sége és használata 		
OKTATÁS / KUTATÁS / KULTÚRA			
<ul style="list-style-type: none"> - Általános- és középiskolák stabil hálózata - Egyetemek fokozatos fejlesztése - Fejlett oktatási rendszer - Jó növekedési lehet ségekkel rendelkező helyi egyetemek - K+F központok nagy száma Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben 	<ul style="list-style-type: none"> - Az oktatási rendszer nem reagál a munkaer piac igényeire - Kevés a középszint végzettséggel rendelkező szakember - Sebezhető csoportok (vidéki területeken élők, romák) alacsony szintű oktatása - A tudatosság / kulturális identitás el segítésének hiánya - Alacsonyfokú CBC társulások közvetlenül az oktatás és a kultúra területén 	<ul style="list-style-type: none"> - Együttműködés a képzés és az oktatás területén - Határon átnyúló oktatási hálózatok 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem megfelelő mértékű együttműködés a felső oktatásban és a tudományos kutatás területén - Túlképzés egyes területeken (közgazdaság, jog, tanárképzés) - Alacsony szintű K+F beruházások - Iskolai programok és a piac igénye közötti egyensúly hiánya
TERMÉSZETI KÖRNYEZET			
<ul style="list-style-type: none"> - Gazdag biológiai sokféleség és viszonylag jól fenntartott ökoszisztéma - Számos természetvédelmi terület (nemzeti parkok, nemzeti természetvédelmi területek) - UNESCO által jegyzett területek - A környezet minősége javul a nehézipari termelés csökkenése és a környezetkímélő technológiák elterjedése következtében - Megfelelő mezőgazdasági adottságok a régió nagy részén (szántóföldek, erdők, rétek, stb.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Korábbi környezeti károk technikai és biológiai helyrehozatala befejezetlen - Nem megfelelő hulladékgazdálkodási infrastruktúra és szennyvízkezelés - Nem megfelelő minőségű vízforrások (szennyezett talajvíz) - Nem megfelelő közös tervezés, programozás és monitoring a természetes környezet védelme terén - Közös árvízvédelmi építmények és stratégiák hiánya - Erdőgazdasági források túlzott kihasználása - Kiterjedt és megfelelő közös természetszennyezési monitoring rendszerek hiánya (levegő, víz, föld) 	<ul style="list-style-type: none"> - A környezet közös megfigyelésének javítása, együttműködés a határmenti természetvédelemben - Új technológiák és megújuló energiaforrások használata – geotermikus energia, biomassza, szélenergia, elsősorban vidéki területeken - A programterületen alkalmazni kell a Natura 2000 követelményeit - Növelni kell a környezet- és természetvédelmi kezdeményezések hatékonyságát 	<ul style="list-style-type: none"> - Összehangolt beruházási támogatás tervek hiánya (UKR) - A környezettel kapcsolatos törvények végrehajtásának nehézségei - Környezeti problémák fokozódása - A gazdasági tevékenységek veszélyeztetik a felszíni- és talajvizet - A határmenti területeken egyre nagyobb mennyiségű szennyvíz és közösségi hulladék - Komoly természeti katasztrófák viszonylag magas kockázata - Nem megfelelő természetvédelem és erdőgazdálkodás - Környezeti beruházások alacsony szintje

	- A természetvédelmi és oktatási együttm ködés hiánya		
--	---	--	--

